

Sammlung!

Dis

- 1) De primariis precibus Imperialibus sine Pontificis indultu validis. R. Gribner.
- 2) De eo quod iustum in foro externo et interno. R. Brückner.
- 3) De dissenſu ſponſalitio. R. Strycio.
- 4) De Baptismo R. Lyncker.
- 5) De eo quod iustum est circa personas diverſe Religionis. R. Lyncker.
- 6) De abſolutione in foro poenitentiali et contentioſo. R. Simone.
- 7) De luctu. R. Jacob.
- 8) De ſacra Coena R. Vorſtig.
- 9) De Iure Viſitationis Eccleſiaſticae & Procuratoris. R. Zioler.
- 10) De eo, quod iustum est circa mortuos. R. Zioler.
- 11) De Sigillo Confessionis. R. Lvenſtedt.
- 12) De Laici foro eccleſiaſtico. R. Bohm.
- 13) De Crimine Lenocinũ. R. Gerhard.
- 14) Quaestio: Quis debet eſſe iudex controversiarum de fide et Religione. R. Veltthem.
- 15) De Delatoribus. R. Hartuno.
- 16) De Purgatione Canonica. R. Boßmann.
- 17) De foro competente & ſubjectione Clericorũ ſub potestate civili. R. Thomafio.
- 18) De Fundamentorũ definiendi cauſas matrimoniales hactenus receptorum inſufficientia. R. Thomafio.
- 19) De iudicio ſeu Censura morum. R. Thomafio.

M. H. *22*
B. C. D.
TRACTATIONEM JURIS ECCLESIASTICI,
DE

ABUSU POE-
NITENTIAE EC-
CLESIASTICÆ,

IN FORMA DISSERTATIONIS
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE BRAN-
DENB, CETERA,

SVB MODERAMINE

DN. HENRICI BODEN,
REGIM. ECCLES. REGII IN DUCATU MAGDEB
CONSILIARII, AC PROF. PUBL.

PARENTIS SUI JUGI OBSEQVIO VENERANDI.

Ad diem *Mens. Mart.*

Publicæ ac solenni Eruditorum disquisitioni sistit

AUTOR

Friederich Bode.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,
Typis JOANN. GRVNERI, Acad. Typogr.

22.

27. 4. 17

TRACTATIONEM IURIS ECCLESIASTICI
DE

ABUSU ATTENTIA EC CLESIASTICE

IN FORMA DISPUTATIONIS
RECTORIS MAGNIFICENTISSIMO
KAROLISSIMO PRINCIPIS

DR. PALLIUS WILLIAMS
PRINCIPIS BORVSIAE MAGNIFICENTISSIMO
DEUS OPTIMA

DR. HENRICI BOERN
RECTORIS ECCLESIAE REGII IN DUCATU MAGNIFICENTISSIMO
CONSILIARIUS REGII IN DUCATU MAGNIFICENTISSIMO

RECTORIS ECCLESIAE REGII IN DUCATU MAGNIFICENTISSIMO

Publice ab Johanne Ludovico Schindler in 1717
AUCTOR

Stuttgart 1717

ALIAM REPERTORIUM
EPISCOPI GAVINII

ejus & dedit viro suo, aperti sunt oculi amborum & cognoverunt se esse nudos *Gen. III, 6. 7.* Qua consecuta boni & mali ac nuditatis scientia, illos deinde pœnitentia imbutos fuisse constat *ex cap. Gen. III, 10.* Ex hac prima primi divini moniti transgressione prima & omnis orta est pœnitentia, & illa ipsa est, sine qua non, nullius unquam nos pœnirere potuisset; Erat enim tanta integritatis status consummata perfectio, ut homo valuerit non peccare, cum jam post lapsum, etiamsi per baptismum regeneratus sit, peccatis se non contaminare non possit. *Vid. Disp. D. Gerhardi IX, Disp. Theol.* Propter perditam enim imaginem Dei intellectus jam difficillime verum cognoscit, voluntas raro bonum appetit, & memoria vix ad unum redigitur. Ex intellectu hallucinationes & errores sæpissime damnosi proveniunt; ex voluntate delicta innumerabilia oriuntur, ac fugam boni & adparenter talis concupiscentiam eadem producit; quibus tandem homo, memoria teste convictus, ad bellum intestinum, indignationem, dolorem, displicentiam & denique pœnitentiam perducitur: Ut sicuti ex pravis moribus ortæ sunt bonæ leges, ita ex memoria rei minus bene gestæ originem ducit salutaris pœnitentia; quam demum Christi Salvatoris sufficienti merito innixam, pro eluendis coram oculis Dei peccatis nostris validam esse, S. Codicis locis passim edocemur. Per veram enim tantum pœnitentiam regressus & reditus fit ad Deum, illaque ad divinam flecendam misericordiam sola operatur; quapropter *Tertullian. Lib. de pœnit. & Hieronymus in Isag. c. 2. & Ep. ad Demetriad.* eam secundam post naufragium tabulam vocarunt: quod Tertulliani dictum repetitum esse in denem

denen Reichs Abschieden *de 40. 1548. p. 429. t. 17.* verbis:
 Daß uns die Buße sey wie das andere Brett im Schiff-
 bruch. Hæc autem pœnitentia necessaria interna est *Est hæc pœni-*
 & sola secreta coram Deo peccatorum confessione & *linum inter-*
 deprecatione absolvitur, quo sensu de illa loquuntur lo-
 ci S. Scripturæ *Math. III. v. 2. & 4. v. 17. Luc. III. v. 3. Act. 19. v. 13.* *Enjus incul-*
 II. v. 38. ejusdemque inculcatio & ad eandem adhorta-
 tio proprie ad Ecclesiæ Ministros pertinet. Præter *na. Cuius incul-*
 hanc vero pœnitentiam internam, cum Ecclesiæ mori-
 bus in multis delictis etiam externa exigatur, ac illius
 indictio ad ipsam ecclesiam externam ejusque visibile
 caput pertinere dicatur, & Jurisprudentiæ cultor, te-
 ste imperatore, non tantum humanarum sed & divina *Aqua differe-*
 rum rerum notitiam habere debeat; hinc pœnitentiam *externa, ad*
 externæ seu ecclesiasticæ accuratam considerationem *forum juris-*
 quam maxime ad forum juridicum referri debere nul-
 lum est dubium. Talis vero Consideratio uti necessa-
 ria est, & ob argumenti præstantiam utilissima, ita etiam
 ob veteris & novæ Ecclesiæ institutorum notitiam,
 quam requirere videtur, difficillima.

Quicquid tamen horum sit; mihi de materia dis- *Scopia Dis-*
 putationis juridicæ cogitanti, quam maxime se com- *ferentia.*
 mendavit hæc *de pœnitentia Ecclesiastica tractatio.* Et
 quamvis fatendum mihi sit, non paucos ante me de hoc
 argumento utilia multa congesisse, inter quos præci-
 puam forte operam præstavit Vir Prænob. Dn Knor-
 rius *in proluxa Disp. de hac materia habita Jena 40. 1685.* sub
 Præsidio consummatis J. Cri Dn. P. Mulleri; nullatenus
 tamen existimandum est, crambem nos hic recoquere
 vel Iliada post Homerum exhibere, non enim circa
 generalia hujus materiæ capita erimus occupati, quæ

notissima sunt, sed animus est, juxta tenorem exhibiti rubri, DE ABUSU POENITENTIAE ECCLESIASTICAE potissimum agere; Ubi conabimur demonstrare: quod poenitentia ecclesiastica hodierna diversa admodum sit ab antiqua ac erroribus scateat quam plurimis; quod studium veritatis deperiunt, pro libertate academica, nullis argumentorum aliorum vel auctoritatum praëjudiciis detenti, in praesentiarum occipimus & Lectori bono offerremus.

Quandoquidem vero *juxta Nov. 6. pr.* tum demum universa benegeruntur & competenter, si principium fiat decens & amabile Deo: ideo calidas ad summum & sanctissimum Numen preces nuncupamus, ut in hoc arduo negotio, intellectum nostrum ad verum, voluntatem ad bonum & utile, & memoriam ad unum, quod est ipsius honos & gloria, redigere, ac mentem & calamus ita gubernare velit, ne nos instituti hujus & poenitentiae nostrae unquam poeniteat: Sit ergo laboris hujus nostri auctor ipse Deus, secundum monitum Accuratiss. Scaligeri *Exerc. 359. Sect. 1.* aureo caractere dignum.

SINE OMNIS BONI ORDINIS AUCTORE, HAEC NOSTRA
IN STUDIIS PEREGRINATIO; MISERABILIS
QUAEDAM ERRATIO EST.

DIS-

I. N. D. N. S.
DISSERTATIONIS

D E

ABUSU POENITENTIAE ECCLESIA-
STICAE

Thesis. I.

Receptus & non improbandus illorum mos est, qui materiam artis, maxime illustrioris, proposituri, verborum priorem curam habent, & sollicite ipsa eorundem natalia inquirunt, ac significationes proprias meditantur; In hisce enim quicunque vel leviter aberraverit, in ipsis quoque rebus & negotiis designatis errorem haud agre conceperit, *teste Calvino in Dedis. Lex. Iur. præm.* quod ipse etiam imperator perpendens, ut convenientem formularum quarumvis, in materiis juris Rom. occurrentium, interpretationem ac enodationem solidam exhiberet; totum titulum de Verborum Significationibus Digestis suis subjecit; quem & nos imitantes, Dissertationi huic vocum in rubro exhibitarum etymologiam jure meritoque præmittimus. Varias autem a variis Scriptoribus vox poenitentiae fontes sortita est & de-^{Etymologia} rivationes, quarum non nullas primum hic adducemus, de-^{vocis poenitentia.} inde & nostram, quam convenientiorem judicamus, exhibebimus. Antiquiores vocabulum poenitentiae derivarunt a *pene* & *penuria*, ut poenitere idem sit, quod *indigere solamine* A. Gell. Lib. 17. Noct. Attic. cap. 1. quo sensu Apulejum in Apolog. juvenem neque corpore, neque animo, neque forma poenitendum dixisse notat Scip. Gentil. ad d. Apol. n. 92. Alii poenitentiae etymon petitum esse volunt a *pæna*, quasi sit *pæna tenentia*, quæ designat animi dolorem, vel passio-

sionem quandam cum dolore & tadio conjunctam, cum poenitentes semper in se puniant ulciscendo, quod peccando commiserunt; quam derivationem *primus* suppeditavit *Sententiarum Magister* L. 4. dist. 14. lit. 4. quem hinc inde secutus est *Bellarminus* L. 1. de poenit. c. 7. Hoc sensu poenitentiam quoque a Canonistis sumtam esse, non solum ideo praesumendum, quod in Decreto tit. de poenitentia de multorum delictorum coercionibus & poenis agatur, sed insuper constat ex c. 1. 4. 6. de poenit. dist. 3. c. ecce nunc dist. 1. tit. de poenit. c. quem poenitet ead. dist. & tit. c. Judas seqq. dist. 3. t. de poenit. & tot. tit. X. de poenit. & remiss. Confer. *M. Navarr. Azpilcuet. in manual. confess. pral. 10. apud Henr. Canis. ad Decretal. b. l.* Addatur etiam elegantissimus locus apud Chrysostomum in Psal. 4. & in Casena in cap. 1. Iob. p. 9. Alii denique cum Erasmo Roterodamo ad 2. Cor. cap. 7. ad sensum potius, quam criticam vocis resolutionem respicientes, poenitentiam dicunt animi, vel voluntatis aut propositi cujusvis mutationem, quasi poenitentiae vocabulum compositum fuerit a *ponere* & *tenere* h. e. seposito priori tenere posterius, & consilio uno repudiato aliud eligere; cui notioni & nos calculum addimus, illam primam ac potissimam inter ceteras omnes affirmantes, illique respondet interpretatio vocis poenitere ab A. Gell. l. 1. all. suppeditata: *Poenitere*, ait, dicimur, cum quae ipsi fecimus, aut quae de nostra voluntate nostroque consilio facta sunt, ea nobis post displicere incipiunt, sententiamque in iis nostram demutamus &c. quibus addi potest elegans dictum apud Cicronem in Orat. XII. ad Philipp. quod si, inquit, est erratum, redeamus in viam; optimus enim portus est poenitenti mutatio consilii. Insuper hoc etymon conveniens est appellationibus graecis μετάνοιας μετὰ ἀνέλοις; Nam vi praepositionis μετὰ post, μετανοειν est post cogitare, seu secun-

cundo cogitare. Sic in *questionibus*, quas Athanasio adscribere solent, *qv. 153. de Parabol. Tom. 2. p. m. 43.* hæc verba, quæ ibidem græca sunt, habentur: *Respicientia non est genus flexio, sed abstinentia a malo.* Et paulo post; *Hinc dicta est παρὰ τοῦ κακοῦ, quia mentem a malo ad bonum transfert.* Et elegans est locus *Chrysostomi Homil. 23. in Job. t. 2. p. 694.* qui in latium versus ita habet: *Respicientia seu poenitentia est, eadem non amplius patrare, qui enim eadem adgreditur, similis est cani ad vomitum suum redeunti.* Hunc sensum poenitentiae etiam invenies in *l. 24. §. 4. loc. cond. l. 41. de minor. l. 25. §. penult. de acquir. hered. l. 2. 3. 4. C. de revoc. donat.* Cum itaque poenitentiae vocabulum, tam quoad græcam, quam latinam resolutionem & derivationem nil aliud, quam *animi mutationem* indigitet, inter viros doctissimos quæstio ventilata est: ansemper in bono, an vero etiam in malo sensu illud recte usurpetur? quam quæstionem, quasi a Sphæra hic nostra aberrantem, in excusam relinquimus: quamvis inficias iri haud possit, apud patres ecclesiæ non semper illud de vera respicientia dictum reperiri; cuius exemplum est apud *Chrysostomum Homil. 88. pag. 513. Conf. Svicer, Libr. Sing. Sacrar. Observ. cap. 1. de poenit. p. 6. seqq.* Sic etiam in Jure Canonico Judas & Esau poenituisse dicuntur *c. Judas & seqq. dist. 3. t. de poenit.* quamvis horum poenitentia tantum in metu imminentis mali subliterit, vera in Deum fiducia & Spiritus S. necessario dono destituta, atque hinc ad flectendam Div. Numinis misericordiam invalida prorsus & inefficax fuerit. Cujusmodi vero acceptio nihilominus extraordinaria manet.

Thes. II.

Alterum vocabulum, quod in rubro se exhibet, est vocabulum *ecclesiastici*; cuius etymon inquirentes, videmus illud à primitiva voce *Ecclesia*, descendere,

B

Quid

Quid vero per ecclesiam intelligatur & in quonam, juxta repurgatæ religionis nostræ principia, hujus vocis conceptus verus & genuinus consistat? in tam diversas partes abeunt Dd. Theologi & Icti tam veteres, quam recentiores quidam in Commentariis juris Ecclesiastici, ut mirum non habeam, tantos hinc lapsus ac naves in explicatione ac indagatione ipsius juris Ecclesiastici provenisse. Non est hic loci diffuse circa notionem vocabuli Ecclesiæ disputare, remittentes illum, qui de hoc argumento plura, quam adducenda erunt, legere desiderat, ad Brunnemanni ejusque Commentatoris Ill. Strykii, Carpzovii, Schilteri, Fritschii, & nostri Dn. Boehmeri præstitos in interpretatione juris Ecclesiastici utilissimos labores. Nos per *Ecclesiam*, in sensu proprio, nihil aliud intelligimus, quam *cætum vel congregationem, non qualemcunque, sed conciliatam in unam societatem communionemque fidei & Sacramentorum*. Favet huic Ecclesiæ vocabuli notioni ac definitioni vox græca ἐκκλησία, per quam græci intelligebant piorum ac religionem suam colentium exercantiumve conventum; etsi in sensu latiori, quamvis etiam populi congregationem, negotiorum Reip. tractandorum audiendorumque causa institutam, denotaverit. Calv. in *Lex. jur. in b. voc.* quæ tamen in rebus arduis non nisi in templis Diis dicatis instituebantur, uti apud Romanos in templo Jovis calata comitia. Cum vero etiam ad divini Numinis cultum congregatæ societates certa sibi in hunc usum loca eligerent, & ne tempestates subire habeant, ædificiis ad illum finem uterentur, secus ac primitus moris fuit in speluncis & terræ laticulis, in nemoribus, in montibus & sub dio sacra colere *Gen. 1. 21. v. 33.* quod de antiquis etiam Germanis testatur Tacitus *de mor. Germ.* hinc factum, ut etiam ejusmodi locis seu ædificiis ecclesiæ, & apud græcos ἐκκλη-

Definitio Ecclesie.

Occasio qua etiam ad ædificiis ecclesie nomen tribu-

ἐκκλησίας nomen tributum reperiatur Petr. Greg. Tholo-
 san. in *Syntagm. jur. univ. L. 11. c. 1.* quod etiam factum est
 in Decretis Canoniciis *cap. de fabrica ecclesie & can. in ec-
 cles. de Consecrat. Dist. 1. & passim* & in Titulo *C. de iis qui
 ad Eccles. conf.* Hujusmodi vero Ecclesiæ vocis significa-
 tus, nullatenus proprius sed abusivus est, & illa externa æ-
 dium divino cultui dicatarum forma & structura merito no-
 bis *Templi* tantum nomine venit, nullam ei, qua tali, eccle- *Quæ alias*
 siæ sanctitatem contra Osiandrum ad Grotium *pag. 1418. templa vo-*
 cum] Puffendorffio *L. 1. 16.* tribuentibus, nisi sanctitatem *canitur.*
 hic accipere velis pro eo, de cujus inviolabilitate lex sancita
 est, quo sensu etiam ejusmodi publica ædificia quandoque
 jura asylorum habere ac ædes misericordiæ dici possunt, qua-
 rum mentionem facit Ulp. in *l. 17. §. 12. ff. de ædil. Ed. & de*
quibus videri possunt: Seldenus de asyis Hebræorum Lib. 4.
cap. 2. Tacitus de asyis Romanorum Annal. III. 60. & IV. 14.
 Georg. Rittershusius *de asyis.* Quod attinet ad genuinum *Ecclesia est*
 vocabuli Ecclesiæ conceptum, quem diximus, ille tantum *vel visibilis*
 strictè intelligendus est, de *Ecclesia particulari & visibili, i. & particula-*
 ta ut vel trium congregatio ad communionem fidei & Sacra- *ris.*
 mentorum hujus nomen mereatur; secundum effatum i-
 psius Christi *Matth. 18. 20.* nec tamen ut ad hunc vel illum
 locum alligata sit requiratur; in quo saltem fundata est di-
 stinctio inter *Ecclesiam publicam seu ordinariam*, quæ aucto- *Quæ iterum*
 ritate publica, & *extraordinariam seu privatam*, quæ quo- *vel publica,*
 rundam saltem privato consensu instituitur. Alius & lon- *vel privata.*
 ge excellentior vocabuli ecclesiæ sensus passim in S. Scri-
 ptura occurrit, ut Matth. 16. v. 18. Ich sage dir/ du bist Pe-
 trus/ und auf diesen Felsen will ich bauen meine Gemeines/
 und die Pforten der Hölle sollen sie nicht überwältigen.
 2. Cor. 6. v. 16. ubi Paulus Apost. ita: Ihr seyd der Tempel

des lebendigen G^ottes; wie denn G^ott spricht: Ich will in ihnen wohnen und in ihnen wandeln/ und will ihr G^ott seyn und sie sollen mein Volck seyn. 1. *Timoth.* 3, 15. Das Haus G^ottes/ ist die Gemeine des lebendigen G^otzes/ ein Pfeiler und Grundveste der Wahrheit. & 2. *Thimot.* 2, 19. Der veste Grund G^ottes bestehet/ und hat den Siegel: Der H^oerr kennet die seinen. item 1. *Cor.* 3, 7, 16, 17. Wisset ihr nicht/ daß ihr G^ottes Kinder seyd/ und der Geist G^ottes in euch wohnet. So jemand den Tempel G^ottes verderbet/ den wird G^ott verderben/ denn der Tempel G^ottes ist heilig/ der seyd ihr: Quibus S. Scripturæ locu-

vel invisibilis
E^c univers-
salis.

tionibus Ecclesia universalis denotatur, quo omnis Deum sincere colentium multitudo complectitur, per totum fere terrarum orbem dilata. In qua fidelium multitudine, ceu membris veris veri unius pastoris & Ecclesiæ, ex communi participatione divinæ gratiæ, etiam quædam communio est, non sacramentorum, sed mystica, invisibilis & Spiritualis; quapropter & ipsa hæc universalis Ecclesia hisce nominibus determinatur, quo sensu huc pertinent dicta 2. *Thess.* 2, 4. & *Ephes.* 5, in quibus templum & sponsa Dei eadem vocatur; quam descriptionem ecclesiæ universalis per ipsum quoq; fidei nostræ articulum tertium profiteamur. Hæc mystica seu Spiritualis Ecclesia nunquam deficere potest & semper vera est, licet hic, vel illic quandoque deficient, ac hypocriticæ sint particulares, ad divini nominis cultum, congregatæ societates seu Ecclesiæ arg. ipsius verbi divini ad Eliam Prophetam 1. *Reg.* 19, 18. Confer. Marc. Ant. de *Dominis de Rep. Eccles.* L. 9. c. 6. §. 10. *seqq.* & de illa, non de ecclesia visibili *universali* quam statuunt Pontificii, nos autem non agnoscimus, valet tritum illud: Sicut unica saltem est catholica fides, sic etiam una duntaxat ecclesia catholica esse potest;

Non datur
Ecclesia uni-
versalis visi-
bilis.

est; siquidem unitatem hanc ecclesiæ Spiritualis & mysticæ non dissolvunt rituum, vel ceremoniarum visibilia Ecclesiarum dissonantiæ; quo sensu recte Nostrates Theologi cum formula Concordiæ art. 10. loquuntur: *dissonantia jejunii non dissolvit consonantiam fidei*. Quod vero dissonantes etiam in ipsis articulis fidei confessiones, quæ abusive religionum nomine veniunt, attinet, quarum causa diversis nominibus audit Ecclesia Christiana, Pontificiorum videlicet, Lutheranorum ac Reformatorum; de iis non prodest aliquid hic determinare, sed sufficit illas omnes per *transactionem Passaviensem de Ao. 1552. & insecutam Anno. 1555. Pacem Religiosam* adprobatas, ac singulis particularis Ecclesiæ nomen concessum esse. Sed præter votum, quamvis non præter spem, in etymologia vocis Ecclesiæ prolixi fuimus, ut ergo quæ restant, brevissimis includamus; illud quod in ejusmodi cœtu fidelium congregato, seu in Ecclesia fit, agitur, præcipitur, vel castigatur seu punitur, jure an injuria? infra disquiremus, per ritus certos & solennes, hoc ipsum vocatur *Ecclesiasticum*; quo nomine dicitur ministerium Ecclesiasticum, hymnus ecclesiasticus, cultus ecclesiasticus, disciplina ecclesiastica &c. cujus ultimi generis speciem constituit *Pœnitentia Ecclesiastica*, de qua in hac Dissertatione.

Quid proprie ecclesiasticum dicitur?

Thes. III.

Tertium & ultimum rubri Dissertationis nostræ *Resolutio vocis* vocabulum, de cujus significato nos denique solliciti *abusi* abusus esse oportet; est vocabulum abusus, quod contrarium seu oppositum est vocis usus, & recte a verbo *uti*, & præpositione *ab*, quæ negationem, quamvis hic non mere contradictoriam involvit, derivatur. Possent paucissima equidem hæc ad verum hujus haud difficilis, ac notissimi si-

*Deus omnia
optima fecit.*

*Abusus re-
rum ab ho-
minibus de-
pendet.*

Abusus præ-

gnificatus vocabuli intellectum sufficere, nisi ad scopum, to-
tius dissertationis præsentis magis perspicuum exhibendum
faciat magnopere, ut sensum nostrum uberius de eo expo-
namus. Et primo quidem cum nihil a Deo, nisi quod sua
natura optimum sit, creatum esse doceant conclusiones cu-
jusvis creationis operis *Gen. cap. 1.* sequatur oportet; om-
nium rerum, etiam earum, quæ vel vilissimæ, vel prorsus
inutiles nostris oculis adparent, suum eundemque maxi-
mum usum esse, juxta naturam earum; quapropter si ho-
mo cum natura naturata in eadem perfectione perstitisset,
ac status integritatis excellentiam retinisset, eo magis hoc
fuisset adsecuturus, nihil ab iis, quod creatum est a Deo O.
M. inutile, vel vile dici posse, idemque sane, cum omni to-
tius hujus machinæ harmonia, ad nullius rei malum incli-
nasset usum: Exinde quicquid abusus in mundo est, hoc om-
ne hominis depravato per lapsum protoplastorum intel-
lectui & voluntati originem acceptum refert, rebus, quæ
contra naturam earundem utuntur, seu abutuntur, instru-
mentum ejusdem duntaxat existentibus, ita ut per hunc so-
lummodo factum, quod jam totus fere mundus abusus sit:
Quo magis autem hæc vera sunt, eo majori igitur desiderio
& industria id agere debemus, in hac nostri deploranda sta-
tus depravatione, ut simplicem omnium a Deo factorum boni-
tatem magis magisque experiamur; ex eoq; usum & abu-
sum rerum, annuente nobis divina gratia caligineque sub-
ducta, iterum ab invicem secernere queamus, cujus lydi
instar, ut ajunt, lapidis gloriæ sola ac amor Dei esse debet,
ut quicquid huic contrarietur, hoc omne demum inutile
sit. Hinc vero, cum optima omnia esse nobis constet, si
recte iis & ut decet utamur, facile cuivis jam patet, abu-
sum plane non præsupponere, rem ipsam, in qua commit-
titur;

titur; vitio laborare, vel improbandam esse, sed potius id ^{supponit u-}
 saltem notare, quod circa illam rem non recte, sed perpe- ^{sum, non ex-}
 ram & contra naturam ejus versemur, quod innumeris mo- ^{cludit illum.}
 dis fieri posse nemo dubitat, nominatim: vel tempore,
 vel loco, vel modo ipso: Ad abusum ratione temporis spe-
 ctat dictum *Salomonis Eccles. cap. 3.* hujus exempli loco sunt
 operæ in diebus Sabbathi prohibita; ratione loci: si in
 templo & inter cultum divinum forensia & eo non perti-
 nentia negotia alia tractemus; ratione modi autem indies
 abusus habes conspicuos, & exempla, ubi quamvis res & in-
 tentio optima sit, in modo nihilominus erratur, innume-
 ra sunt; quod etiam in theologicis rebus ac sua natura san-
 ctis uti sunt preces & sacramenta ipsa non aliter se habet.
 Ac hi ipsi, circa modum committere solitos, abusus fuere, ^{Occasio &}
 qui primam ad hanc, de abusu poenitentia Ecclesiastica ^{scopus totius}
 tractationem ansam dederunt; ita, ut quidem poeniten- ^{dissertationis}
 tiam hanc in se spectatam, tanquam bonam omnino & sa-
 lutarem ac Reip. Christianæ satis convenientem ac profi-
 cuam, omni laude extollamus, ejus vero modum & ratio-
 nem, quæ plerumque est, non tolerandam esse, ac a prima
 ejus sancta institutione & fine hætenus fere in totum ab-
 horrere demonstrare nobis proposuerimus. Quod vero ad ^{Etymologia}
 vocabulum ipsum *abusus* specialius attinet, illud, uti vox u- ^{vocabulo-}
 sus, variis significationibus ac æqui vocationibus est obno- ^{rum usus &}
 xium, & ejusdem rei plures possunt esse usus & abusus; ^{ac abusus.}
 sicut differunt actiones morales ab actionibus mere physi-
 cis, & illarum iterum virtuosæ a vitiolis, sic quoque voca-
 buli usus & abusus notio diversimoda enascitur, sed res hæc
 per se expedita est, nec indiget ulteriori indagationi. Por-
 ro notandum, alias & diversas vocabulum usus & abusus ac-
 ceptiones sortitum esse apud ICros & Scholasticos, seu
 Gram-

Grammaticos, quamvis, ratione posterioris, illæ fere co-
 incident. Usus ICtis vocatur species servitutis personalis,
 ac oppositum est usufructus, indeque dicitur minus in usu
 quam in usufructu esse *l. 2. l. 10. § 14. de usu & hab.* Ab-
 usus vero proprie ipsis est rei, in alium quam in quem illa
 comparata vel data est usum; sic usufructu abuti dicitur,
 qui causam rei immutat. *l. 19. § 39. § 1. ff. de usufr.* Vid.
 Briffon. in *Lex. jur. sub voc. abuti*; alias sapius ICtis vo-
 cabuli abusus cum Scholasticis communis notio est, quan-
 do scilicet ipsis abusus significat consumptionem rei per u-
 sum *l. 2. § 2. ff. de iurej. l. 1. § 5. ff. de usufr. ear. rer. quæ u-*
fuconf. Usum autem Scholastici proprie dicunt rei non con-
 sumptibilis; Ubi sic Boetius: *utimur iis rebus, quæ nobis*
utentibus permanent, abutimur iis quæ nobis utentibus
pererunt; Verum hæc omnia ad scopum Dissertationis
 non prosunt aut pertinent, ubi vocabulum abusus
 sumimus in sensu morali, quod germanice exprimitur per
 vocem: *Missbrauch* oder *wiedriger Gebrauch*; quodque
 græcis est *παράχρησις*.

*Equivocatio
 vocis poenit-
 entie.*

Thes. IV.

Suppeditata generali rubri vocabuli etymologia, &
 poenitentia notione, & multifaria grammatica acceptione
 excussa, nunc ad illud progredimur, quod ad idem argu-
 mentum spectat: vocabulum videlicet poenitentia aliter
 a Theologis, aliter a ICtis, & aliter denique ab Ethicis
 seu Moralistis usurpari. Sunt vero horum acceptiones sin-
 gulares & definitivæ, quarum quisque sibi quendam pro-
 priam vendicat. Theologi poenitentiam describunt; quod
 sit contritio cordis, ex agnitione peccatorum suborta,
 cum proposita ad Deum & omne bonum conversione con-
 iuncta; per quam subinde ut *Lutherus docet Catechism.*

*Quid Theo-
 logi intelli-
 gunt per poe-
 nitentiam?*

Maj.

Maj. de baptism. §. *anteq.* regressus & reditus sit ad baptismum, seu primum hominis cum Deo initum foedus; cuius notas characteristics, quas constituunt, vide apud Casandr. in *Consult. art. 12. de pœnit. & satisf.* & plenius apud D. Hornejum *Comp. theol. de pœnit. lapsor.* §. 54. *seqq.* (ubi in specie attendenda est nota altera) & apud Dd. *Theol. passim.* ad quam pœnitentiam maxime propriam & salutarem referunt dicta: *Deutr. c. 30. v. 2. 3. 2. Chron. c. 6. v. 19. c. 30. v. 9. 19. Ps. 106. v. 44. seqq. Jerem. 3. v. 12. 13. c. 4. v. 3. c. 17. v. 10. seqq. Sir. 18. v. 1. Matth. 3. v. 8. Marc. 1. v. 15. Luc. 3. v. 3. 8. c. 5. v. 32. c. 24. v. 47. Act. 2. v. 38. 2. Petr. 3. v. 9. Apoc. 2. v. 5.* De hac vera interna pœnitentia, qua tali, in *Diff. pref.* non agemus, sed saltem, quatenus illa per externum actum in Ecclesia demonstrari debeat, & quomodo hic peccetur, ostendere animus est.

Alio modo pœnitentiam considerant Icti; per eam-^{Quid Ictis}demque designant efficacem actus, aut negotii, seu facti^{est pœnitentia?} vel voluntatis cuiusvis, circa jus versantis retractationem, vel ex nuda voluntatis immutatione ac gesti displicentia tantum, vel ex sola juris permisione, vel ex mutatione variarum causarum oriundam: Illam pœnitentiam, qua actus de jure subsistens, ex solo agentis dissensu & nuda displicentia, absque ullius causæ necessaria allegatione, re vocatur, observare licet in donationibus mortis causa §. 1. *I. de donat. l. 30. ff. de mort. caus. donat. in fideicommissis l. 18. ff. de Legat. 3. l. 27. C. de fideicommiss. in legatis, quæ nuda per pœnitentiam voluntate adimuntur l. 3. §. fin. l. 4. de adim. vel transf. leg. l. 17. C. de Legat.* & in omnibus iis, quæ ad materiam ultimarum voluntatum pertinent, secundum tritum illud: *voluntas hominis est ambulatoria usque ad mortem.* Confer, Simon de Pratis *de interpr. ult. vol.* In mandatis

datis, quamdiu res adhuc est integra; & in societatibus, si quis iusto tempore poenitentiam declaret. *Alteram poenitentiam* quam permittente jure fieri dicimus, conspicuam habes in materia restitutionis in integrum ex capite minorrennitatis *l. 9. §. 4. ff. de jurej. l. 3. §. 5. C. de in integr. rest. l. ult. C. si adv. donat.* in pactis nudis & contractibus inno-
minatis, quamdiu ab altera parte implementum non est se-
cutum *per vulgata*; quando autem diximus, hanc poeni-
tentiam ex permissione juris descendere, id idem dictum
esse volumus, quam quod jus vim coactricem hic non tri-
buat, sed recedendi a negotio externam impunitatem ut
loquitur Grotius *de j. B. & P. L. 2. c. 12. n. 3.* Confer. hic
Cypr. Regner. *de injust. quar. ll. rom. cap. 2. pag. 20.* & in
contrariam opinionem Jac. Mæstert. *de justitia LL. rom. l. 1. Dubit. 37. 39.* & Lud. Molin. *Tr. 2. Disp. 258. n. 9.* ambo
refutati ab Excell. D. Hahnio *Obs. ad Wesenb. tit. de præser. verb. n. 1.* in omni etiam promissione ante acceptationem
locum habet hæc poenitentia, quia acceptatione hætenus
deficiente, jus nondum est in alterum translatum *arg. l. 35. ff. de O. & A. Add. Grotius de j. B. & P. L. 2. c. 11. n. 16.* Jac.
Gytierretz *Canon. quest. c. 5.* in multis denique juris nego-
tiis locum sibi vendicat hæc poenitentia, quæ sigillatim re-
censere, *ad Disp. præf.* non pertinet. *Ultima poenitentia*,
quæ ex causarum immutatione oritur, conspicua est in re-
stitutionibus in integrum ex generali elausula, inque con-
tractibus & aliis innumerabilibus negotiis admittitur; Hæc
vero tam diffusum per omnes textus juris argumentum
continet, ut peculiarem disquisitionem omnino mereat-
ur, quam nos, varias saltem vocabuli poenitentia acce-
ptiones & differentias exhibentes, merito a scopo alienam
judicamus.

Ultima

Ultima: vocabuli poenitentiae acceptio *Moralistarum* *Quid à Mora-*
listis?
seu Ethicorum est, qui per poenitentiam intelligunt virtu-
tem moralem, quæ ex factis fini ethices summo bono con-
trariis, quæ non perpetrassè nostra interesse agnoscimus,
suboritur; quæ ea agere intendimus, quæ ad consequen-
dam summam in hoc mundo felicitatem idonea sunt. Hæc
poenitentia originem suam refert intellectui & voluntati,
cui si quid non salutare videtur, bonum adparet hoc anno-
liri adeoque illud averfatur; sicque transit a præsentia mali
ad consecutionem boni absentis, seu, ut philosophi loqui a-
mant, a termino a quo ad terminum ad quem Vid. Excell.
Dn. Buddæus in *Elem. philos. pract. lib. 82, & 133.* & Rever. Re-
chenberg, *Lineam. phil. civ. P. 1. c. 4. qui poenitentiam inter*
affectus refert. Ex his vero unusquisque intelligit, hanc e-
thicam seu moralem resipiscenciam, tanquam ad animam
qua talem & æternitati recte conservandam prorsus non
pertinentem, a scopo hic nostro æque alienam esse.

Thes. V.

Cum omnes quæ hæcenus adductæ ac excussæ sunt
poenitentiae vocabuli & nominales seu verbales, & reales ac-
ceptiones ac definitiones, ad scopum nostrum, & finem pri-
marium Dissertationis non pertineant, sed saltem ad illu-
strationem aliquam generalem in hac materia faciant, re-
stat hæcenus, ut de ipsa nunc poenitentia agamus, quæ est
poenitentia Ecclesiastica seu canonica: Fundamentum autem
ac originem rei negligentes, ac de antiquitate ejusdem, ini-
tiisque & progressu non solliciti, ad præstandam circa ean-
dem juris investigationem nimis impræparati, ac illotis, ut
ajunt, manibus veniunt. Cum itaque nullus homo post infe-
licem protoplastorum lapsum ac inde derivatam in nos *Fundamen-*
tum & origo
C 2 origi-

*poenitentia
interna est
fiducia in
misericor-
diam Dei.*

originariam labem, a peccandi pruritu alienus esse, nec quisquam, nisi novus Adamus *Οὐδὲν δεῖν*, dari poterat, qui non peccet, vel ignoranter in dogmate & sententia aliqua amplectenda, aut qualitate eligenda, quæ non eligenda est, vel ob iræ, ambitionis, ac voluptatis aliorumque affectuum vehementiam & prædominationem; juxta illud Pauli *ad Rom. 7. v. 18.* Vid. Rabbi Mos, Majemonid. *Doct̃or Perplexorum P. 3. c. 36. in fin.* manifestum est, nisi homo, uti vere est, credidisset, nullum ipsi præter veram poenitentiam Christi Salvatoris merito innixam *Luc. 4. 18. 1. Thimot. 1. 15.* remedium superesse, peccata coram facie Dei abluendi, ac ad meliorem frugem majoremque per assistentiam divini spiritus perfectionem redeundi, nullam quoque spem superfuisset, ut miser homo vel unquam correxerit labem suam, aut a peccatis lubens abstineret: Quam ob causam verum veræ & sinceræ poenitentia internæ fundamentum & origo est, filialis illa ergo bonum Deum nostrum ejusq; veracissimum verbum fiducia, per donum Spiritus S. qualificata; Deum non velle ullum peccatorem poenitentem perire, sed ut omnes revertantur ac vivant. *Ezech. 18. v. 23. cap. 33. v. 11. 2. Petr. c. 3. v. 9. & passim.* Add. Carpzov. *Jurispr. Const. L. 2. tit 17. def. 261.* Quæ poenitentia perpetua esse debet, h. e. per totam hominis vitam peragenda,

*Fundamen-
tum poeni-
tentia ecclē-
siastica non
est potestas
clavium.
Sed argu-
mentum all.
dicti.*

Quod vero sigillatim ad poenitentiam externam, vel sic dictam ecclesiasticam & canonicam spectat, primum illius fundamentum, non ex concessa a Christo Apostolis potestate clavium, quæ hodie nulla est, de qua infr. sed potius ex argumento illius dicti Salvatoris *Matth. 5. 16. seqq.* repetendum esse existimarem, si quidem ubi primis Christianorum temporibus, in plantanda primum ecclesia, quam maxime necessarium erat, ut qui vitæ impurius stude-
bant,

bant, vel ethnicorum idolis propter gravissimas persecutiones litaverant, ad vere fidelium societatem communionemque externam non admitterentur, donec de acta poenitentia ex fructibus ipsorum constet, ad quod obtinendum omnino publica poenitentia opus fuisse satis, opinor, liquet: Cum enim Deus O. M. mediatam sui Evangelii ac veritatis propagationem volebat: magnum in eo hujus voluntatis momentum vertebatur, ne lapis in summo angulo positus, lapis offensionis evadat 1. Petr. 2, 7. & Christianorum ac veritatis Dei diris persecutoribus omnis excusatio impietatis abscinderetur, illive, ex fructu fidelium, ad eandem veritatis cognitionem ac laudem Domini perveniant & invitentur *Matth. 5. v. 16.* Et sane hoc verum publicæ poenitentiae, quamvis non proximum (quod est ipsa Christi & Apostolorum institutio, a coetu fidelium exsecuta & forte ex dicto 1. Cor. 11. v. 29. quod etiam fundamentum huic poenitentiae constituere potuit, fuit, ut infra adparebit,) fundamentum fuisse, magna est praesumptio: utinam ejusdem hodiernis malitiae temporibus in suo simili idem! & eadem plantatae, ut ajunt, Ecclesiae puritas ac mundities esset, quæ in plantanda Ecclesia conspicua fuit.

Thes. VI.

Huic a nobis suppeditato generali poenitentiae fundamento ac origini, non inconvenienter & alia quædam ad-
jungere ac substernere possumus, quæ habent Dd. vulgo, *Poenitentia hujus fundamenta* quarum quædam non inelegantia, nec prorsus improban-
da, quædam autem nimis remota sunt, *garia Dd.* Primum, quod faciunt, poenitentiae publicæ fundamentum, est ipsum S. verbum Dei veteris Testamenti, a Christo & Apostolis in N. T. passim repetitum; ubi primo loco adducitur exclusio primorum parentum e paradiso *Gen. 3. v. 23.* ut scilicet ad
novum

novum in Christo iterum recuperandum paradisum non aliter, quam per pœnitentiam, adspirare possint, quamvis hæc rectius de pœnitentia interna, coram solo Deo peragenda, intelligantur, plura de hoc fundamento vid. apud Carpzov. *jurispr. Consist. L. 3. tit. 7. def. 82. n. 4.* Deinde hic refertur *Lev. cap. 19. v. 20, 21.* ubi præter secularem pœnam suscipiendam Deus præcipit, ut peccator, ibi adductus, arietem pro expiatione delicti ipsi offerre & sic peccatis demum liberari debeat, quod typus saltem fuit pœ-

Negatur sacrificia V. T. pœnitentia publicæ fundamentum esse, nec omnia delicta per illa expiari potuisse probatur.

nitentiæ, per Christi meritum, a Deo impetrandæ. Cæterum illa, quæ ex V. T. de sacrificiis publicis pro peccatis exhibendis, tanquam analogiam quandam habentibus cum pœnitentiæ publicæ subeundis operibus, a nonnullis adducuntur, hic non admittimus: sacrificia enim ejusmodi, quæ pro peccatis offerebantur, non fiebant, nisi ad emundationem carnis, vel in peccatis contra ceremonias, aut ex ignorantia commissis, quod adparet *Lev. 4. 5. 6. 8. 9. 10. 14. 16. Num. 5. & 15. Num. 6. & 28. 29. & 2. paral. 29.* & hoc erat jugum legis, ex lapsu primorum parentum subortum, quod per doctrinam Evangelii, de Novo Adamo, respectu nostri sublatum est, & nos ab eodem liberati sumus: Nec vero illis peccata gravia ex proæresi, aut contra moralem divinam positivam legem, commissâ purgabantur; sed ad hoc opus erat, vera fide & interna coram solo Deo peragenda pœnitentia, quod confirmant preces Salomonis. *1. Reg. 8. v. 33. & 2. paral. 6. v. 24.* & exemplum Davidis, qui dum adulterium & homicidium commiserat, maxima pœnitentia sacrificium fuit *Psf. 51. v. 18.* quod argumentum solide tractat M. A. de Dominis *de Rep. Eccles. L. 5. cap. 8.* ad cujus ibidem prolatas rationes nos remittimus. Confer, Seldenus *de Synedr. Ebræorum L. 1. cap. 7. p. m. 107.*

Ex

Ex N. T. adducuntur dicta Pauli 1. Cor. 5. v. 5. & 2. Cor. 2. v. 8. quo primo loco, dum Paulus dixerat, quod quamvis absens corpore, præsens tamen spiritu constituerit, incestuosum illum, qui patris sui uxorem stupraverat, Satanæ in interitum carnis tradere, ut salvus fiat Spiritus in die Domini; postquam primum ingemiscuerat, quod huic in communione ipsorum locum hætenus relinquerant; altero loco Corinthios iterum adhortatur, ut peccatorem illum, tanquam vere pœnitentem, rursus in sacramentorum ac fidei communionem reciperent, ac amorem charitatemque suam denuo in eundem confirmarent; Quo ipso adfruitur, pœnitentiam aliquam publicam in usu fuisse, *Fundamentum* videlicet, ut peccator prius ad usum sacramentorum *tantum proximum est in-* non admittatur, donec de acta ab eodem pœnitentia totius *stitutio Apostolica ipsa.* fidelium societati ex fructibus ipsius constare possit, ac ita, propter hanc primam apostolicam institutionem, eandem subinde in primitiva ecclesia sic retentam fuisse: nullatenus vero hoc analogiam habuisse, cum postmodum introducta rituali pœnitentia canonica, vel excommunicatione.

Thesis. VII.

Alterum fundamentum ita constituunt: necessitate quadam jubente, in primitiva ecclesia, cum jurisdictio civilis deficeret, factum esse, ut qui ecclesiam publico scandalo laeserit, cum eadem quoque in gratiam redire debeat, *Secundum fundamentum Dd. de poenitentia.* quod aliter, quam per deprecationem publicam, ceu peragendam pœnitentiam, tunc quidem fieri non poterat. B. Lutherus *Tom. 4. latin. genens. fol. 801. add. Balduin. de Casib. Conscient. L. 2. c. 12.* Ubi tamen apprime notandum, quod cum primitiva ecclesia brachium seculare non conjunctum haberet, & sic merito de omnibus notoriis peccatis exigeret pœnitentiam, non quidem in pœnam ipsius peccatoris *fed*

*Poenitentia
publica in iis
delictis non
absolute ne-
cessaria, que
civiliter so-
lent.*

sed ut ad emendationem morum & vitæ suæ, præsertim
externæ, meliorem frugem illum perducerent, aut si nol-
let resipiscere, cum indignum christiani nominis, quod
tunc temporis plus dictum erat quam hodie prohi dolor!
judicaret; hæc poenitentia non ob scandalum ecclesiæ da-
tum peragi debuerit, sed ut dictum eo, quod aliam viam
emendandi vitam externam non habuerunt; Quandoque
igitur hodie ad purgandos externos malorum hominum
mores pœnæ civiles adhiberi possunt, ecclesia autem ex-
terna, utpote quæ ex fructibus tantum judicare potest de
alicujus resipiscencia, quamvis vel maxime salutem homi-
nis internam proprie intendat; vid. *Consil. Theol. Witteberg.*
P. 2. fol. 128. attamen nihil amplius ad admittendum aliquem
in externam ejusmodi communionem, quam externam
christianam vitam requirere valet, manifestum evadit; in
illis circumstantiis, ut peccatori etiam publica poenitentia
imponatur peragenda de necessitate absoluta amplius non
esse, sed propter pœnam civilem ipsi inflictam, tamdiu pro
emendato ab ecclesia habendus sit, donec contrarium ite-
rum adpareat. Aliquod antenus huc faciunt verba Ziegle-
ri in *Superint. cap. 19. §. 8.* *Et si enim, inquit, certa esse ne-
queat Ecclesia, deprecantem ex vera poenitentia & sincero cor-
de actum istum peragere, quod qualitas illa in animo consi-
stat, quam perspicere nemo hominum potest, sed quia ab ex-
ternis signis conjecturam facere & omnia in bonam partem
accipere & interpretari oportet, hinc adeo etiam de poeni-
tente ex gestibus & moribus externis bene sentire licet, ha-
bere eum animum rectum & serio dolore ob peccatum com-
missum angere. Confer, que infr. de fine poenitentia moni-
ta sunt.* Aliud vero si, ut dictum, peccator scandali zave-
rit simul ecclesiam, omnino pronunciandum erit. Hic ve-

ro probe observandum, quod illa, quæ omnibus tanquam *Quid sit*
peccatum improbat, ac in se mala atque turpia ab omni-*scandalizare*
bus cognoscuntur, proprie scandali nomine, ecclesiæ dati, *ecclesiam?*
non veniant, sed illa duntaxat, quæ sub specie rei indiffe-
rentis, aut licitæ, infirmiorum animos facile seducere pos-
sunt; ut constet ex tota Ep. Paulina ad Galatas: item ex
dicto ipsius Christi; *Va mundo propter offendicula.* Quod
ipsum optime exprimitur germanico vocabulo *Mergerniß*/
tanquam quod ex tali facto alii deteriores fiant, ut sic ex,
gr. homicidium, adulterium, furtum & delicta consimilia
inter scandala, ecclesiæ data, non referenda sint; cum nemo
inter fideles tam infirmus existat, qui ex eo, quod talia per-
patrata cognoverit, pejor fiat, potius omnes, qui boni sunt,
de his peccatis dolebunt, ac Deo effusis precibus hujusmo-
di peccatoris internam resipiscentiam instantissime com-
mendabunt. Ab hoc vero quam maxime differt illud, *Aliud est*
quodsi crimina talia externa publice non puniantur, *exin-*
scandalum de Reip. externæ, licet infideli, scandalum oriri possit, *Reip. dari.*
unde communis formula sententiarum: *Dem angeklag-*
ten zu wohlverdienter Straffe/ und jederman zum Abschew:
Quod tamen ad externum Reip. cujuscunque regimen
pertinens, cum ecclesia, qua tali, nullam connexionem ha-
bet. Ille igitur tantum proprie, qui usu quamvis externe
licito, alios in abusu quasi confirmat, & sic sub specie li-
citi occasionem peccandi tribuit, vel infirmos, aut tenel-
los animos ad pravos mores seducit, scandalizare dicitur.
Quæ neglecta distinctio, prædicantibus quandoque in per-*Hinc sæpius*
stringendis aliorum malefactis; cum ipsi ac alii quidam *sa-*
abusus, o-
pius in majori, quamvis diverso, luto hæreant, magnam ca-
riuntur.
villandi occasionem præbet; dum ex, gr. melancholici, vel
ficcioris, aut calidioris temperamentis, peccata voluptatis,

D

tan-

tanquam ! gravissima scandala, prolis imprecationibus prosequuntur, ac avaritiam, licet radicem omnis mali; superbiam, maximum & primum ipsius Diaboli peccatum; sollicitudinem mundanam, gentium ac infidelium notionem; neglectum ac deficientem amorem, ex numero Christi discipulorum expellentem inter maxima scandala referre negligunt. Cum vero illam personam, quæ exastuantis temperamenti affectu, vel illecebris alterius, forte ad peccatum quidem damnable, sed de quo mox intimius doluit, seducta, pro singulari malefico ac scandalizante peccatore in coetu retro adductorum gravissimorum peccatorum, perversitatem suam nondum agnoscentium, multis maledictis dehonestant; eo ipso ceteros, qui non in simili transgressione versantur, quasi præ tali sanctiores confirmant. Deo vero sit laus & gloria, quod nobis in his etiam irreprehensibiles ecclesiæ ministros quamplurimos concesserit! Cæterum de quibus ergo peccatis sigillatim peragenda sit pœnitentia, infr. ulterius expositum videre habebis. Addo his tertium denique fundamentum, quod *Fundamentum tertium* a nonnullis hic constituitur: Videlicet, ut tranquilla red- *Da. de pœnit.* datur conscientia peccatorum, qui de peccatis commissis ejusdem morsus & ictus sentiunt, receptam esse pœnitentiam publicam; si quidem illi, qui hanc pœnitentiam agunt, peccata sua, quantum ad ecclesiam scandalizatam atinet, a tota ecclesia remissa habent, nec illos urget scandalizati maledictio a Christo prolata *Matth. 18.* qua de re ita: B. Lutherus *apud Carpzov. loc. all. n. 18.* Publica absolutio est res magni momenti, & mirabiliter fidem firmat, roborat ac consolatur, nam ipsa aliud nihil est, quam multorum, seu ecclesiæ Deo gratæ testimonium, a Deo nobis donatum & adprobatum; sicut consolationes, quanto a pluribus

ribus fiunt, hoc plus efficiunt apud pavidas ac turbatas conscientias.

Thes. IIX.

Hæc autem omnia nostra pœnitentiæ, publicæ apostolicæ & primitivæ ecclesiæ, fundamenta umbram tantum habere videntur, si Seldeni opinionem, de banno Judæorum in babylonica captivitate excogitato, ac ab iis deinde, non solum ex captivitate liberatis, usque ad tempora Salvatoris nostri observato, sed etiam ab christianis, & ipsis Apostolis in primitiva ecclesia retento, sequaris: quam erudite prosecutus est & demonstrare conatur in *Libr. de synedriis Ebraeorum; L. 1. de cap. 7. usque ad cap. 12. inclus.* quam etiam refert Excell. Dn. Thomasius im Bedencken über die Frage; Wie weit ein Prediger gegen seinen Landes-Herren/ welcher zugleich summus Episcopus mit ist/ sich des Binde-Schlüssels bedienen könne? Ex hac enim sententia manifestum evadit, pœnitentiæ publicæ ecclesiasticæ solenni, quæ illi sub banni nomine venit, non novam originem, aut ab ipsis Apostolis institutam affingendam, sed potius pro certo habendum esse, quod illa ipsa ex banno illo babylonico derivata fuerit; Cum manifesto constet: hanc excommunicationem, usque ad tempora Christi & Apostolorum, in Ecclesia Judaica usu obtinuisse, nec vero eandem ab his improbatam, aut abrogatam reperiri, potius Apostolos de illa passim, tanquam de re certissima ac notissima, mentionem facere &c. Sed vero, quamvis magni alias faciam tantorum virorum auctoritatem ac rationes eruditissimas, illud tamen ex variis argumentis non sequendum esse mihi equidem videtur. Et primo quidem, etsi negare haud possim, sed omnino concedam: excommunicationem babylonicam, vel saltem huic non dissimilem,

Recensetur circa fundamentum publicæ pœnitentiæ opinio Seldeni.

*Argumenta
in contra-
rium propo-
nuntur.*

apud Judæos ad Christi usque tempora obtinuisse, nec eandem expresso verbo divino originem debuisse ullam; Non tamen hoc infert consequentiam, quod sic etiam a Christianis Judæis illa retenta fuerit, neque hoc ita simpliciter ab all. autoribus contenditur; Secundo vero etiam ex eo, quod volunt, non sequitur, quod sc. bannum hoc a Christo & Apostolis abrogatum, aut mutatum, non reperitur; posito enim, sed non concessio, ejusmodi expressam circa hoc abrogationem non inveniri in novo testamento, tacitam tamen, per contrarium usum, ab ipso Christo susceptam esse, variis S. Scripturæ locis passim edocemur: Sic *Math. 9. v. 9.* legitur, Salvatorem publicianum quendam ipsum sequi jubere, eundemque in societatem suam recipere, quod non solum ad merum cum peccatoribus cibi sumtionem, aut ipsis a Christo permissam suæ doctrinæ auditionem restringendum esse docet *dict. paralel. Luc. 15. v. 2. seqq.* ubi per parabolam illam, de ove perdita & rursus inventa, satis clarum redditur, illud de simplici quoque peccatorum poenitentia, & ipsis tributa gratiosa remissione, intelligendum esse, quod subinde etiam confirmatur *per dictum Marc. 2. 15.* Quoniam verò hoc ipsum pharisæis contra leges & observantias judæorum a Christo fieri videbatur, increpabant in Dominum nostrum & ipsi quasi in opprobrium objiciebant, quod ille peccatores ita simpliciter reciperet, respicientes absque omni dubio ad bannum, seu excommunicationem illam, peccatoribus primū imponendam; quod ex responsione deinde a Christo eis lata magis clarum est, dum dixit: *Ite potius & discite, quid sit illud; misericordiam volo, non sacrificium.* Ubi per sacrificium nihil aliud intelligit Salvator benignissimus, quam præsumptam elutio-

mem

nem peccatorum per opus operatum. Et quamvis hisce opponi possit; Christum hic de sacrificiis veteris testamenti, pro peccatis offerri solitis, loqui, non de excommunicatione ecclesiastica; illud tamen primo ex eo non existimandum est, quod *supra in thes. preced.* demonstravimus; videlicet nunquam ejusmodi sacrificia pro omnibus peccatis eluendis sufficientia judicata esse, hic vero de peccatoribus in genere, qui plurimis peccatis se contaminaverant, sermonem fieri; Secundo etiam, hoc admissio, sententia nostra non inde tamen infirmatur, quin potius tunc procedat argumentatio a majori ad minus. Sane nobis sufficere hic potest, quod Christus plus simplici vice poenitentes, fide ipsorum ipsi comperta, simpliciter abolverit ut *Matth. 9. v. 2. Marc. 2. v. 5. Luc. 5. v. 18. cap. 7. 48. 1. Thimoth. 1. v. 15.* nec vero unquam excommunicationis Judæorum mentionem fecerit, nedum, quod illam in poenitentes exercuerit; quapropter illud argumentum; quod ideo excommunicatio illa Judæorum a Christianis retenta esse præsumenda sit, quia nunquam a Christo vel Apostolis legatur abrogata, merito inverto: ut scilicet omne illud ex Judæorum ceremoniis non retentum a Christianis censendum sit, quod non expresse adprobatur: Constat enim, quod Christus multas ceremonias Judæorum non abrogaverit, vel improbaverit, de quibus tamen certi esse possumus, vel saltem contrarium non invenimus, nunquam easdem primis Christianis usitatas fuisse; ex. gr. necessaria positio hydrarum secundum purificationem judæorum in diebus latiferis, & id. genus alias. Minus pro contraria opinione militat dictum Christi *Matth. 5. v. 17.* dum enim largitur, quod bannum babylonicum non divinum institutum, potius injuste a judæis, ex captivitate li-

beratis, & jurisdictione ipsis restituta, retentum sit; nul-
lum quoque est dubium, sed omnino sequatur oportet, il-
lud sub nomine decalogi aut legis divinae, de qua
loquitur *all. dictum* & quo etiam pertinet locus *Act. 21, 20.*
non contineri. Cæterum quod antea negavimus, vide-
licet expressam judaicæ excommunicationis abrogationem
non inveniri in Novo testamento, hoc probatur *ex Matth.*
cap. 23. v. 4. 13. & *Luc. cap. 11. v. 46.* ubi quidem nomen
ipsum alicujus excommunicationis non reperitur, ex ver-
bis tamen Salvatoris; quod onera gravia imponant & cœ-
lum hominibus claudant pharisæi, nihil aliud inferri pot-
est, quam laborum pro peccatis ulitata impositio, quæ est
solennis illa & publice peragenda pœnitentia, quam vero
Christus magna maledictione ibidem, tanquam negotium
in opere operato consistens, expresse improbavit. Hinc nil
amplius hætenus nobis jam obstat, quam quod dicitur; A-
postolos de banno illo solenni, tanquam de re notissima lo-
qui; quod tam ex historia ecclesiastica, quam ipsis Episto-
lis Paulinis satis clarum esset: Sed nihilominus res salva
esse videtur. Primo enim quod ad historiam ecclesiasti-
cam primitivæ ecclesiæ attinet, illi in istis documentis fi-
des habenda non est, quæ contra expressam S. Scripturam
& institutiones Christi & Apostolorum loquuntur; nisi
credere velis, primos Christianos potius antiquas Judæo-
rum fabulas retinuisse & observasse, quam Christi & Apo-
stolorum tradita secutos esse; quapropter non immerito
contra ejusmodi, ex antiquis historiæ ecclesiasticæ illorum
temporum scriptoribus, adducendas hanc in rem proba-
tiones Bellarminus *de Scriptis apocryphis Divorum patrum*
denuo edi posset. Quod vero dicitur Apostolos & im-
primis Apostolum Paulum in suis Epistolis hujus banni sa-
pius

pius mentionem facere; ubi forsan respicitur ad dictum
1. Cor. 5. v. 5. illud 1.) haecenus dictorum argumento, non
 existimandum est, scilicet Apostolum Paulum ejusmodi re-
 usum esse, quam Christo displicuisse demonstravimus;
 2.) ipsa verba Apostoli docent in all. loc. Sermonem ei-
 dem nequitiam esse de consueta apud Judæos excommu-
 nicatione, utpote quæ ex observantia Judæorum impone-
 batur, Paulus vero notanter dicit; quod ex potentia Chri-
 sti & in ejus nomine peccatorem Satanæ tradere velit;
 3.) & quod potissimum est, ipsi all. Dnn. Autores, dum
 clavium potestatem eruditis rationibus, quoad hodiernos Ec-
 clesiæ ministros, recte rejiciunt, hoc & similia dicta, quæ ad
 excommunicationem judaicam trahi quirent, ad nullam
 excommunicationem, quod quidem nobis ita absolute non
 videtur, referri posse contendunt, quæ quomodo simul
 stare possint, ego equidem non capio. Hæc igitur sunt ar-
 gumenta, quæ me sentire fecerunt, publicam primitivæ
 ecclesiæ poenitentiam ex banno, sic dicto, babylonico ori-
 ginem non æque habere, sed eandem ab ipsis Apostolo-
 rum & primitivæ Ecclesiæ institutis propriis petendam es-
 se, eandemque alius prorsus qualitatis fuisse cum banno
 illo, judæis tunc temporis usitato; Annon vero postmo-
 dum, & jam subsequenter primis Ecclesiæ seculis, in poe-
 nitentiam illam publicam navi irrepsertint, banno illo ad-
 ducto haud dissimiles, illud non solum non negamus, quin
 potius de eo ipsi certissimi sumus, quod infra in variis poe-
 nitentialibus ritibus a pontificiis introductis abunde adpa-
 rebit. Ut autem quæ haecenus disputavi facilius intelligi
 queant, loca hic quædam ex lib. all. Excell. Dn. Thomasi
 excerpere lubuit, loca vero Seldeni in d. libr. videri pos-
 sunt. Postquam igitur de banno Babylonico actum esset,
 hæc

*Nostræ opi-
nio.*

*Adducuntur
verba Excell.
Dn. Thoma-
si in Seldenæ
opinionem*

hac in oben allegirten Bedencken pag. 44. seqq. habentur verba: Also ist nunmehr auch das Wesen des christlichen Kirchen-Bannes desto leichter zu verstehen/ zumahl da die Christen ihren Kirchen-Bann/ so viel den ersten Ursprung betrifft/ nirgends anders her haben/ als von den Juden 2c. Erstlich was die Zeiten Christi und seiner Aposteln betrifft/ so ist zu præsupponiren/ daß wie Christus nicht gekommen ist das jüdische Gesetz aufzuheben/ sondern dasselbe zu erfüllen/ noch weder Er noch seine Apostel befohlen/ daß die ersten Christen sich von denen Juden und jüdischen ceremonien absondern solten/ sondern vielmehr Christus und die Apostel selbst/ jedoch nicht mehr aus Zwang und Föhrsweise/ die jüdischen ceremonien beobachtet und gebraucht/ also auch nach Christi Himmelfahrt solcher Gestalt continuiert worden 2c. & paulo post: Da nun in der ganzen H. Schrift nicht zu finden/ daß Christus oder seine Apostel wegen des Jüdischen Bannes etwas neues verordnet hätten/ gleichwohl aber/ sowohl aus deren Episteln Pauli/ als sonst aus der Kirchen-Historie erhellet/ daß die ersten Christen unter denen Aposteln/ ja auch die Apostel selbst entweder des Kirchen-Bannes sich bedienet/ oder doch davon als einer gewöhnlichen Sache geredet; so ist daraus quugsam abzusehen/ daß dieser Kirchen-Bann derer ersten Christen/ es sey nun der grosse oder kleine/ kein ander Bann/ als der vorerzehlte Jüdische Bann sey/ auch keine andere qualität und Beschaffenheit habe/ als der Jüdische Bann gehabt/ nemlich daß er weder die verbannten von dem Gottesdienst und Gebrauch des H. Abendmahls ausgeschlossen habe/ (quod impugnari potest ex 1. Cor. 5. v. 2. modo illam simplicem a cultu divino exclusionem peccatoris, in primitiva ecclesia solum usitaram, excommunicationem

tionem vel judaicam, vel pontificiam, nominare caveas) Wie solches fürnemlich bey dem Exempel Judæ zu sehen / welcher bey dem Gebrauch des H. Nachtmahls gewesen / (de hoc primo non deficiunt, qui dubitant, nos quidem non negamus, sed vero Judas ex singulari Dei judicio S. eucharistia particeps factus fuit) noch auch das Verbannen denen Aposteln oder Bischöffen und Kirchen-Vorstehern alleine zukommen sey &c. de quo ultimo infra. Ferner wie Joh. Seldenus in seinen Buch de synedriis augenscheinlich gewiesen / daß der Binde- Schlüssel ein blosses Menschen- Werk sey; Also hat er auch auf die dicta der H. Schrift die man insgemein zu Behauptung dessen göttlichen Ursprungs anführet / sehr ausführlich im Gegentheil geantwortet &c. & paulo post: Die Übergebung des Satans / mit der Paulus den Blutschänder belegen / beweiset er eine Wunderfahne geistliche Wirkung gewesen zu seyn / daß sie also nicht auf die gemeine jüdische excommunication könne gezogen werden / sondern zu der wunderthätigen Krafft der Apostel gehöre) & idem de reliquis dictis pluribus affirmatur.

Th. IX.

Aliud publicæ pœnitentiæ fundamentum, quod a veritate æque longissime abest, sinxerunt hic primum pontificii, illudque postmodum a multis nostræ etiam religionis Antistitibus incaute defensum est: quod vero non lubricum tantum, sed erroneum prorsus esse demonstrabimus. Loquimur autem de explicatione dictorum: *Matth. 16, 19. cap. 18, v. 18. Joh. 20, v. 22, 23.* ex quibus quidem constat, a Christo Apostolis ac discipulis suis potestatem clavium, h. e. facultatem remittendi & retinendi hominibus peccata, concessam esse: Qualis vero hæc Apostolorum clavium potestas, quinam ejus finis & effectus, vel causa divinæ illius concessionis fuerit; & num solis Apostolis eadem

Æque erroneum pœnitentiæ fundamentum est potestas clavium.

dem data, an vero omnibus hodiernis Evangelistis etiam competat? non una est inter Theologos & ICtos sententia, nec unquam futura. Hæc ipsa clavium potestas dictum illud erroneum fundamentum constituit, h. e. fulcrum & basis videtur totius jam impugnandæ publicæ pontificiorum pœnitentiæ ecclesiasticæ, quapropter non quidem, quod instituti nostri aut brevitatæ ratio haud permittit, prolixè hic cum Doctoribus disputare, aut examinare ad amussim singulorum tradita animus est, paucissimis tamen illam & solidis nihilominus nonnullis argumentis refutabimus, in tantum sc. ut illa fundamentum quoddam dictæ pœnitentiæ facere non possit: & quidem sic primo docebimus, potestatem clavium Ministris ecclesiæ prorsus non competere, deinde illam ipsam quoque Apostolorum potestatem, ad externam peccatorum a cœtu fidelium exclusionem non pertinuisse, neque sic hanc originem illi acceptam referre, ubi tamen in fine quorundam Dissidentium catalogum simul adjungemus.

Thesis. X.

Clavium potestas fuit miraculosa & solis Apostolis tributa Et quidem ante omnia calculum addimus illorum sententiæ, qui probant; clavium potestatem fuisse potestatem miraculosam, a Christo solis Apostolis per miraculosum & extraordinarium ad hanc Spiritus S. donum, eum in finem tributam, ut illi, credentibus prædicato ab eis Evangelio, gratiosam peccatorum omnium remissionem, proprio nomine ex immediato divino mandato, tribuere, & certitudinem habere possent, quinam digni vel indigni annunciata divinæ gratiæ essent? in quibus hujus miraculosæ, ut diximus, potestatis quidditas, effectus & finis constitit: quod vero ad causam attinet, quare a Christo Apostolis eadem largita fuerit, illa sine dubio eo rediit, ut per

per hoc miraculosum donum, miraculis roboranda prima Evangelii doctrina, magnificentior reddatur; eademque literis nondum consignata, in ore prædicantium vivam imaginem haberet, quo pertinet dictum *Rom. 15. v. 18. 19.* siquidem cum plantanda hætenus ecclesia, ipse Deus pro infinita sua bonitate, veritatem suam sæpius miraculis firmavit, quod in plantata nunc ecclesia, & ubi omnes doctrinam Evangelii salutarem, scriptis comprehensam, agnoverunt & profitentur, non necessarium esse ipsa docet ratio.

Th. XI.

Hanc nostram de clavium potestate doctrinam probat imprimis dictum *Johann. cap. 20. v. 22. 23.* hæc enim ibi habentur verba: quæ dum dixisset, flavit in eos & dixit ^{Argumenta pro hac sententia} recensentur. eis; accipite Spiritum S. quorumcunque remiseritis peccata remittuntur eis, quorumcunque retinueritis retenta sunt; Quæ datio S. Spiritus per afflationem, non aliter unquam facta legitur, quam si miraculosa & extraordinaria eadem fuerit; ut miraculosa Spiritus S. effusio in die pentecostes, de qua *Act. 2. v. 2. seqq.* Qua propter omnino dicere nos oportet, illam ipsam extraordinariam & Apostolis propriam fuisse, non sanctificantem solum eos ad vitam æternam, vel omnibus vere fidelibus communem juxta *Ephef. 1. v. 13.* eandemque etiam ad ministerium ecclesiasticum hodiernum sufficientem. Non ergo rejicimus quidem distinctionem notissimam Theologorum: inter dationem Spiritus S. ratione sanctificationis, & ratione ministerii, quamdiu de immediata Apostolorum divina vocatione ad ministerium Evangelii quæstio est, sed tamen argumento retrodictorum existimamus, diversum in hoc passu fuisse ministerium Apostolorum plantatæ ecclesiæ,

*Clavium po-
testas ho-
diernis Eccle-
siae ministris
non competit*

ministerio ecclesiastico hodierno, seu ecclesiae plantatae, & sic respectu hujus hanc distinctionem non agnoscimus: ut potius existimemus, quod sub praetextu Spiritus S. ministerialis, a multis prohi dolor! mercenariis, sanctificans ille amoris ac charitatis Spiritus, quem ipsi nunquam cognoverunt, saepius repellatur, ex eodemque fundamento maxima ministri ecclesiae indignitas dignissima habeatur: quamvis, quod ad antea dicta attinet, non dubitem, in casu ubi quis ethnicos, vel quoad ipsam historiam Evangelii infideles, ad salutarem hanc viam perducere vellet, si modo fidem ille paulinam haberet, Deum illi hunc miraculosum S. Spiritum ad roborandam veritatem iterum largiturum fore, aequae ac in plantanda primum ecclesia, juxta promissionem ipsius Christi *Job. 14. v. 12.* & hoc quidem ex collatione parium nos existimare oportet. Ad ejusmodi itaque ministerium Apostolorum miraculosum, de quo etiam *Marc. ult. v. 16. 17.* cum quoque referri debere potestatem clavium demonstraverimus, nullum dubium est, eandem hodiernis Ecclesiae ministris non competere, utpote in quibus extraordinarius ille S. Spiritus Pauli & Petri, cui etiam nequitiae cordis peccatoris Ananiae ejusque uxoris Sapphirae incognita esse non poterant, *Act. 5.* ac Discipulorum reliquorum Christi & illorum, quibus ille ab his postmodum concessus fuit, non conspicuus est, qui nec in eis, juxta jam deducta, requiritur, quin potius nostris temporibus suspectus idem foret arg. divinationis S. *Matth. 24. v. 24. Marc. 13. v. 22, Luc. 21. v. 8. 2. Thess. 2. v. 9. Apoc. 13. v. 12. 13. cap. 16. v. 14.* Quapropter & exinde nostris Evangelistis & praedicantibus, a quibus hypocrita & vere pius vix discerni poterit, nullatenus absoluta illa peccatorum remissio tribui potest, sed illa soli Deo propria manet.

net. *Ex. 34. v. 7. Ps. 19. v. 13. Ps. 32. v. 5. Ps. 103. v. 3. 12. Es. 43. v. 25. Jer. 31. v. 34. Matth. 9. v. 3. Marc. 2. v. 7. Luc. 5. v. 21.* quæ itaque ut ab hominibus exerceri etiam queat, speciali divina concessione, æque ac de miraculis faciendis, opus erit; hanc autem solis Apostolis & Discipulis Christi largitam esse, non omnibus Evangelium hodie docentibus, clarum est *ex dict. supr. all.* Cujus doctrinæ veritas porro adparet, ex necessaria relatione ipsius clavium potestatis & Spiritus S. quæ evidens est ex dicto *Job. 20. v. 22. 23.* quam procul autem proli dolor! sæpius hodie absit Spiritus S. a Ministerio Ecclesiastico neminem fugit; & sic unusquisque etiam intelligit, minime gentium potestatem clavium characterem esse ministerii ecclesiastici hodierni; quod enim porro dicunt: donum hoc clavium potestatis in illos solenni ordinatione pro indelebili characterem permanuum impositionem conferri, illud unusquisque intelligit, hierarchiam ac superstitionem papalem sapere, & ex eodem jam dato a nobis fundamento vacillare: Nam nemo nescit, quod illa manuum impositio, quæ tempore Apostolorum, ex speciali Salvatoris gratia, Spiritum S. miraculosum transferre valebat, idem hodie non amplius operetur; modo Spiritum S. sanctificantem tribueret; quod tamen potius piis suspiriis vovendum, quam sperandum est: non enim hic papistizare possumus; quasi ritus hic sacramentum a Christo institutum esset, aut hominibus cœlum aperire queat. Quibus si quis opponat: pseudo Prophetas non esse Prophetas, & sic illis omnino tantum competere hanc potestatem, qui gratia Spiritus S. repleti, veri Evangelii Ministri sunt; nec vero illorum prerogativas per mercenariorum indignitatem infirmari posse, ille responsum ferat: quod 1.) jam dicta imprimis tantum face-

re velimus ad illud demonstrandum, quod non omnibus Ecclesiæ Ministris hæc clavium potestas competere, nec ideo eadem inter characteres illius ministerii haberi possit; quamvis 2.) & insuper contra hanc dubitandi rationem quam maxime excipere quam, fieri hic collationem similitum non parium; ille enim qui pseudo propheta est, non est propheta prorsus, concedo: non autem idem dicendum est de ministro Ecclesiæ, qui licet interne mercenarius sit, nihilominus minister ecclesiæ secundum nostrum corruptum, vel potius mutatum, statum manere solet; Quæ differentiæ ratio in eo est, quod istum immediata divina vocatio, hunc civilis auctoritas faciat. Vid. hic omnino Schertzerus *System. theol. loc. 25. §. 12.* cum vero Apostoli non ex ejusmodi civili auctoritate, sed ex immediata divina, ut propheta omnes, habilitatione ad ministerium Dei & imprimis Evangelii constituti fuerint, non etiam horum prærogativæ spirituales potestates, propter differentiam vocationis, ab hodiernis ecclesiæ ministris usurpari poterunt; & hinc etiam ipsa clavium potestas in veris & piis ecclesiæ ministris characterem ministerii non constituit. Nec enim illa a beatissimo Salvatore Apostolis suis singulari afflatu collata miraculosa, internam hominis dignitatem, vel indignitatem, cognoscendi potestas, ac secundum hanc ligandi absolvendique facultas, cujus exercitium adparet ex historia Ananiæ & Sapphiræ Act. cap. 5. ab illis, qui officium aliquod ecclesiasticum quomodocunque, licet solenni aliquo ritu, juxta priora, consecuti sint, magis vindicari poterit, quam illa post hanc vitam judicandi potestas a Christo quoque Apostolis suis promissa, *Luc. 22. v. 30.* verbis: *Ihr werdet sitzen auf Stühlen / und richten die zwölf Geschlechter Israel 25.* Sed miraberis forsitan amplius me

Quamvis optimi sint.

me hic externam, h. e. humanam Ministrorum ecclesiæ ^{Alia est vo-}
vocationem confundere cum interna, quæ divina esse de- ^{cario exter-}
bet, cujus vocationis differentias prolixè prosecuti sunt ^{na s. huma-}
Carpz, *Jurispr. Confist. L. 1. tit. 5. def. 62.* & Zieglerus ^{na; alia in-}
tractatu speciali, de clerico veniente; & Theologi fere omnes ^{terna s. di-}
profidentur passim: & hinc omnino existimabis, me in data ^{vina.}
jam distinctione non accurate satis & male procedere. Sed
bona verba quæso; non enim nego internam divinam vo-
cationem Ministris Ecclesiæ ad ministerium Ecclesiasti-
cum, talem videlicet, ut externa vocatio confirmare de-
beat illam internam & ita illi subordinari, ut habet ex Lam-
berto Carpoz. *all. libr. 8. loc. n. 3. 4.* (quamvis non omnes
vocationes divinæ credendæ sint, quæ a nonnullis luci-
pidis mercenariis pro talibus venditantur, ut potius pri-
mo quam maxime ejusmodi phariseos interrogare denuo
cum Salvatore nos oporteat: *Wesh ist das Bild und die*
Uberschrift?) sed multo magis sustineo, de hujuscemodi ^{Hæc Prædi-}
interna divina vocatione quemlibet Christianum in officio ^{cantibus non}
suo, etiam non ecclesiastico, sed seculari, ad consolandam ^{propria, sed}
suam conscientiam certum esse debere, cum divina illa vo- ^{omnibus}
catio nihil aliud, quam voluntatis divinæ certa agnitio sit, ^{Christianis}
vel ut loquitur *all. Franc. Lambertus in Tr. de fidelium vo-* ^{communiæ.}
catione in regnum Christi cap. 8. & 9. apud Carpoz. all. loc.
Quisquis, inquit, ad sacra regni Christi ministeria, maxi-
me ad summum illud, quod est ministrare verbum Dei, exter-
ne vocatur, antequam suscipiat vocationem, expendat: AN
SPIRITUM AD ID ACCEPERIT; QVOD EST
INTERNE MITTI SEU VOCARI. &c. Quod in
rebus etiam & officiis aliis, non ecclesiasticis, necessarium
demonstravit Grotius his verbis: per aliquam illationem
in libr. de jure summarum potestatum circa sacra cap. 4. §. 1.

ex quibus quoque cetera quæ hæcenus dicta sunt, simul probantur. *Quod non summa potestates, sed Christus ipse primum pastorale munus instituit, quod functionis sue regulas, quantum quidem ad ipsam muneris substantiam, h. e. prædicationem Evangelii, attinet, a Christo accipiunt, non a summis potestatibus, & quod eatenus pastores non sunt summarum potestatum, sed Christi vicarii, hæc omnia de jure Imperii nihil diminuere aliarum rerum exemplis adparebit.* Potestas parentum in liberos, maritorum in conjuges, non ab ullo humano instituto primitus, sed ab ipso Deo originem ac jus suum accepit; & tamen summis imperiis hanc subijci, quanquam illis ipsis imperiis antiquiorem, quis negaverit? Medica quoque functio a Deo est Natura auctore, ut pastoralis a Deo est auctore gratiæ &c. De agricultura, de mercatura, de ceteris artificijs atque opificijs eadem est ratio &c.

Omnes christiani ad sacerdotium spirituale constituti sunt. Immo quod in genere ad prædicationem Evangelii attinet, omnes sine dubio ad magnificianda Dei opera vocati sumus, quo sensu omnibus nobis regale Sacerdotium tributum dicitur 1. Petr. 2. v. 9. Apoc. 1. v. 6. Ut adeo omnis distinctio inter laicos & clericos, sublato veteris testamenti ritu, tantum humano instituto nitatur; cum ad ministerium ecclesiasticum hodiernum non alia, ut jam *supr. dictum*, Spiritus S. efficacia requiratur, quam quæ a spiritu illo vere sanctificante, in omnibus regni Christi fidelibus a seclis excitatur & conspicua est. Verum tamen nilominus illa interna divina vocatio, aut felicissima Spiritus S. largitio, hodie ministerium ecclesiæ non facit, cum sine externa vocatione functio ecclesiastica a nemine suscipienda. Frid. Balduin, in *spec. tr. de Inst. Ministr. cap. 6.* Schertzer. *System. theol. loc. 25. de ecclesia, §. 13. n. 2.* & loc. 26. de *Magistr. polit. §. 10.* de hac vero, ut tali potestas clavium præ-

di-

dicari solet, quod ipsi etiam, quoad hodiernam ecclesiam, clavis hujus fabri pontificii profitentur Vid. *Sperell. Decis. forens. Eccles. Decis. 30. n. 11. cum ibid. all.* & ex hoc nihilominus quæ hæcenus dicta sunt salva manere possunt. Quando vero hisce iterum objicitur, quod licet hodie ministrorum ecclesiæ vocatio diversa sit ab Apostolorum vocatione, & licet etiam a civili auctoritate tantum dependeat, ut aliquis Evangelium publice docere possit, nihilominus tamen, cum idem cum Apostolis munus gerant hodierni prædicantes, idemq; ipsis muneris sui finis sit, quam Apostolis fuit, sequatur omnino, universa illa iis quoque hæcenus competere, quæ Apostolis ratione muneris Evangelii prædicandi data esse constet; quod dum de clavium potestate manifestum sit, facilis hinc admodum conclusio fieri possit. Verum respondeo & probō: subsumtionem in hoc argumento mirifice vacillare, tantum enim abest, quod clavium potestas Apostolis ad muneris Evangelii prædicationis substantiam concessa sit, in quantum defendi potest, illos ante concessionem hujus potestatis veros & dignos Christi Discipulos & Evangelii ministros non fuisse. Nam inter notissima est, Christum Salvatorem clavium potestatem miraculosam, non diu ante subsecutum salutiferum passionis meritum, Apostolis largitum esse, nemo autem dubitat, quod isti jam tunc ad prædicationem Evangelii missi ab illo fuerint & Spiritum S. sanctificantem habuerint *Luc. 10.* Immo Apostoli jam ante quoque Spiritum S. miraculosum sanandi infirmos & expellendi ab hominibus dæmones acceperant *Matth. 10. Luc. 10, 9. & 17.* & tamen clavium potestatem nondum concessam habuerunt; ut adeo satis constet hanc potestatem nec ad munus prædicationis Evangelii, quata-

Ratio dubitandi nova

Responsio.

le, pertinere : Licebit igitur hic subsumere , jam exanimatam miraculosam Apostolorum clavium potestatem impie & contra ejus essentiam & institutionis rationem a clero pontificio usurpatam ; ut in Concilio Tridentino ejusmodi nefandus canon habetur: *Quod verba presbyteri, peccata remittentis, non aliter accipienda sint, quam verba ipsius Christi ad paralyticum: confide mi fili, peccata tua tibi remissa sunt.* ac deinde quoque a nostris Theologis quibusdam, quod omnibus ecclesiæ ministris eadem concessa sit, & quod fundamentum etiam esse queat publicæ poenitentiae ecclesiasticæ incaute defensum esse. Ad cujus asserti majorem insuper illustrationem facere possunt elegantissima verba Petr. Molinæi in *Libr. de poenit. & clavibus*, ubi *libr. 4. cap. 10.* ita: *Fuisset olim, puta temporibus plantatæ primitivæ ecclesiæ, res horrenda & prodigio propior, si Episcopus aut presbyter dixisset poenitenti: Absolve te a tuis peccatis; Cohorruissent Christiani, ut adrem nefandam & impiam &c. Nec Episcopus dabat poenitenti absolutionem, nec ei remittebat peccata, sed nuda hac precatione ipsum dimittebat; Deus dimittat tibi omnia peccata & liberet te ab omni malo.* Et uti ex hac satis erronea doctrina, æque erroneum illud dogma promanavit, de necessitate confitendi peccata coram presbyteris, quam defendunt Scriptores pontificii. Vid. *Thomass. de Veter. & Nov. Eccles. Discipl. P. 1, lib. 2. cap. 7. seqq.* Oppalenus in *Libr. de Officiis*, nullo alias encomio satis efferendo, *libr. 3. de pietat. cap. 2. pag. 295, 296. pr.* ita illud in contrarium damnavit & liberum hic arbitrium defendit ipse B. Lutherus in *libell. de confess. Tom. 1. Jenens. Germ. fol. 514. & Tom. 7. jenens. fol. 10. all. a Carpzov. cit. libr. L. 2. Def. 276. n. 6. 7. cum plur. ibid. all.* Ut exinde quantum

tam hic, veræ religionis restaurator, clavi liganti & solventi vim ac efficaciam tribuerit satis adpareat. Quæ adducta duo (possent autem si b re vitatis studium non refragaretur plura adferri) tantorum Theologorum testimonia ad hoc operantur, ne quis hanc nostram opinionem heterodoxam, aut omni auctoritate theologica destitutam existimet. Confer autem hic etiam omnino elegantissimum locum apud M. A. de Dominis *de Rep. Eccl. L. 5. c. 7. §. 103.* ibidem ita: *Atque hinc aperiant oculos nostri Prælati sub Romano, animarumque curatores, & plane videant, quam multos decipiant, cum illis tantam vim tantamque efficaciam sacramentalis prædicant absolutionis. Cui confisi, innumerabiles se in peccatis detinent, sibi que ea spe adplaudunt, quod pauci admodum ex Christianis moriuntur, qui ad finem vite, accito confessario, ab eo non obtineant absolutionem, & sic remissionem sibi certam polliceantur, & sub ea spe poenitentiam penitus in tota vita ab se ablegant plurimi & consequenter in barathrum præcipitantur. Et tantum sufficit ad illorum argumentorum refutationem, qui tam crudam hæcenus clavium potestatis Ministris, hodiernis ecclesiæ competentis, doctrinam profitentur Vid. id. all. Oppalenus add. loc. Petr. de Murga de beneficiis Eccles. qv. 1. sect. 1. Barbof. de officio & potestate Parochorum P. 1. capitulis prior.*

Thes. XII.

Cum illis, qui non tam absolutam clavium potestatem defendunt, sed illam tantum simplicem facultatem divinæ gratiæ & maledictionis poenitentibus impoenitentibus annunciandæ esse volunt, facilior nunc erit disputatio. Et quidem mox lubentissime concedo & largior, ejusmodi facultatem habere ministros

*Negatio S.
coena non
ex potestate
clavium, sed
ex sacra-
menti digni-
tate fuit.*

*Quid ad
hanc nega-
tionem, ut ju-*

Ecclesiæ; Verum hæc ipsa facultas non potest, sub nomi-
ne singularis illi ecclesiastico ordini tributæ a Christo po-
testatis, venire: Cum nonsolum unicuique fidelium hæc
simplex divinæ gratiæ in vere pœnitentem annunciatio
competat, sed ipsa quoque doceat sana ratio, hanc etiam
ab infideli quocunque æque valido modo ac efficacia fie-
ri posse; etsi ad majus turbatæ conscientiæ solamen con-
ducatur, eam ab exercitato Christiano, vel sic etiam ab ipso
Ecclesiæ ministro, seu confessionario, suscipi, modo tunc
hic caveat, ab usitata illa formula: *Ich / als ein Verordneter
Diener des Wortes Gottes / vergebe dir anstatt ic. alle
deine Sünde.* Quod vero ad hanc præcedi solitam S. Synaxi
remissionem, Dei loco a Presbytero faciendam, vel ean-
dem ei, quem non vere pœnitentem existimat, negandam
porro attinet, quasi quæ inspecie ad ordinis ecclesiastici jura
pertinere & fundamentum publicæ ecclesiasticæ pœnitentiæ
constituere dicitur; illa si nihilominus valere debeat, non ex
præsumpta hujus potestatis, ipsis a Deo datæ, concessione
derivanda erit, quam nullam esse demonstravimus, sed ex
dignitate ipsius sacramentalis communionis fuit, quæ u-
tique non facile notorie impœnitentibus, in illorum ani-
marum perniciem concedenda erit, ne indigne scilicet e-
dentes ac bibentes judicium ac una pœnam sibi ipsis man-
ducent ac bibant, ac rei fiant corporis & sanguinis Domi-
ni 1. Cor. 11. v. 29. Confer, *Oppalen. de officiis L. 3. de pietate
cap. 2. p. 293.* in quo pontificii & Lutherani religionis
Defensores concordant. Vid. B. Lutherus *Tom. 8. Witte-
berg. p. 404.* Dedekenn. *Conf. Theol. P. 3. L. 1. n. 4 p. 715.*
Non vero hic sufficit peccatum grave commissum *Esa. 1,
16. seq.* sed notoria impœnitentia requiritur, cujus exem-
plum esset, si quis confiteatur se odio habere personam,
quæ

quæ ipsi injurias attulisset; cum alias *καρδιογνώσες* esse non *sta sit requis*
 possit Ecclesiæ Minister, nec sic regulariter sacramentum *ratum,*
 hoc dispensandum erit secundum privatam, sed publicam
 scientiam, alioquin multa sequerentur scandala multæque
 injuriæ. Carpzov. *jurispr. Consist. L. 3. tit. 9. def. 109. &*
imprimis ipse ab eod. etiam all. Filiac. Quæst. moral. Tom. I.
Tract. 4. cap. 9. Et quoniam cavere debet ejusmodi mi- *Non sufficit*
 nister ecclesiæ, ne vere pœnitentibus cœlestia bona facile *hic sola mi-*
 deneget, & quoque, quod maximum est, quia aliorum & *nistri ecclesiæ*
 superiorum auctoritate ministrat, non debet sua hic aucto- *auctoritas.*
 ritate procedere, sed rem totam deferre ad Consistorium
 vel Senatum Ecclesiasticum, cujus deinde justu ipsum ob-
 temperare decet vid. *Confess. August. de eccles. potest. p. 38.*
add. Carpz. all. libr. L. 2. tit. 18. def. 284. Fritsch. in jure
Eccles. pag. 145. Confer. Reinking. de Regim. secular. & Ec-
cles. L. 3. class. 2. cap. 2. n. 31. & Ziegler. ad Lancell. Inst. lur.
Can. L. 4. tit. 13. pag. 1031. maxime cum Consistoria, de qui-
bus infr. plura, totum fidelium cœtum, vel ejusdem Se-
niores repræsentent Id. all. Carpzov. L. 1. tit. 1. def. 12. n. 2.
 3. Penes hunc vero ejusmodi simplicem a communione
 externa exclusionem etiam temporibus Apostolorum fuis-
 se constat ex *Matth. cap. 18. v. 16. seq. & 1. Cor. 5, v. 4. seqq.*
juncta 2. Cor. 2. v. 8. Quo ipso refutantur nunc manifesto *Clavium po-*
 illi, qui existimant; clavium potestatem, Apostolis con- *testas non*
 cessam, hunc effectum habuisse, ut publica ab iisdem pœ- *pertiner ad*
 nitentia indici, vel potius exclusio a communione fide- *facultatem*
 um externa fieri potuisset, ut opinatur M. A. de Dominis *publicam*
L. 5. cap. 7. per tot. in ceteris consentiens. Quapropter et *imponendi*
 iam Zieglerus *all. loc. ita: Male, inquit, ad solum statum sed illa ad* *pœnitentiam,*
ecclesiasticum restringitur judicium excommunicationis, cum internum ho-
ad totam Ecclesiam istud pertineat. Et de Superint. cap. 17. minem spe-
S. 16. Clavis.

§. 16. *Et si vero, ait, in tali casu Pastores ad superintenden-
tem amandentur &c. Superintendentes tamen nec ipsi qui-
dem potestatem habent arcendi aliquem ab usu Sacramen-
torum &c.* Add. Carpzov. *Jurispr. Consist. L. 3. def. 85.* Im-
mo quidam hanc potestatem non solum Superintendenti-
bus negant, sed ipsis etiam Consistoriis, & eandem inter
reservata summarum potestatum referunt Conring. *ad
Lamp. P. 1. §. 27.* quod quidem ultimum, si, ut deberet,
cum pœnitentia publica ecclesiastica comparatum esset, e-
go prorsus negarem. Ex dictis vero *supr. alleg.* illud cer-
te adparet, hanc facultatem Apostolos non de se ipsis, sed
de cœtu fidelium universo, prædicasse, illorum vero cla-
vium potestas ad internum hominem duntaxat pertinue-
rit, & ad illos quam maxime se extenderit, qui dum no-
men Christianorum nondum professi erant, prorsus ob-
jectum esse non poterant ejusmodi exclusionis; quam-
vis hic mirari quis possit, quod illi qui omnia sibi tribue-
re poterant, nihil sibi tribuerint, nisi quod debebant, illi
vero qui postmodum crescente papatu nihil fere habe-
bant, omnia sibi debere existimaverint. Quapropter vel ex
hoc solo liquet, potestatem clavium ne minimam quidem
autoritatem, aut fundamentum receptæ inter pontificios
excommunicationi majori vel etiam hodiernæ ecclesiasti-
cæ pœnitentiæ facere; cum deficiente causa prima, omni-
no secunda admodum suspecta sit: & illis igitur tantum
competit hæc facultas, si externam ab ecclesia exclusionem
notare debeat, qui totum fidelium cœtum repræsentant,
ut dictum, non vero parochis Ecclesiæ, qui saltem ei tan-
quam glebæ adscripti h. e. Ministri seu instrumentum sunt
per quod, quæ jura cœtui coherent hujus autoritate, mo-
do prædefinito, expediri possunt & debent. Vid. Doctiss.
Dn.

Dn. Boehmer *de jure parochial, Sect. 3. cap. 1 §. 3. seqq.* Nec ramen hifce honori aut pietati ipforum quidquam detrahitur.

Thes. XIII.

Hic igitur absque auctoritatum aliarum præjudiciis *Alia ad huc* expositam habes meam, de potestatis clavium fundamen- *argumenta,* to, sententiam, argumentis corroboratam; Ad illas vero *que hanc in* dissentientium rationes quam maxime respexi easque in- *rem adfe-* fringere volui, quæ aliquam speciem præ se ferre mihi vi- *runtur, reji-* debantur; cetera, videlicet, quando dicitur, potestatem *ciuntur.* clavium sacramentum esse *juxta Apolog. ipsam August. Confess. ad art. de poenitentia pag. 167.* vel quod eadem per continuam successione ab Apostolis in hodiernos ecclesiæ ministros translata sit, vel quæritur, an ad jura ordinis an ad jura jurisdictionis pertineat? quæ ultima jura exulare debent a ministerio ecclesiastico, *de quo infr.* hæc, inquam, studiose supersedi; quoniam vel ex jam dictis possunt refutari, vel facilis ad eadem est responsio: Et quidem quod primum & ultimum attinet; illud quod per se nullum est, non poterit esse sacramentum, nec de eo interrogatio institui; ad quænam jura pertineat? ubi subsumtio erit facillima, ejusque probatio ex jam dictis fuit; quod autem ad *cit. Confess. August.* attinet, illa docet compilatores ejusdem fuisse homines & doctrina ipsa postmodum rejecta est Georg. Calixtus *de præcip. Christ. religion. capitib. Disp. 2. th. 31.* J. A. Schertzer. *System. theol. loc. 13 §. 10.* quod vero secundo loco dictum est, & ideo claudicat, quia diu ecclesia vera, præsertim quoad ecclesiæ ministros Spiritu S. imbutos, vel non fuit prorsus, vel quod verius est occulta latuit; ab impiis vero & indignis mercenariis propter necessariam, ut supra dictum, relationem Spiritus S. & ipsius

pius potestatis, eandem exerceri, nedum continua successionē propagari, aut transferri potuisse nemo dixerit. Consentunt huic nostræ opinioni multi inter theologos ac Ictos: Et uti nec ipsum B. Lutherum a nobis in totum dissentire *supr. ex cod. all. locis* ostendimus, ita & aliorum orthodoxorum verba pro nostra sententia adferri quirent, sed multas paginas hisce implere animus non est, & igitur illum, qui consentientes videre amat, remittimus ad elegantissimum librum Excell. Dn. Thomasi *sub tit. Bedencken/ über die Frage: Wie weit ein Prediger gegen seinen Landes-Herrn/ welcher zugleich summus Episcopus mit ist/ sich des Binde-Schlüssels bedienen könne? ubi in ratione decidendi secunda, & tertia*, ex Matthæio, Molinao, Seldeno, Grotio, Pufendorfio aliisque, tam theologis orthodoxis quam Ictis, loca hanc in rem excerptit, quæ vel nostram opinionem in specie firmare possunt, vel etiam aliorum opiniones singulares, & dissensiones varias ostendunt.

Dissentientium catalogus

Pro Dissentientibus vel in totum, vel in partem, haberi possunt: M. A. de Dominis *de Rep. Eccles.* Voetius *Polit. Eccles.* Petr. de Murga *de benefic. eccles.* Oppalenus *cit. libr.* Balduin. *de Cast. Conscient.* Dedekenn. *Consil. theol.* Schertzerus *libr. all.* Brunnemannus *in Jur. Eccles.* Carpzov. *all. loc.* Lancelot. *Inst. Jur. Can. & ad hunc* Zieglerus. *idemq. de Episcop.* & novissime Joh. Bartholdus Niemeir *in tract. de discipl. Eccles. aliique plurimi.*

Th. XIV.

Historia publicæ penitentiae antiquissima est.

Hinc ramen historiam penitentiae publicæ ecclesiasticæ antiquissimam esse nemo negabit, qui in monumentis juris ecclesiastici omnino hospes non est: jam enim temporibus Apostolorum sicque in ipsis ecclesiæ incunabulis penitentiam quandam externam in usu fuisse ex modo

modo deductis satis clarum esse potest. Quod vero ad ritus circa poenitentiam publicam indicandam, ab Apostolis observatos, attinet, & an certis quibusdam solemnitatibus & excommunicaverint & receperint poenitentes, modusque ac studium poenitentiae, pro ratione commissorum delictorum, ab ipsis datum, ac impositum fuerit poenitentibus, quae omnia, ceu regulam, Discipuli Apostolorum, (presbyteri deinde in Ecclesiis civitatum constituti, de quibus *Ep. ad Tit. c. 1. v. 5.*) cum peccatoribus observarent; de eo quidem ob plurimum obsoletam istius temporis antiquitatem nihil certi constat, ex puritate tamen, quae in Ecclesia illa primæva satis conspicua fuit, facile illud cuius rem penitus consideranti patefceret, quod ejusmodi ritus ac solennes excommunicationes usu non valuerint, quales vel ante apud Judæos, qua tales, erant, vel gliscens subinde ac crescens papatus introduxit, quæque maximum ad hierarchiam obtinendam, ac dominationem quandam Pontifici ac clero in seculum ædificandam experimentum fuerunt; Sed simplicem sine dubio primitivæ Ecclesiæ poenitentiae publicæ formam, ab ipsis Apostolis propositam ac præscriptam esse omnino existimandum est; *Conceptus formalis poenitentiae Apostolicae.* cuius tota solemnitas in eo constitit ac absoluta fuit, ut peccatores qui vel grave quoddam peccatum ex proarchi commiserant, vel specialiter ob dirisimas persecutiones diis ethnicorum thurificaverant, prius ad sacramentorum communionem non admitterentur, donec publice omnibus istius Ecclesiæ, in qua peccaverant, fidelibus de sincerâ illorum poenitentia, quatenus ex fructibus de eadem judicare possunt homines, certo constaret: Et si de hoc certiores facti essent, tunc sine dubio poenitentes in sinum Ecclesiæ iterum, sumunt quidem cum gaudio, & piis super ipsam precibus ad

G

Deum

*Dissentiant
Pontificii
Scriptores.*

*Quos secuti
sunt Nostra-
res.*

Deum fundendis, absque tamen ullis solemnitatibus receperunt, iisque in amore Dei, ac charitate erga illos, communem sacramentorum usum denuo concesserunt; quæ omnia non obscure latent in dictis jam supra allegatis: *1. Cor. 5. v. 5. & 2. Cor. 2. v. 8.* Quod vero Pontificii scriptores hic nobiscum non sentiant, sed omnino etiam solenni illi poenitentiae, per varias variorum Conciliorum Canones introductæ, Autores Apostolos constituent, ac illorum institutiones, ob datam iis a Christo Clavium potestatem, ab ipsis ordinatas; postea saltem per ejusmodi Canones confirmatas ac retentas esse affirmant, dubios hic nos non red- dit, utpote qui non ignoramus, illos non solere suæ ipsi impietatis proditores aut confessores esse; quamvis & hoc a nonnullis Pontificiis factum sit; inter quos conspicuus est M. Ant. de Dominis, (quem fluctuantem & inconstantem quidem in Religione fuisse notum est, sed inde illius judi- cium in præsentia materia non sit invalidum.) qui in specie de poenitentia publica hoc passim in Libro de Rep. Eccles. asserit, quod eadem a prima Apostolorum institutione multum deflexerit, ac erroribus jam scateat quam pluri- mis. Minus in contrarium movent nostræ religionis scri- ptores, idem cum pontificiis asserentes, quippe nemini in- cognita esse potest, proterva Doctorum exscribendi ex a- liis inclinatio ac consuetudo, ad principia illorum aucto- rum ac fundamenta non attendentium, quæ nihil aliud hic quam incautam errorum papalium propagationem gigne- re potuit. Nec denique sententiæ contrariæ connexionem aliquam facit dictum *1. Corinth. 14. v. ult. πάντα ἐν χηρόναις καὶ κατὰ δέξιν γυναικῶν*, quo nonnulli poenitentiae papalis so- lemnibus ritibus auctoritatem datam esse contendunt; Si- quidem nos ordinem quandam in Ecclesiasticis observan- dum

dum esse non inficiamur; sed saltem ordinem illum tot circa peragendam pœnitentiam a pontificiis excogitatum, nimis humanum ac in opere operato consistentem, ac hierarchiam sapientem, ab Apostolorum institutis ac traditionibus antiquis promanare non admittimus. Ubi nostram sententiam firmat, quod ante *Concilium provinciale Ancyranum* & mox mox infecutum *Concilium Oecumenicum I. Nicœnum*, contra Arrianam hæresin, ad eandem damnandam, sub temporibus Constantini M. conscriptum, nulla in antiquitate ecclesiastica mentio fiat de solemni illa pontificiorum pœnitentia, ex. gr. de quatuor pœnitentiæ stationibus obeundis, similibusve solemnibus ritibus circa eandem observandis; & quamvis de *pœnitentia legitima* sapius quædam inveniantur, ut in *Can. 5. conc. Elibertini*, non tamen arbitror probari posse, qualis hæc proprie fuerit, aut si hoc quidem invenitur, non tamen quod certum vel magnum pœnitentiæ intervallum, ac certæ illius stationes aut ritus pœnitentibus impositi fuerint, sed potius, si cui eo tempore indicta pœnitentia, hoc plerumque factum sit, secundum simplicem pœnitentiæ ab Apostolis impositæ rationem, quam supra definivimus, quo sensu pœnitentiæ in Concilio Romæ A. P. Chr. N. 250. contra Novatianam hæresin habito, his verbis fit mentio: *Illi qui lapsi fuerunt in certamine, fraterna commiseratione curandi & fomentis pœnitentia medicandi sunt. Vid. Summa Decret. Cornel. P. P. in Summ. Conc. Barth. Caranzæ Addit. Fr. Sylvii p. m. 36.* Et in *canon. Apost. can. 51.* hæc habentur de pœnitentia: *Si quis Episcopus aut presbyter, eum qui a peccato revertitur non recipit, (nihil autem hic de solennitatibus ejusmodi subeundis dicitur, sed rejicit, deponitur, eo quod Christum offendat, qui dixit: ob unum peccatorem, qui respiciat, gau-*

Quid pro nostra sententia contrarium faciat?

dium oboriri in coelo. Vid. *all. ant. p. 10.* Quæ omnia si
 conjungamus cum eo, quod illis temporibus, videlicet
 Constantino M. Imp. Ecclesia Christiana per omnia fere a
 pristino pietatis nitore defletere inceperit, ac mundus in
 ecclesiam introductus, illaque cum antea divina, ut *ajunt*,
 tunc humana facta sit; quæ elegantissime docent scriptores
 juris Ecclesiastici Zieglerus *de dot. Eccl. & Arnold. in der*
Abbildung der ersten Christen / alitque quam plurimi,
 inter quos novissime est Dn. Boehmer *de jur. paroch. Sect.*
II. cap. 2. per tot. ac confirmant tot exorbitantia privilegia
 in *tit. C. de S. Sanctis Eccles.* magis manifestum redditur,
 quod antea diximus, totam poenitentia ecclesiasticæ disci-
 plinam, qualis per Conciliorum canones introducta in Ec-
 clesiam, iaventum hierarchiæ papalis esse, quo, ceu fulmi-
 ne quodam, thronos ac coronas, suæ aviditati in seculum
 visibilem exercendi potestatem resistentes, corripere pos-
 sent. Et quamvis ex Tertulliano & antiquissimis aliis Pa-
 tribus, infra forsan etiam allegandis, non nulla loca adfer-
 rantur, quibus usum solemnem publicæ poenitentia, certis sta-
 tionibus ac iuris ritibus subeunda, primævum firmari quis
 existimare posset; Cum tamen nec apodictice constet, u-
 trum hæc scripta autoribus adsignatis debeantur? de quo
 Bellarminus *lib. all.* nec quoque de necessitate absoluta, ri-
 tus illos subeundi peccatoribus, ex iisdem liqueat, vel et-
 iam, quod licet quidam autores de his gradibus quandam
 mentionem fecerint, non tamen publica per concilia ad-
 probatio ante dicta tempora addita sit: & quod maxi-
 mum est, quam plurimos patres, qui stationum, ut putant
 pontificii, mentionem faciunt, de interna & secreta tan-
 tum poenitentia locutos esse plerumque adpareat, ad quam
 internam poenitentiam vocabula stationū imo proprie quo-
 que

*Ratio dubi-
 tandi.*

Responsio.

que referri possunt, ut adeo illorum nudo sono seducti, putaverint quidam, de fletu, de prostratione, aut consistentia publica pontificia apud eosdem sermonem fieri, (ubi quidem de audientiae gradu illud in specie notandum, quod, quamdiu ethnici prosylitæ catechumeni, aut in institutione fidei christianæ essent, illis etiam ante prædicta tempora, peculiare illud vocabulum tributum, & ipsi hi tyrones audientes dicti fuerint, ut ex Tertull. adparet,) ut adeo hæc satis assertionem meam, *supr. propositam*, vindicare possint.

Thefis. XV.

Cum ergo hætenus ostensum sit, per tria priora ec-
clesiæ secula non aliam fere pœnitentiam, quam institutis *Limitatio prius dicto-*
Apostolorum maximam partem analogam, in usu fuisse, *rum.*
hisce nunc illud instar alicujus limitationis addendum est,
quod illis temporibus, & uti existimo, mox desinentibus,
canones quidam & libri pœnitentiales a presbyteris non-
nullis compilati ac prolati fuerint, quibus aliqua pœniten-
tiæ norma ac determinatio, super quibusnam peccatis per-
agenda sit pœnitentia comprehendebatur, quorum cano-
num seu librorum pœnitentialium passim in antiquæ Ec-
clesiæ historia a græcis & latinis patribus mentio facta re-
peritur *Vid. Addit. Sylvii all. loc. ad verba canonis: legiti-*
ma pœnitentia peracta. Add. Svic. observ. sing. cap. 1. de pœ-
nit. Cum vero horum pœnitentialium canonum tumultu-
aria congeries ac auctores incerti, & decursu temporis
errores certi erant, hisque accedebat mira in parochiis ac
presbyteris sacrarum rerum imperitia, illi veræ publicæ
pœnitentiæ obsuerunt mirum in modum, eique jamdum
obscurandæ viam quandam muniverunt. *Thomasin. Vet. ac*
Nov. Eccl. Discipl. P. 1. L. 2. cap. 11. §. 7. ut tandem horum li-
brorum

brorum deficiens ac incerta auctoritas subinde ansam dederit ad varia, ac non levia, inter ipsam clerum schismata circa disciplinam poenitentiae ecclesiasticae, ex quibus quoque sub octava Christianorum persecutione abominanda illa Novatorum, a Novatio auctore sic appellatorum haeresis, qua non solum illis, qui ethnicorum diis immolaverant, sed semel ex proaeresi lapsis omnis spes salutis adimebatur, etiamsi digne poenitissent, suborta est, illos gratia divinae solum committens, ac de cetero in totum deserens, cui haeresi adhaerentes superbo nomine catharos h. e. mundos semetipsos vocabant; Propter quod Ecclesiae schisma tandem concilium sacerdotale a Cornelio Papa A. Chr. 250. congregatum, ac Novariani in illo haereseos damnati sunt *Vid. M. A. de Dominis de Rep. Eccl. L. 6.*

cap. 8. §. 141. & L. 7. c. 10. §. 74. Cum haec ita non nimis diu acta essent, & ubi jam magis magisque turbatio ad propegradum certabat verae Ecclesiae, in eandemque sub Constantini M. temporibus seculum involvebatur, congregata sunt concilia Ancyranum & Nicænum I. ut dictum supra. Horum conciliorum canonibus solennis ille publice poenitendi modus, suppeditatis in hunc finem quatuor poenitentium certis stationibus ac stadiis, pro ratione commissorum peccatorum necessario subeundis, introductus est. *Vid. Zonar. ad Can. Conc. Ancyran. 21. & Balsamon ad eund. can. p. 783.*

add. can. conc. Niceni I. 11. & 14. Erant autem haec quatuor poenitentium stationes sequentes: 1.) πρόσκλησις, siletus; 2.) ἀκρόασις, auditio; 3.) ὑπόπτεσις, subitratio: 4.) δόξασις, consistentia, de quibus *infra*. Harum quatuor stationum frequens est post tertium seculum in antiquitate ecclesiastica mentio, quod pluribus videre est apud J. C. Suicer. *observ. singul. cap. 1. de poenit. per tot.* unicum hic

ex

ex ipsius monumentis allatis, probationis causa, adjicio, quod ex *Basil. M. Ep. ad Amphilocho. Can. 22. Tom. 2. pag. 769.* de fornicatoribus refert; quod græca lingua ab all. Aut. prolatum, latine sic se habet: *Est autem, inquit, in quatuor annis prefinita fornicatoribus poena. Oportet eos anno primo a precibus expelli & ipsos deslere ad fores Ecclesie; secundo ad auditionem admitti; tertio ad poenitentiam h. e. substrationem, quarto ad congregationem cum populo, abstinentes ab oblatione, deinde eos permitti boni communionem.* Equidem ex his jam certum evadit, post tempora all. *Conc. An- cyran.* illos, quos poenitentiam publicam agere oportebat, ad certas, vel quatuor adductas poenitentiae stationes sub- eundas adstrictos fuisse, temporis diuturnitatem, pro ra- tione delictorum, determinandi potestate Episcopo reli- cta, qui quomodo ille accuratam discussionem scelerum omnium, earumque quibus ipsa scelera gravantur circum- stantiarum, instituere debebat elegantissime docet *Capitu- lar. Caroli M. L. 7. c. 294.* ubi ita: *Videndum, qualiter pri- mo peccatum perpetratum sit, aut si postea iteratum, aut fre- quenter actum, si sponte, si coacte, aut per ebrietatem, aut per quodlibet ingenium factum sit &c. confer. caus. 26. qv. de poenit. & poenitent.* Verum tamen illud exinde non. *Doctrina de poenitentia* dum expeditum est, quod poenitentia publica semper ex *publica sua* eo tempore æquali usu valuerit, cujus contrarium potius *trans sem-* fundatum esse in historia ecclesiastica neminem, arbitror, *per fuit.* Et quidem si animus esset, ac tractatio permetteret fugit. Et quidem si animus esset, ac tractatio permetteret historicum hic agere, facile posset evinci & ostendi, quod prout crevit ac decrevit Pontificibus Max. seculare caput ac Majestas, ac prout vel superstitiosi vel astuti, potentes ve vel minus potentes imperatores imperii clavum tenuerunt, ita quoque papale hoc poenitentiae publicae fulmen ex-

Quod probatur ex Thomasio.

exercitum sit in provinciis germaniæ; quamvis nunquam eidem pietatis pallium ac hypocritica vulpicula pellis defecerit; sed id nimis prolixum foret hic excutere; quapropter aliquas saltem, quæque rem ipsam attingunt, generales probationes ex *Thomasio* afferre lubet, ex quibus constare possit, post concilium Oecumenicum I. Nicænum, usque ad seculum quintum, tam de peccatis occultis confesfis, quam de publicis, publicam quidem impositam fuisse poenitentiam, illam vero de peccatis occultis primum usu defuisse, post idem quoque sæpius contigisse ipsi poenitentia publicæ publicorum criminum. Sic *all. aut.* habet. *P. 2. Vet. ac Nov. Eccles. Discipl. L. 2. c. 7. §. 14. seqq.* Poenitentiarii partes primum fuerunt, ut si qui primam baptismi commaculassent innocentiam, eorum secretas audiret confessiones secretasque indiceret poenitentias; Si quis autem tale quid patrasset, quod sola elui poenitentia publica posset, eum ad difficillimos poenitentia labores remitteret. Accidit autem Constantinopoli, Nectario ejus Ecclesie clarum regente, ut foemina post factam poenitentiario presbytero confessionem, palam & publice confessa sit, se a Diacono vitiatam fuisse, id quod non poterat non grave scandalum concitare; quapropter abstulit Nectarius de peccatis occultis publicam poenitentiam; facta omnibus potestate ut ad communionem eucharisticam accederent, & ei soli, cui collibitum esset, conscientie sua redderent rationem. Et paulo post ita: Post Nectarii decretum h. e. seculo quinto incunte, occultorum criminum poenitentia publica in usu esse desit, uti nec in usu est jam inde seculo duodecimo desinente. Eo enim tempore capit rarissima esse poenitentia publica, cum quod ad occultata attinet crimina, pridem publica esse defuisset. Et cap. XI. Non dissimulamus poenitentia mollienda licentiam, magis

magisque indies invaluisse, & quæstum illi fuisse patrocini-
um, ex regulis, quorum auctoritas ab ipsis manaret conci-
liis & §. 12. eod. Perrari sunt hodie, qui talem peragunt
poenitentiam, qualem antiquorum poenitentium exempla &
auctoritas canonica sancit; nunc in coetu Christianorum vix
poenitentes agnoscimus, nunc a multis diversa flagitia per-
patrantur audacter. Vebementer ecclesia perturbatur eo,
quod jam impune a plerisque excutitur inconcussa illa lex ex-
piandæ publicæ poenitentia & satisfactione infamiae publicæ
gravissimorum criminum. Et cap. 13. §. 11. Decursu tem-
poris factum, ut data presbyteris omnibus facultate absol-
vendi a criminibus, Pape reservatis, quicquid supererat an-
tiquioris publicæ poenitentia discipline funditus eversum est;
dissipatumque frantum, quo a gravissimis sceleribus cohibeban-
tur nefarii homines. Et cap. 16. §. penult. Paucis ante an-
nis quam concilium Tridentinum indiceretur, in Gallia Ger-
maniaque vebementissima flagrabant vota restituendæ poeni-
tentia publicæ. In quo Concilio ita caput extat: In eccle-
sia propter graves & publicas offensas publicæ poenitentia re-
stituatur; & sic passim. Confer. Goldast. Const. imperial.
Tom. 5. p. 571. Hæc omnia satis clare docent, quam diver-
simoda & fluctuans circa poenitentiam publicam indican-
dam traditio semper fuerit, & quam sæpius illud ipsum
papale idolum profugatum, quamvis prohdolor! semper
si non in totum, ex parte tamen restauratum sit: Utinam
aliquando cum reliquis omnibus pontificiæ sedis sordibus
penitus excutiendum!

Th. XVI.

Iis quæ hætenus circa antiquitatem ac historiam poenitentia publicæ ecclesiasticæ tradita sunt; ipsam nunc
administrationem hujus disciplinæ, quomodo videlicet & ministerio publicæ

H

per

*pœnitentia
pro quibus-
vis ecclesiæ
temporibus
exponitur.*

per quos eadem administrata quibusvis Ecclesiæ temporibus fuerit annectimus : Quod igitur ad prima ecclesiæ incunabula attinet, jam supra fasti sumus, nos cum aliis ignorare, quinam tunc temporis vere administrationis pœnitentiæ modus ac ordo fuerit ; ubi tamen nostram opinionem simul adjecimus, quæque hic sub incudem repetere non est necessum, quod vero administratores concurrerint, ex supr. allatis manifestum est, quod in primitiva ecclesiæ facultas excludendi aliquem ab externa communione non Apostolis, vel hodie ecclesiæ ministris sit tribuenda, neque ab illis hanc, suis etiam temporibus, sed a toto fidelium cœtu exercitam fuisse : quando vero hujus facultatis administrationem & executionem Seniores ecclesiæ in quosdam ex cœtu fidelium contulerunt, nullum est dubium, illos ipsos fuisse, qui pastores seu Ministri cujusvis fidelium ecclesiæ extiterunt ; sive Episcopos illos sive presbyteros simplici nomine adpellare velis. Imprimis cum constet, quod ubi distinctas parochias, vel inter ipsos parochos dignitatis gradus in primis Ecclesiæ seculis Christiani ignorarent, ac Episcopi seculi negotiis, qua talibus, hætenus non intenti essent, omnem sacrarum rerum curam paulatim in Episcopos solos, successu temporis, translatam esse : si quidem tunc soli baptismum dabant, soli reconciliabant pœnitentes, & cum tempore Apostolorum cuiusvis viro hætenus docendi facultas concedebatur, mox iidem quoque soli verbo Dei ejus gregem pascabant ac conciones habebant Vid. *Thomasin. all. libr. cap. 7. §. 8.* Immo quoniam coram impiis ethnicorum judiciis stare verebantur Christiani, etiam merito tunc temporis cum senioribus Ecclesiæ laicorum lites finiebant ; quod Christianis postmodum magistratibus existentibus & persecutionibus cessan-

cessantibus, contra Evangelium de regno Christi a Pontificio clero retentum fuit. Illis igitur temporibus ad rem poenitentiarum peculiaris presbyter constitutus nondum erat; Et quamvis ad secretas fidelium confessiones audiendas secretasque ac publicas indicandas, vel potius suadendas, poenitentias temporibus Decianæ persecutionis jam inciperent, clericum aliquem specialiter constituere, coram quo conscientia suæ sordes exprimere poterant fideles, cum & antea inter se mutuam peccatorum suorum confessionem cum mœore animi faciebant; Attamen necessitatem confitendi ac ex ore hujus presbyteri poenitentiam subeundi fidelibus hoc ipso impositam uti judicat *all. Thomassin. add. loc. & cap. II. §. 1. 2.* aut de occultis peccatis poenitentiam post factam confessionem, (quæ sine dubio res meri arbitrii tunc temporis fuit) publicam peragere ipsos oportuisse non existimo; Siquidem semper illius primitivæ ecclesiæ fideles vitam Apostolorum & ipsius Salvatoris imitari potius; quam alia dogmata sequi voluisse omnino credendum est; Petrus vero dum graviter peccaverat foras exhibat, ac insolitudine poenitentiam tot lacrymis coram facie Dei peragebat ac nilominus obtrinebat gratiosam remissionem. Hinc manet, quod decursu temporis demum, & ubi papatus jam plantari inciperet, factum sit, ut ad occultorum peccatorum confessionem ac pro illorum expiatione ac remissione peragendam publicam poenitentiam fideles in conscientia se teneri persuasi sunt; ubi tunc presbyter ad hoc constitutus poenitentiarius vocabatur, qui tamen vel raro, vel nunquam, nisi Episcopo ægrotante, de peccatis publicis publicam imposuit poenitentiam, sed illa potestas diu apud solos Episcopos mansit, *all. cap. §. 16.* Et cum de peccatis occultis publicam

pœnitentiam iterum seculo quinto abstulerit Constantino-
 politanus Episcopus Nectarius, etiam hujus presbyteri pœ-
 nitentarii ordinarii officium sublatum, ac arbitrium rur-
 sum unicuique relictum fuit, ut quibus velint presbyteris
 pœnitescentes conscientia suæ rationes redderent, ac omnes
 ad evcharisticam communionem sine ejusmodi publica
 pœnitentia admitterentur. *all. cap. 7. §. 13. seqq.* Ab illo
 tunc tempore usque ad seculum decimum tertium vel pon-
 tifices ipsi, vel Episcopi, administrabant publicam pœniten-
 tiam, aut alii presbytero specialiter hoc committebant;
 Seculo vero XIII. ab Innocentio III. quem patrem ac au-
 ctorem totius juris Canonici dicunt, constitutus est pres-
 byter ad rem pœnitentiarum Vicarius Episcopi generalis
 etiam pœnitentarius dictus, cujus vero officium ad om-
 nes publicas pœnitentias indicendas & pœnitescentes publi-
 ce reconciliandos pertinebat: ut tamen quorundam gra-
 viorum criminum publica Ecclesiastica censura Epi-
 scopo vel ipsi Pontifici debebat reservari; ab ejusque po-
 testate Parochi, qui suos proprios confessores habebant,
 Magnates, Optimates & Barones illorumque familiae ex-
 emta erant, quas Episcopalis avaritia sibi retinebat. *Id.*
Thomassin. all. loc. Cum vero tunc temporis crescere i-
 terum inciperet pœnitentium multitudo, poterat tandem
 hic socium sibi adsciscere, siquidem solus non sufficiebat,
 omnes altaribus publice reconciliare; poterat quoque ea
 propter potestatem absolvendi parochi, in ejus loco de-
 lectum erat commissum, concedere. Et de tali pœniten-
 tiario in Concilio Tridentino cautum, ut perpetuum di-
 gnitatis gradum habeat, nec aliquis ad hoc, nisi quis Do-
 ctor vel Licentiatum sit in theologia vel jure eligi poterat.
Id. cap. 8. §. 9. & c. 10. §. 8. Denique varia privilegia non
 nul-

nullis Magnatibus a pontificibus data sunt, ad eligendos suos arbitrio confessores, & confessores in omnem diocæsin adprobatifunt, quibus & circa poenitentiam publicam indicandam potestas concessa est *cap. 14. §. 1. in fin.* Quid in Ecclesia orientali obtinuerit, scilicet Monachos medio ævo hanc potestatem exercuisse differit *cap. XII.* Ultimo loco notandum, quod cum olim certa crimina canonibus conciliorum expressa fuerint, quorum absolutionem impetrandam Romam proficisci debebant poenitentes, hoc seculo XIII. & XIV. desitum esse; suprema nilominus in his omnibus potestate Pontifici ac Episcopis etiam hæcenus relicta. Et tantum de historia poenitentiae publicæ peragendæ apud pontificios usitata: Cui coronidis loco *Ritus qui.* saltem adjicimus, quænam solennia quondam tam circa *dam antiqui* excommunicationem poenitentis ac poenitentiae indictionem, quam circa receptionem in usu fuerunt: Quando igitur olim poenitentiam publicam quis ingredi meditabatur, ille offerre se Episcopo debebat ad januas Ecclesiæ sacco indutus, adstantibus cum candelis cudentibus decem vel pluribus Decanis, archipresbyteris parochisque, qui cum peccator legem ordinemque ab Episcopo acciperet peragendæ sibi poenitentiae, uno omnes tempore lumina sua super ipsum exinguebant, Vid. Regino in *Discipl. Eccles. German. L. 1. c. 37. 38. 57. 291.* Cum vero recipi deberent & remissionem peccatorum acciperent, hi ritus observati extant in c. 6. *caus. 26. quæst. de poenit. & poenitentib.* Diebus remissionis poenitentes genua flectant, & mortuos in Ecclesiam afferant & sepeliant; die autem secundo dominico non jejunent, nam qui hoc die studiose jejunet, non creditur esse catholicus; Deinde primum ad communionem sacramentorum admissi sunt. Notandum tamen hic quod

H i

hos

hos ritus huncque processum poenitentiae publicae pro universali non venditemus: Qui etiam hodie cessant; cum in jure canonico cautum est, ut quisque presbyter secundum suam prudentiam quomodo velit, pro ratione delictorum, poenitentias peccatoribus imponere debeat, Apud nos quot provinciae, immo quot civitates, vel pagidantur, tot diversi etiam ritus circa poenitentiam publicam indicandam & subeundam obtinent, quorum tamen plurimi vel in totum papatum adhuc sapiunt, vel horum institutis adhuc pejores sunt, quod infra circa abusus poenitentiae nostrae hodiernae indicandos pluribus demonstrandum erit.

Thes. XX.

Quatuor
sunt poeni-
tentia eccle-
siastica pon-
tificia statio-
nes.

Ad quatuor poenitentiae publicae ecclesiasticae praesentitas stationes jam revertimur. Est *prima* πρόσκλησις seu *fletus*: Fletus autem & lacrymae character ac comes sunt plerumque verae & sincerae poenitentiae, quod exempla veteris & novi foederis Davidis, *Psal. 6.* Petri *Matth. 26.* aliorumque quam plurimorum sacis illustant. Verum illo sensu luctus ac lacrymae de poenitentia interna coram Deo, cujus amor a nobis laesus est, tantum praedicantur; alio modo se hic res habet in poenitentia ecclesiastica externa pontificia, ubi fletus non de interna aliqua animi ac spiritus passione ac contritione dicitur, sed duntaxat ritum quendam seu opus operatum significat in Ecclesia papali usitatum, quo extra portam oratorii oportebat peccatorem stantem fideles ingredientes orare, ut pro se precerentur. *Greg. Thaumaturg. Ep. Canon. can. ii. pag. 4. apud M. Anton. de Dominis de Rep. Eccles. L. 5. c. 7. §. 32.* Sive ut habet *Jussellus ad Canon. 5. Concil. Ancyran.* Fletus dicitur, cum quis admissio peccato, extra ecclesiam stans, cum luctu & lacry-

lacrymis eos, qui ingrediuntur, orat, ut pro se misericordiam Dei eliceant. *Add. Can. ex Basil. M. 22. 56. 57. 75. & Balsamon. ad can. 2. Dionysii Alexandrini.* Hic ritus quidem si-
 ne dubio originem ipsius verbi divini auctoritati acceptam *statio anti-*
 refert, quod scilicet sincere poenitentes in primitiva Ec-
 clesia aliorum fidelium precibus se commendabant pro *e-*
 licienda, ut dicitur, divina misericordia ac peccatorum re-
 missione. Siquidem & nos illud agnoscimus, quod mul-
 tum valeant pro aliis piorum preces coram Deo juxta di-
 ctum *Ep. Jacob. s. v. 16.* Quæ omnia confirmat *Swicer.*
Observ. Sing. cap. 1. de poenitentia cum de antiquitate hujus
 stationis disserit, his verbis: *Hujus stationis, nulla apud ve-*
teres ante Novati tempora fit mentio (immo nec hujus
 tempore qua peculiaris & primæ solennis poenitentia sta-
 tionis, quod supra demonstravimus.) *Interim tamen &*
ante Novatum ejus occurrunt vestigia. Multi enim cum hu-
 militate, precibus, fletibus ac lugubri habitu poenitentes an-
 te fores Ecclesiæ prostrati, non modo ab Episcopo, sed etiam
 ab universo Ecclesiæ coetu preces postulabant, quod probat
 ex Tertulliano *Libr. de poenit. cap. 9. p. 169.* Sed cum huic
 salubri ac liberrimo negotio necessitas quædam legalis su-
 peraddita, eidemque certi anni ac temporalis præfinita sunt, *Imposita*
 ut constat ex Gregorio Nysseno *Ep. ad Letojum can. 5. p. illam in to-*
120. ubi homicida dolo hanc stationem per decem annos tum viitavit,
impositam videre habes, cum alias regulare tempus esset tri-
ennii. illud ab Evangelii doctrina mirum in modum di-
 scesit & opus operatum factum est, circa quod recte ob-
 tinet dictum illud Salvatoris nostri: *Si omnia illa feceritis*
quæ sub lege continentur, servi nihilominus estis inauritis.
 Quam ob rem hic primus poenitentia publicæ ritus, uti
 est consideratus, merum inventum papale fuit, quod quam
 maxi-

Quod argu-
mentis cor-
roboratur,

maxime pharisaismum sapit, quo merito refertur effatum illud Christi D. N. *Matth. 23. v. 4. 5.* *Alligant ac imponunt in humeros hominum onera gravia & importabilia, digito autem suo volunt ea movere: omnia opera sua faciunt ut videantur ab hominibus, ac ut dilatentur phylacteria sua & simbrie magnificæ reddantur.* ubi tandem hoc iudicium ejus adjunctum legitur *v. 13. eod. cap. Va autem vobis scribæ & pharisæi hypocrita, qui clauditis regnum coclorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare.* Et sane Deus in opere conversionis, uti nec violenta remedia adhibet, ita etiam vere poenitentem ad ejusmodi nugas non vult referri, nec quoque talem tot annis inauditum relinquere potest; (quamvis ad poenitentiam tempora hominibus sapius concessit & concedit hodiernum de quo *Gen. 6. v. 3.*) Siquidem hoc ipsi infinita sua misericordia ac tenacissimus erga genus humanum amor non permittit, potius ubique in verbo suo se declarat, se non remotum esse velle a precibus clamantis peccatoris poenitentis *Psal. 145. v. 18.* Ille vero quem Deus gratiæ suæ dignum fecit, cur ab hominibus amplius, si etiam coram illis deprecetur commissa peccata quæ scandalum dederunt excluditur? ac sacramentis & auditione verbi divini frui non admittitur? Dicis homini ex fructibus de alterius poenitentia judicandum esse, cum vero de illis non statim constare possit, non improbandum esse, ad hoc certum temporis intervallum præfinire; sed facilis est responsio: nullam enim hæc duo connexionem habent, velle ex fructibus de alterius poenitentia certum esse, & velle ut alter præcise tribus vel pluribus annis hos fructus doceat, nec ante illud tempus illum in Ecclesiam ac ad sacramentorum communionem recipere, in illo consistit finis proprius poenitentiae

tentia ecclesiastica, in hoc abusus est evidens. Forte tota res eo redit, ut poenitens etiam in his externis obedientiam ostendat erga Ecclesiae observantias, & res salva est, modo obedientia illa non alteret naturam negotii, vel verbo divino conformis sit, nec domini praedicantes per Ecclesiam cucullum clericale intelligant, quod hic ita esse jam allata satis firmant,

Th. XIX.

Altera & secunda poenitentium statio erat *αὐγόασις*, *Altera poenitentia statio examinatur.*
auditio. In hac statione idem accidit quod de prima jam docuimus. In tribus prioribus ecclesiae seculis & maxime temporibus Apostolorum & horum discipulorum moris erat, ut quibus imposita poenitentia, sicque a mysteriorum communione ac usu exclusi erant, nihilominus permitteretur evangelium ac verbum Dei cum aliis fidelibus audire, ut scilicet eo ipso magis magisque ad poenitentiam & peccatorum agnitionem praepararentur, ac facilius resipiscere queant, ac per Sacramentorum solamen ad fidei robur eo citius iterum venire possint. Et hoc non solum non improbandum, quin potius maxime ipsi verbo divino conforme aestimandum sit *Matth. 6, v. 15. Matth. 9, v. 13.*
 Sed nunc venit papatus, & certum locum & certum tempus hic iterum designat poenitentibus, quod ex iisdem rationibus, quas de fletus statione jam adduximus impugnantis prorsus improbandum erit. Ita vero *Auditio* juxta hypotheses pontificio. *Quam papalis impietas prorsus improbanda effecit.*
 rum describitur, quod sit *statio intra portam in Nartheco,* seu intra porticum magnis ecclesiae portis connexum, in quo loco poenitentes stabant, ac divinas, tum veteris, tum novi foederis scripturas & conciones sacras audiebant, quibus finitis una cum catechumenis egrediebantur. Sic habet Gabriel, Philadelphiæ Metropolitæ in *Libell. de poenit. cap. 10. Auditionis*

tionis locus est, intra portam templi, videlicet in narthece, in quo stant audientes & hymnorum sanctarumque scripturarum lectionem & doctrinam audiunt. Quod ad tempus huic stationi imponi solitum attinet, vid. can. 14. conc. Nicensi 1. ubi sic: De catechumenis qui lapsi sunt, placuit sancte & magna synodo, ut tribus annis inter audientes tantum sint, post hac vero cum catechumenis orent. Ad quem canonem ita Balsamon: Sancti patres definiunt talem non esse simpliciter rejiciendum in locum catechumenorum, si revertatur, sed prius triennio extra templum stare cum audientibus, eo autem completo in priorem statum & ordinem catechumenorum recipi. Circa hanc stationem illud vere abominandum est, quod concilia antiqua voluerint; illum qui quidem sic ad auditionem verbi divini admissus, non tamen precibus ad Deum fundendis interesse debere, quod probant Greg. Thaumaturus. Ep. can. all. can. ult. p. 41. & Balsamon p. 916. Ubi in hac verba conspirant: Audiens, inquit, scripturas ac doctrinam, precatione indignus censetur. Et Greg. Nyssenus ep. ad Letojum can. 4. tit. II. p. 119. Est ergo canon ejusmodi, ut qui in fornicatione polluti sunt, tribus quidem annis ab oratione omnino expellantur, tribus autem annis sint solius auditionis participes, tribus autem aliis cum iis, qui in conversione succumbunt precentur, & tunc sacramentorum sint participes. Add. can. s. de homicida pag. 120. Hac manifesto contra S. Scripturam ita observata esse, nemo ignorat, qui quasdam saltem ejus paginas inspexit, sed hisce non immorabimur. Ut vero hactenus dicta, cum aliquadantenus obscura sint, distinctius intelligantur; non poenitebit sequentia hic ex sapius allegato Svicero Observ. sacr. sing. cap. 1. de poenit. excerpta videre: Antiquarum, ait, Ecclesiarum partis adificium quod-

dam

Quid hic
maxime ini-
quum sit?

dam conjunctum semper fuit, quod vestibulum προπύλαιον, πρὸ πυλῶνος καὶ πύλωνος merito dici potest. Hoc adificiolum propter figuram suam, quæ longitudine multis partibus latitudinem excedebat, a grecis Νάβηξ ferula dici consuevit. Hanc denominationem posteriores greci Monachi reliquæ ecclesiæ suæ, quæ a choro suo dividitur, postmodum tribuerunt, quod postea grecis occasionem dedit ecclesiæ in tres partes distinguendi. Sic ingredientibus in ecclesiæ primo occurrit area sive ἱμαθίων, ubi προσκυλασόντων stantium erat statio, pro-gredientibus succedit adificiolum illud seu vestibulum portis ecclesiæ adhaerens, atque in eo ad limen usque portarum constituta erat ἀκούστων, audientium statio &c. Hanc stationem antiquiorem originem non habere, quam supra distinximus, non indiget ulteriori probatione, siquidem ex jam dictis & antea positis, iterum repetitis, hoc satis clarum esse potest.

Thes. XIX.

Sequitur tertia pœnitentium statio ὑποπύλῳς sive sub-De tertia
stratio dicta, quam stationem exomologesin vocat Tertul-pœnit. statio-
lianus L. de poenit. c. ii. p. 169. Idem eam sic definit all. loc. ne.
Exomologesis, inquit, prosternendi & humiliificandi hominis
disciplina est, conversationem injungens misericordiæ illicem.
Debebant enim, uti ille exprimit, in hac statione constitu-
ti, sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, a-
nimum mœroribus deicere, illa, quæ peccarunt, tristi tra-
statione mutare &c. Nullum est dubium hunc pœnitent-
tæ gradum ipsi verbo divino veteris & novi testamenti
originem aliquam debere, in illis enim passim peccatores
ad pœnitentiam in sacco & cinere peragenda adhorta-
tur, & exempla varia obvia sunt; ac proinde haud potest
inficias iri, eundem in primitiva quoque ecclesiæ omnino

frequentatum esse: ejusmodi enim prostratio de humili-
cato hominis coram majestate Dei animo quam maxime
testatur, & utique illex dici potest divinæ misericordiæ.

*Nullum in b. statione me-
ritum.* Nihilominus tamen non existimandum, quod in hac pro-
statione me- stratione vis aut meritum quoddam obtinendæ divinæ gra-
ritum. tiæ ac remissionis consistat, vel necessarium constituat ve-

ræ ac sinceræ poenitentiaë requisitum; Sed hoc potius ex
fervore pii animi & charitatis æstu tantum æstimandum,
& quocunque etiam signo externo in homine id se exferat
perinde habendum est: Nam Petrus qui lacrymabatur,
& publicanus qui cor tundeat, utrique poenitentes, gra-
tiam obtinuerunt. Quando vero nihilominus prostratio-
nem peccatoris coram Deo commendamus, unusquisque
facile perspicit, illam a nobis intelligi, quæ sua sponte, di-
vino sic cooperante & ducente spiritu, ex agnitione pro-
priae miseriæ & majestatis supremi Numinis interna vene-
ratione procedit, quæ etiam si publice inter fideles primæ
Ecclesiæ, proscripito pharisaico spiritu, voluntario facta sit,

*Alia est sub-
stratio illa
pontificia.*

nullatenus improbanda est. Sed quis nescit, aliam pror-
sus fuisse substrationis faciem effictam, cum illa tertia poe-
nitentium statio jam incipiebat salutari, quod uti supra de
omnibus affirmavimus poenitentiaë publicæ solennibus sta-
tionibus, illo demum tempore factum esse certi sumus,
cum jam religio interna, tota fere externo divini Numi-
nis cultu absolveretur, ac regnum Christi contra ipsius na-

*Quæ prorsus
humana &
in opere ope-
rato consistit*

turam ac voluntatem imperium mundi adpeteret. De hac
igitur substratione externe poenitentium non idem dici
potest, quod scilicet & illa de animo humilificato testimo-
nium præbeat; quin potius eo hominem queat deducere,
ut existimet, in illa externa per tot annos vel ad tempus
facienda genuum flexione, meritum quoddam adipiscen-
dæ

dæ æternæ salutis, aut obtinendæ divinæ misericordiæ consistere, uti hæc & similia sine dubio bonorum operum apud pontificios satisfactoriam prædicationem produxerunt. Quapropter etsi concedi posset, illam legalem poenitentiae stationem pio animo imponi, ac optimo spiritu nihilominus subiri posse, ac exinde non improbandam esse, aut ex omni parte Christianæ religionis veris dogmatibus contrariam judicandam, manet tamen superflua & in competens spirituali clericorum officio, nec quicquam etiam vere facit ad ecclesiæ scandalizata, ut loquuntur, satisfactionem. Ut autem rectius constet, qualis hæc tertia poenitentium statio *ὑπόπτosis* seu substratio apud Pontificios fuerit, paucissima insuper adducenda sunt. Et quidem ex ipsis Conciliorum antiquorum canonibus id ipsum vix colligi poterit. ex Dionysio Ariopagita vero constat, in *L. de Eccles. Hierarch. cap. 5. p. 313.* substrationem nihil aliud fuisse, quam *γονόλεσις* seu genuum flexionem, una cum ipsius corporis incurvatione: ea enim ratione in hac statione constitutus poenitens se submittebat succumbebatque in Ecclesia, ut loquitur Sozomenus *Hist. Eccl. L. 7. c. 16. p. 98.* Locus hujus substrationis erat intra templum retro ambonem: Exire autem e templo debebant, simul cum catechumenis, seu fidei Christianæ, uti vocantur, tyronibus, cum illud; *quicumque catechumeni estis discedite*, a Diacono promulgabatur; quapropter etiam hæc statio a nonnullis a precibus abdicatio seu a precibus eucharisticis expulsio appellari consuevit, quia cum synaxis inchoanda erat, ecclesia ejiciebantur. Vid. Suicer. *all. loc.* Nonnulli *ὑπόπτosis* pro omnibus poenitentiae stationibus seu pro toto poenitentiali actu sumpserunt, cujus probatio habetur, in *Can. 4 Conc. Ancyran.* quod forte ideo factum est, quia

*Ejus forma
& indolis,*

in illo gradu poenitentia quam maxime sese exterere debebat: Paulo alio sensu hanc stationem *μετάνειαν* seu poenitentiam vocat Basilius *can. 22. p. 769.* cujus hæc ibidem verba sunt: Oportet eos anno primo expelli a precibus & deslere ad fores Ecclesiæ, secundo autem ad auditionem admitti, tertio ad poenitentiam, quarto ad congregationem cum populo. Quod ad tempus circa hunc gradum frequentatum atinet, illud ut in ceteris stationibus pro modo & pondere commissorum peccatorum ab Episcopo designatum fuit; ut hoc in *Conc. Ancyran. can. 11.* decem & *can. 16.* quindecim annorum statutum reperitur,

Th. XX,

De quarta
poenit. sta-
tione,

Denique ad quartam seu ultimam poenitentium stationem accedimus, quæ *Συστασις* consistentia dicebatur. De qua ita Greg. Thaumaturg. *Ep. Canonic. can. ult. pag. 41.* Consistentia est ut poenitens cum fidelibus consistat, & cum catechumenis non egrediatur. Sive ut habet Gabriel Philadelphiæ Metropolitæ *L. de poenit. cap. 16.* Consistentia est locus, in quo illi, qui poenitentiam egerunt, & sufficientem canonem executi sunt, consistunt & cum fidelibus precantur. Ex his quidem liquet, plus consistentibus quam substratis eo indultum esse, quod illis concessum fuerit synaxi & evcharisticis precibus interesse, insuper vero notandum est, quod non tamen ipsi participes facti fuerint S. coenæ, nec eis jus oblationis concessum esse; sed horum hæcenus indigni censebantur. Soliti enim erant olim fideles S. coenæ adstantes, nisi summa paupertate excusarentur, munera sua in mensam sacram conferre? Si igitur quidam illa poena multabantur, quod munera eorum ut fidelium non reciperentur, illi etiam non poterant, communicare corpore Christi, utpote quibus non lice-

licebat offerre panem & vinum, quæ ad usum S. coenæ consecrarentur. De antiquitate & tempore hujus stationis idem dicendum est, quod de reliquis monuimus supra. Caterum in hac statione vera antiqua forma latet apostolica poenitentia ecclesiastica, retro exposita; ut scilicet ille, qui sciens & coram populo primam baptismi commaculasset innocentiam, maxime autem illi, qui apostata facti essent, prius ad evcharistiam Christi non admitterentur, donec omnibus de emendato animo ac sincera illorum poenitentia satis constare possit; quapropter & hæc poenitentia statio non rejicienda aut in totum improbanda erit, si modo illud in eadem purgetur, quod papale est, ut præcise ad tempus & annorum spatia demetiat, vel solus presbyter illam pro præsentia sua ecclesiastica potestate & propria auctoritate illam imponat: ceterum enim hoc christianismo utique & maxime convenit, ne impenitentes, qua tales, ad S. coenæ communionem veniant; quod prolixè supr. ostendimus.

Thes. XXIV.

Quatuor itaque his jam explicatis poenitentium solemnibus stationibus seu gradibus absolutis, poenitens demum dignus judicabatur, qui ad communionem S. corporis & sanguinis Christi admitteretur, & hæc S. coenæ participatio ad actum poenitentia non ferebatur, utpote quæ tantum hujus complimentum, fructus finis & perfectio dicebatur. Vocabatur autem hæc S. evcharistia participatio, seu communicatio mysteriorum & in solenni ac plenaria poenitentium in Ecclesiam receptione & cum eadem facienda reconciliatione consistebat; quo sensu sæpius dispositum invenitur; quod poenitentes debuerint altaribus publice reconciliari Vid. Concil. Gallic. T. 3. pag. 635. ubi ita; *Poenitentialium cano-*

711778

num rigori facere satis cogendi sunt, atque ita demum publice & solemniter altaribus reconciliari. Sæpius quoque apud alios juris ecclesiastici scriptores hujus perfectionis, ut ita loquar, poenitentia mentio fit. Confer. *Thomassin. de Veter. & Nov. Eccles. Discipl. P. 1. L. 2, c. 11. §. 8. M. A. de Dominis de Rep. Eccles. L. 5. cap. 32. Suicer. loc. cit.* Ex quibus constare potest, per manum impositionem ipsius Episcopi poenitentes primum publice a peccatis suis absolutos, & tunc ad S. coenam admissos esse; quamvis & alia solennia hic observata, quæ in variis ecclesiis varie dilata fuerint, quapropter vero talia merito hic non adducimus. Fuit ergo hic dies receptionis in ecclesiam dies honoris poenitenti, & gaudii toti ecclesiae, quod juxta dictum *Luc. 15. v. 7.* non immerito ita observatum est.

Thes. XXII.

Definitiones
apostolicæ &
pontificiæ ec-
clesiasticæ
poenitentia,

Hæc igitur, uti exposita, publicæ ecclesiasticæ poenitentiarum poenitentia facies est, & historia a primis ejusdem incunabulis petita; Accedimus nunc ad Definitiones tam apostolicæ quam pontificiarum publicæ poenitentia. Ecclesiastica ergo primitivæ ecclesiæ poenitentia nil aliud est, quam simplex quædam peccatorum ab externa fidelium communione cum in finem facta exclusio, vel ut peccatores, brevi poenitentia per bonos fructus edendæ via, ad christianam iterum peragendam vitam hac ipsa incitentur, vel ut non resipiscences a vere fidelibus dignosci queant, nec illorum impuri mores christianæ religionis ab ethnicis amplectendæ offendiculo esse possint, a toto christianorum coetu non per modum aut intentionem poenæ, sed saltem propter necessariam tunc temporis ecclesiæ puritatem suscepta, nullo hic certi temporis intervallo præfinito. In quibus hujus poenitentia differentia speciei

specifica, objectum, causa efficiens & impulsiva, ac finis latet. Supra jam ostendimus, quod hac exclusio ab exte-
 no fidelium coetu absque ullis solennitatibus, quæ pote-
 statem quandam externam sapere potuissent, sine dubio
 facta sit; quapropter eandem non tam affirmativam ex-
 clusionem fuisse existimandum est, quam simplicem dun-
 taxat mysteriorum sacramentalium communionis dilatio-
 nem; cujus sacramenti usus frequentior tunc erat, quam
 hodie. Nunc ergo de Pontificiorum poenitentia; quæ de-
 finiri potest; quod sit; *Excommunicatio quadam solennis
 & poenalis, certis excogitatis ritibus exequenda; qua susce-
 pta, praefinito ad hoc temporis quodam intervallo, per certas
 æque efficitur stationes seu gradus, pro libitu clericorum vel
 mitigandos, vel exacerbandos, poenitentiam peccator pera-
 gere cogitur, & sic demum ab ecclesia recipitur.* Quapro-
 pter recte vocatur: *Castigatio publica & ecclesiastica, pœ-
 na publica, & canonica operis satisfactio* Carpz. *Jurispr.*
Consist. L. 3. tit. 7. def. 82. n. 7. & gladium spirituale, sed gla-
 dio hujus mundi haud dissimile. Reliquæ vero denomina-
 tiones & synonymiæ vim ejus non exhaustiunt, & ad lar-
 vandum duntaxat hoc terriculum, ex patribus primitivæ
 ecclesiæ, qui de ecclesiastica poenitentia suorum temporum
 scripsere, retentæ fuerunt; Nominatim: *Spiritualis re-
 conciliatio ecclesiæ offensæ; proclamatio publica hominis la-
 psi*, quæ tamen, *ex retro dictis*, limitationem quandam re-
 cipit; *exomologesis*; quæ confessionem coram omnibus no-
 tat. Tertullianus *libr. de poenit.* Humillima poenitentia can.
 22. *de poenit. dist. 3.* vel germanico idiomate: öffentliche
 deprecation und Abbitte; öffentliche Versöhnung mit
 der Kirche/ öffentliche Wiederaufnahme der gefal-
 lenen. Carpz. *all. loc.*

K

Thes.

Thes. XXIII.

*Divisiones
Pontif. poe-
nitentia.*

*Quid priva-
ta ordinaria?*

Pœnitentia ecclesiastica dicitur vel publica, vel priva-
ta, & hæc iterum distingui potest in ordinariam, vel extra-
ordinariam; illa vero in solemnem & legitimam, Privata
pœnitentia ordinaria est confessio peccatorum vel deter-
minata, quæ in specie dicitur auricularis, vel indetermi-
nata Vid. Thomasin. *de Veter. & Nov. Eccl. Discipl. P. 1. L.*
2. c. 8. §. 9. parrocho seu presbytero confessario ad exone-
randam conscientiam & consolationem aliquam obtinen-
dam facta *arg.* illius dicti *Ep. jacob. cap. 5. v. 16.* sine dubio
primum introducta: quamvis ibidem non de confessione
sacerdotibus facienda, sed in genere de reconciliatione
fratrum inter se sermonem tantum esse recte doceat Apo-
log. August. Confess. *ad Art. de confess. & satisfaction. p.*
181. (ad quem locum etiam supr. respeximus *th. 16.*)
Quantam vero hæc ipsa pœnitentia transformationem pas-
sa sit, dum auricularis & necessaria fiebat, papatu subinde
magis magisque crescente, & quousque & nos hic ha-
ctenus papistizemus, vel meliorem doctrinam amplexi si-
mus ad forum Theologorum spectat ostendere; quamvis
& quædam hic a nobis delibata sint *supr. th. 11.* origi-
nem vero ejusdem indicavimus *th. 15.* Add. hic Confess.
August. *Art. 11.* B. Lutherus in *seinen Tisch-Reden cap. 14.*
sub hac rubr. p. 191. Carpz. *cit. libr. L. 2. Def. 275. 276. n. 8.*
& 10. L. 3. tit. 2. def. 25. Ziegler. *ad Lancellot. L. 2. tit. 5. §.*
5. Dn. Boehmer. *de jur. paroch. Sect. 4. cap. 1. §. 18. seqq.*
cum pluribus ab eodem ibidem allegatis. Illud hic tandem
non prætereundum est, quod cum sincera hæc cordis de-
nudatio nullum respectum habeat ad eum, cui illa fit, pa-
rochum; sed saltem humillima quædam cum Deo locu-
tio esse debeat hæc peccatorum confessio, sua sponte in-
sequa-

sequatur, nullam hujus a parochio revelationem fieri debere, quia ipsi non facta est sed Deo. *can. 2. vers. caveat autem X. de poenit. & remiss. cap. 2. dist. 6. de poenit.* Confer. elegans locus apud Carpz. *all. loc. ex Luthero desumptus*: Cui add. Dedekenn. *Consil. Theol. Vol. 1. P. 3. sect. 3.* De poena hujuscemodi revelationis Vide *Institut. jur. Can. Lanc. L. 2. tit. 5.* Extraordinaria privata ecclesiastica poenitentia magis ex principis papisticis fluit, estque illa: Laborum quorundam poenitentialium, ex praescripto sacerdotis, post confessa peccata susceptis, privatim peragenda, omnibus illis usitata, qui a publica poenitentia conciliorum canonibus exempti, ut imprimis sunt sacerdotes Vid. Theol. quidam Parisiensis Joh. Filisacus *de poenit. cap. 2.* sed de his infr. Peragitur haec poenitentia de peccatis occultis, & ipsa quondam publica fuit, Vid. *th. preced. 14. 15. & 16.* Uti vero hodie pontificis in multis locis usitata est, mixta dici posset: Wann sie sich nemlich in Masquen auf vielerley und oft narretische Arthen in denen solennen processionen öffentlich casteyen/ welche Busse einiger massen derjenigen gleich ist/ die von des Herodis Krieges-Knechten/ durch Zwang das hölzerne Creutz Christi zu tragen/ dem Simone von Cyrene ist anferleget worden: wiewohl dieser ohne Masque gehen müssen. Quonam vero fundamento gaudeat haec praesumpta pro peccatis satisfactio, omnino colliges, si expendis: quid infinito par sit, aut quid summo aequale? Certe non opus est antevertere judicium Dei, qui tibi satis ipse & quantum ferre poteris imponet, si id ipsum, Tibi in animo vere poenitenti necessarium aut proficuum, illi videbitur: quis enim non habet causas mille doloris? & illa sane castigatio crucis Christi, omnino libenti animo suscipienda, nomen non meretur. Di-

*Quid privata extraor-
dinaria?*

cunt quidem hic ipsi pontificii quidam; hanc a confessario injectam poenam argumentum potius divinæ clementiæ esse, quam satisfactionem Opalen. *de officiis L. 3. de pietate cap. 2. pag. 296.* Verum & illius divinæ gratiæ longa præstantiora argumenta extant; si autem argumenti vocabulum certitudinem hic notare debet, illa non in corpore perferuntur, sed animo & in anima percipi debet.

Quid publica solennis?

Ab hac privata ecclesiastica poenitentia differt, ut diximus, publica solennis; quæ in capite quadragesimæ, vel hebdomada quadragesimam præcurrente poenitentibus conjunctim imponebatur, eo fine, ut dignis poenitentiae fructibus, per quos carnis macerationes intelligebant, se emacularent, quo puriores paschalis festis ad coelestis & immortalis agni vescendas carnes accederent. Thomasin. *all. libr. P. 1. L. 2. cap. 11. §. 1. in fin.* quapropter illa etiam quandoque publicam legitimam poenitentiam insequabatur, ac perfectio, & quasi complementum priorum quatuor graduum, dicebatur; qua tunc quoque insuper peracta, in sinum ecclesiæ iterum recipiebantur. Quia vero ejusmodi poenitentia gravis nihilominus erat, quamvis non diuturna, solis laicis hæc subeunda fuit, & putativa cleri pontificii sanctitas illa indigere non credebatur. Publica denique legitima poenitentia, quæ singulis personis, pro ratione delicti, imponitur, illa est, de qua loquuntur jam add. loca, quæque *th. præced.* definita, & in tota Dissertatione h. jam prolixius depicta est. De cujus variis effectibus nunc porro disquisitionem instituemus.

Thes. XXIV.

Effectus poenitent. eccles. differunt pro

Effectus publicæ pontificiæ poenitentiae varii sunt, quorum alii putativi & imaginarii: alii veri: & horum iterum aliquis apostolicæ quoque poenitentiae communis; quidam

quidam huic poenitentiae proprii dici debent : Quam distinctionem, qui de hac materia scripserunt, negligentes, nec differentiam inter poenitentiam publicam primitivam & pontificiam ecclesiae animadvertentes, nihil hic, quam mirum confusum chaos exhibuerunt. Pro effectibus putativis seu imaginariis habendi sunt sequentes 1.) quod dicitur huic ipsi poenitentiali actui, certis ritibus subeundo, meritum quoddam obtinendae divinae gratiae inesse Vid. *fape all. Opalen. loc. cit.* 2.) quod in excommunicatione constitutus, & ita mortuus, salvus credi non possit, 3.) quod homo in banno ecclesiastico seu excommunicatione mortuus ab igne non possit consumi, quam fabulam pro ludicro refert Seldenus *sepius cit. libr. 1. c. 10.* & denique 4.) quod ab illo, qui in excommunicatione constitutus est, ne quidem canis cibum sumat, ut notissima est de Ludovico Bavaro fabula Vid. *Historischer Bilder-Saal P. 3. pag. 639.* quae nugae ne quidem refutationis mercedem pensant, & quae sunt alia plura, quae contra naturam negotii & ejus virtutem efficaciam adducuntur. Ad veros publicae poenitentiae seu excommunicationis ecclesiasticae effectus, ut tales de facto constituti, & sic pontificiae ecclesiasticae poenitentiae proprii sunt, haec referunt : 1.) ut aliquis ante statutum tempus, vel antequam omnibus molestiis, juxta voluntatem presbyteri vel pontificis, non adamussim satisfecerit, non sit recipiendus in ecclesiam, quod nihil aliud dictum est, quam quod in excommunicatione constitutus, nisi per omnia ad tibiam cleri seu pontificis saltaverit prius, etsi alias satis bonus sit, nil omnino excommunicatus manere debeat : illo tantum excepto, qui in fugientis vitae discrimine constitutus esset, cui tamen ad sancti olei sacramentum, quod ad coelum aperien-

ratione pri-
mitiva &
pontificia ec-
clesia.

Alii sunt pu-
tativi, qui
reconsentantur.

Alii veri, sed
poenit. pon-
tif. proprii.

riendum aptum creditur, obtinendum, necessarium erat ecclesie aliquid relinquere *juxta Salviani commentum*; quamvis in priori etiam aliud quandoque statutum quid reperiatur; 2.) quod excommunicatio etiam in negotiis civilibus, vim civilis inhabilitatis tribuat Vid. *Capitul. L. 5. c. 42. L. 6. cap. 140. L. 7. cap. 531.* apud Lehmann. in *Chron. Spirens.* quapropter nequit esse iudex, actor aut Procurator Lancellos. *Inst. jur. Can. L. 3. tit. 2. §. 13.* etiam ad dicendum testimonium non admittitur excommunicatus, forsitan quod ad juramentum inhabilis est. Mascardus *de Probat. Vol. 4. Concl. 1363. n. 35.* Berlich. *P. 2. Decif. 299. n. 4.* sed quousque valeat hæc ratio, scilicet quod hic ex uno falso principio sequantur plura, de eo vide *Disp. Excell. Dn. J. S. Stryekii de testimonio injurato.* Excommunicatio vero peracta non noceat in civilibus *cap. 17. X. de homicid.* 3.) quod, qui in solenni est poenitentia, matrimonium inire non possit, *Concil. Arelatens. 2. cap. 21. & Tolentan. 5. 7.* 4.) quod Maritus uxorem adulteram post peractam ab eadem publicam poenitentiam iterum recipere teneatur *can. quoda. 7. caus. 32. qv. 1. juncto can. non erit 8. ead. caus. & qv. 5.* quod a dignitatibus imprimis ecclesiasticis sit repellendus poenitentiam agens vid. Bayrling. in *Magn. Theatr. vite human. sub voc. poenit.* 6.) quod sit poena, & poenae loco imponi, per eandemque delictum expiari etiam quoad forum externum possit; quod vero postea aliquadantenus restrictum fuit; 7. quod infamiam seu maculam inurat poenitenti excommunicatio *Concil. Tolet. 4. cap. 53. add. c. 2. §. porro caus. 3. qv. 7.* quod quidem nonnulli hoc modo palliare solent, ut poenitens non propter poenitentiam peragendam, sed propter crimen, legibus infamia notatum, infamis fiat Vid. Mynsinger. *Obs.*
Fr,

Pr. Cent. 3. Observ. 58. observantia tamen ecclesiæ pontificiæ in contrarium hic conspicua est, quamvis actus receptionis poenitentis semper honorabilis judicatus legatur, 8.) quod ille qui in junctæ poenitentia parere recusaret, incurrat poenam civilem corporis afflictivam. 9.) Quod si auxilium recusaret iudex externus, ipse in bannum incidat, ac nisi canonicam ageret poenitentiam, in totum officio suo cadat. Vid. de duobus ultimis effectibus sæpe all. Lehman. cit. loc. cum ibidem adductis authenticis documentis. 10.) ut sit species jurisdictionis non ordinis ecclesiastici publicæ poenitentia impositio *Art. Smalcald. de potest. & jurisd. Episcop. pag. 152. seqq.* 11.) quod reiterari nequeat, quo de infr. 12.) quod sit sacramentum; quamvis hic error sit crassus & intolerabilis, cujus auctorem novimus P. Lombardum, quem Scholastici deinde secuti sunt: 13.) quod sepultura priveretur ecclesiastica. 14.) Ut solenni declaratione cum opprobrio peccatorum fiat. De pluribus vid. Struv. *Exerc. crim. 15. th. 28.* Quod ad effectum publicæ poenitentia apostolicæ & pontificiæ ecclesiæ communem attingit, illud & apostolicæ quam maxime & solum erat vera publicæ poenitentia sequitur: ut ad S. Synaxin & Sacramentalium communionem non admitterentur interim peccatores in primitiva ecclesia; qui effectus etiam pontificiæ poenitentia communis est.

Th. XXV.

Ut nunc etiam de fine poenitentia ecclesiastica solliciti simus: statim alius, qui bonus & laudabilis, alius vero, qui pessimus & vituperabilis est, se nobis offert. Bonus & catholica ecclesiæ conveniens finis vel proximus, vel remotus est. Proximus ille est, qui unice intendit & proposito primario habet externum signum peccatoris coram Deo resipiscentia; ut scilicet poenitentia publica nihil aliud

Finis poenitentia non unus est. Bonus vel proximus est, vel remotus. Quis proximus?

Quis remota?

liud, quam veræ internæ poenitentia indicium & testimonium esse debeat. Finis remotus differt pro ratione plantandæ & plantatæ ecclesiæ. Illius finis remotus est, qui explicatus th. 5. & quamvis hic finis aliquandatenus etiam communis sit plantatæ ecclesiæ, vel saltem esse debeat: in eo tamen proprie huius finis remotus consistit, ut peccata coercionibus civilibus non subjecta, non tamen pro licitis reputari possint, vel sic ut *supr. th. 7.* dictum scandalum ecclesiæ præbere queant. Quando vero de illis delictis, quæ poenis civilibus subjacent, etiam moribus nostræ & pontificiæ ecclesiæ publica poenitentia hodie peragitur, neque illud, etsi superfluum dici posset, ex eo simpliciter, improbandum videatur, quod magis emendandi homines studium ostendat; cum de interna cordis poenitentia satis constare non possit, nisi externa adsint poenitentia signa, teste Augustino in *Enchirid. ad Laurent. c. 57.* tamen veræ poenitentia signa, monente Christo, ex fructibus potius emendatæ vitæ, quam ex coacto ritu solennis poenitentia cognosci posse manifestum est; cum & quivis hypocrita ad hunc ritum facile se componere queat; ut taceam, quod in securitate non agnitorum peccatorum constituti, per aliorum graviorum peccatorum publicam poenitentiam magis obdurentur, credentes: se jam satis bonos esse christianos, dum huic non obnoxii inveniantur, quo pertinet *Can. 40. Caus. 33. de poen. dist. 3.* Quod ad finem, quem pessimum diximus, hic attinet, ille ex hierarchicæ jurisprudentiæ regulis desumptus est, sc. uti omnes peccatores sumus, ita ad clericorum pedes omnes dejiciamur, ac ecclesia, quæ ipsis quam maxime cucullum clericale significat, temporalibus bonis ditetur; Non poterant enim commodius indulgentiarum nundinationes institueri, quam si peccatoribus primum excommunicationes ecclesiæ.

Quinam finis pessimus est?

ecclesiastica fulmine horrorem injicerent: ut sic illi necessariam clericorum gratiam magnis pecuniarum summis emere mallent, quam pro civiliter mortuis per maximam hanc spirituales capitis deminutionem haberi.

Thes. XXVI.

Quod ad causam efficientem utriusque & Apostoli-
ca & pontificia publicae poenitentiae attinet; illa jam sufficiens
pra, cum omni hujus ecclesiasticae disciplinae historia, satis
exposita est, quibus illud tantum addimus, quod si quis
contra meritum excommunicatione pontificia se a pres-
bytero, suo confessorio, gravatum contendat, ipsi appel-
latio concedi soleat ad Episcopum, ubi tamen, pendente
appellatione, factae excommunicationi sese submittere ne-
cessum habet. Et cum haec ipsi Episcopi poenitentias
publicas in excommunicatione peragendas indicent,
tunc dicta appellatio ad Archi Episcopum devolvebatur,
quod exprimit Lehmannus *cit. loc. pag. 131.*

Thes. XXVII.

De subiecto, seu cui imponi, vel non imponi potuerit
haec publica ecclesiastica poenitentia, facilis admodum erit
consideratio: Quod ad primitivam ecclesiam attinet, si-
ne dubio omnibus publice lapsis, publica quoque peragen-
da erat poenitentia, non quidem per modum imperii, vel
jurisdictionis, quam non habebant prorsus, neque per mo-
dum alicujus probrosi ritus, sed tantum per amicam ad-
monitionem, abstinendi ab usu sacramentorum, donec de
fructibus resipiscitiae constare possit, quod praeter alias
rationes, supra expositas, illo imprimis fundamento nite-
batur, ne notorie impoenitentes hac sacramentorum parti-
cipatione aeternae damnationi magis praepararentur. Ubi nullum
est dubium, circa ejusmodi pertinaces peccatores nullam
L. condi-

*Quæ ratio
fuit primiti-
væ ecclesiæ
usuræ pec-
catoris ex-
clusionis.*

*Nullus fuit
personarum
respectus.*

conditionis aut dignitatis rationem habitam fuisse, persuasum: quod sicuti ille, qui jurare aliquem concedit, quem scit pejeraturum, perjuri reus evadit, ita quoque qui aliquem ad sanctam evcharistiam admittit, quem manifesto cognoscit hoc ipso damnationem majorem & æternum supplicium incurtere, illius infelicitatis reus existat. Et cum de alicujus indignitate totus fidelium coetus judicium assumeret, nulla hic sinistra opinionis aut affectuum suspicio militare poterat. Neque opprobrio erat cuiquam talis ipsi admonita melior præparatio, quin potius sic pium lapsi propositum maxime extollebant, ac super eo gaudebant, tam nefandi enim abusus nondum tunc irrepserant, quod sub pallio ecclesiasticæ censuræ exstimationis maculam ejusmodi poenitens incurrere debuisset, ut prohodiorum hodiernis temporibus contingit, & nunc est vulgaris, inimica Deo, opinio: Licet ergo nullo exemplo comprobari queat, quod in primitiva ecclesiâ, utpote quæ tunc temporis seculare imperium non conjunctum habuit, Princeps aut magistratus publicam peragere poenitentiam admonitus fuerit; non entis enim nullæ quoque erant affectiones; haud tamen existimandum erit, hos ipsos, ni tyrannidem exercere voluerint, aut potestate a Deo concessa abuti, si casus extitisset, ab eadem immunes futuros fuisse; neque hic pius christianorum zelus improbari, ob hæc dicta, poterit, quin potius merito encomio effendus est: modo caveas, ne hanc sacramentorum, usque ad publicæ demonstratam poenitentiam, negatam communionem pro excommunicatione interpreteris. Quod vero ad verbi divini ministros, seu ceterorum christianorum pastores attinet, cum de illorum exclusione nulla etiam vestigia in primitivæ Ecclesiæ monumentis reperiantur, existimare omni-

omnino posses, hos tamē ab hac disciplina liberos fuisse? sed vero illi majori forsan pietate præditi erant, quam hodierni Evangelistæ quidam, neque sic apud illos ad tam notorios graviores lapsus casus vix dabilis fuit. Hodie vero cum Paulina Prophetia: *2. ad Tim. 4. v. 3.* plus quam vera invenitur, & proh dolor! cessante immediata divina vocatione, necessaria tamen ad hoc divina inspiratio, juxta exemplum in *Act. Apost. cap. 1. v. 23. & seqq.* devotis precibus obtinenda, ab illis, quorum curæ electio pastorum competit, negligatur, ac sæpius affinitatis, vel cognationis aut familiarum quarundam splendor, quandoque & inanis eruditio, & auri- bus humanis jucundus theatralis stylus majus vocationis momentum, quam ipsa subiecti pietas & promovendæ divinæ gloriæ studium, tribuat, satis in eo ævi nostri corruptio adparet: Ex quo proinde satis manifestum sit, quæ causa sublit, quod hodie tot impura membra inter ecclesiæ ministros conspicua sint, quorum depravati mores, jamdudum ecclesiæ pontificiam, ac nostrum ecclesiarum statum semper corrumpere. Deus utinam det meliora tempora! Nunc facta hæc necessaria digressione ad scopum revertimur. Dum itaque statuerimus; neminem publice peccantem in primitiva ecclesia, ante, contra statam publice poenitentiam, ad sacramentorum communionem admissum fuisse; porro notandum aliquam poenitentium observatam differentiam inter primos christianos, vel enim poenitentia agenda, quod hactenus, licet invitus, quis in errore versatus fuerat, uti ethnici prosylitæ & judæi, qui forte mesiam, etiam post christum passum, pro arisæorum fraudulentis deceptiones futurum crederent: vel quod diris persecutionibus sustinendis neus extiterat, & agnitam semel evangelicam ve-

ritatem, ethnicorum, idolis litando, rursus abnegaverat, aut alio modo a necessaria doctrina puritate deflecterat, quales in genere *κατηχημένοι* seu catechumeni dicebantur, qui iterum erant vel *ἀκούοντες* hoc est audientes, de quibus Tertullian, *all. libr. de poenit. cap. 6. fere per tot.*, & Cyprianus *L. 3. ep. 17.* qui baptismum nondum petierant; alii competentes, seu electi h. e. qui religionis christiana capitibus sufficienter imbuti, baptismi foedus nunc cum Deo inire volebant, vid. *Concil. Agathense. can. 13.* vel poenitentia ab illis exigebatur, qui sub christiano nomine, gravioribus peccatis se commaculaverant, qui proprie *μετανοήτες* seu poenitentes, aut etiam lapsi vocabantur; ac hi in sensu pressiori subjectum tantum constituebant publicæ huic poenitentia. Ab hac autem doctrina quam infinitis modis recessum sit in ecclesia pontificia, jam paucis videbimus; serunt pontificii. sic enim, quidam, ad poenitentiam publicam peragendam, juxta doctrinam pontificiorum non compelluntur, inter quos quam maxime eminet ordo clericalis, qua talis, juxta *Concil. Carthaginense. 5. can. 1. & Tolet. 4. can. 5. conf. M. A. de Dominis L. 5. c. 7. §. 87.* quamvis ministri ecclesiarum degradati h. e. ab officio remoti secundum canones etiam ad poenitentiam adigantur vid. *Capitular. Carol. M. L. 6. cap. 76.* Loco autem publicæ poenitentia illi privatam assumunt canonicam pro peccatis satisfactionem, supr. etiam refutaram; quæ privata ecclesiastica poenitentia ratione cleri nilominus dicitur regularis vid. *Concil. Tolet. 3. can. 10.* Si ratio hujus prohibitionis illa fuisset, ne super occulta, ex imbecillitate facta, transgressione necessaria existimatio illius, qui alios docere debet, labefacteretur, quo pertinet effatum Constantini M. imperatoris, inquentis: *Wann ich einen Priester sündigen/ oder Unzucht treiben, sähe;*

he; so wolte ich ihn mit meinen Käyserl. Mantel
zudecken; eam non prorsus improbandam esse existi-
marem: Siquidem in plebe multum facit bonum verbi divi-
ni ministri exemplar. Distinguendum tamen merito hic
esset, inter delicta omnibus ecclesiæ membris & in vulgus
nota, ac grave scandalum præbentia, & quæ magistratui
tantum innotuerunt; Priori casu, ob publicatam malitiam, *Minister ec-*
minister ecclesiæ vel prorsus ab officio removendus erit, *clesiæ vel ob*
tanquam qui idoneus non est ad pascendum Dei gregem, *commissa*
vel omnino ipsi pœnitentia publica injungenda est; non *peccata re-*
pontificia aut multorum annorum, sed simplex seria de- *moveri, vel*
precatio, ne locum inveniat illud plebis: *pœnitent-*
Warum solten *tiam publi-*
wir das nicht thun/machts doch unser Prediger selbst *agere debet.*
nicht anders? Et quid obstat, quo minus pœnitentiam
publicam peragere deberet Ecclesiæ minister; cum ipse
exemplo quam maxime corroborari illud possit: quod ne-
minem talem respicientiam dedecori sibi ducere oport-
teat? Sane melius hic est pœnitentiam publice profiteri,
quam suspicionem non emendatæ vitæ implere, aut phari-
sæisitare prorsus. Posteriori casu, si peccata remotione
digna non sint, ad rationes prudentiæ omnino spectat; ipsi
non imponi pœnitentiam publicam, cum eo ipso gravio-
ris peccati argueretur, cujus præsumptio etiam propter ple-
bem evitanda & eidem eradicanda est. Sed alia & prorsus
iniquæ rationes pontificiorum sunt, propter quas ejus-
modi prohibitio conciliorum canonibus inculcata primum
fuit; Cum enim apud illos notorium jam esset, publi-
cam pœnitentiam pœnam ecclesiasticam sapere, incon-
gruum videbatur, dignissimum clerici officium pœnarum
irrogatione contemni, illudque æquali cum laicis modo
tractari; accedebat, quod jure Canonico ille, qui semel
publi-

publicam poenitentiam peregerat, pro infami persona habebatur; *conf. canon. apud dist. 50. Lancellet. Inst. jur. Can. L. 1. tit. 25.* Imo tales ab infimis etiam clericorum officiis excluderentur vid. *Concil. Nicen. 1. cap. 10.* & si qui forsan per ignorantiam aut dissimulationem ordinati fuerint deponerentur *ibid.* quas ridiculas rationes pro defendenda hac prohibitione adducit Joh. Medin. *Libr. de poenitentia. p. 207. aliique.* Ideo autem ipsius rationes ridiculas appellito; quia lubricis principiis nituntur, alias juxta illa, res aliquadantenus salva dici potest. Porro ab hac castigatione ecclesiastica pontificiorum immunes olim judicabantur juvenes vid. *Concil. Agathens. can. 15. & capitul. Carol. M. L. 7. c. 23.* Quam vero hic juvenilem ætatem esse existimaverint, innuit Synodus romana sub Sylvestro I. habita. Ubi tale decretum habetur; nemo

Juvenes
quoque poe-
nitent. h. a-
gere probi-
bentur.

Quod resu-
tatur.

Non posse
reiterari poe-
nitent. sta-
nuunt ponti-
fici.

Episcopus det poenitentiam; nisi quadraginta annorum petenti. Verum hæc prohibitio nullo valido nititur fundamento: Nam omnis ætas, quæ ad sacram Synaxin admitti potest, habilis quoque erit ad peragendam poenitentiam; Vid. *Consil. Theol. Dedekenn. Vol. 1. tit. Von Hess. Nachtr. pag. 60. seqq.* Quapropter etiam ipsos pontificios ab hac doctrina recessisse exempla varia nos docent. Tandem ad poenitentiam hanc publicam canones illos non admittunt, qui semel eandem peregerunt, & iterum lapsi sunt; his enim, nisi tandem agonizantibus, sacram communionem non posse concedi statuunt. Vid. *Ziegler. ad Lancellet. f. 7. C. L. 2. tit. 5. §. 20.* Rationes hujus doctrinæ vide apud, M. A. de Dominis *allegat. loc. §. 84.* *Conf. Thomasin. de veter. & Nov. Eccles. Disciplin. P. 1. L. 2. cap. 11. S. Scriptura §. 8.* Habita hæc quæstio pro una ex difficillimis, ut ex loco a. aliter do-ultim, all. videri poterit. Sed verò ipsa in S. litteris deci-

sa

sa est, *Matth. 18. v. 22.* Ex quo dicto satis opinor, clarum est, irreiterationis doctrinam nullo solido fundamento niri; locus enim allegatus manifesto contrarium probat contra illos, qui nobiscum non negant, illum ad poenitentiam ecclesiasticam referri posse & debere. Ut plura huic addere supervacaneum esset. Proinde salva est hodierna Consistoriorum & Ecclesiarum praxis; quod reiteratis publicis peccatis, etiam reiterari permittant publicam poenitentiam.

Th. XXVIII.

Quod ad doctrinam pontificiorum attinet, quibusnam imponenda sit poenitentia? dicunt omnibus, publice peccantibus, publicam peragendam esse poenitentiam, quam regulam ex primitivæ ecclesiæ institutis petitam esse, supra demonstratum est: Quamobrem facile quis existimare posset, eandem nihil iniquitatis habere. Verum mirum in modum corrupta fuit hæc regula, & ad hodiernum statum inadplicabilis reddita. Quando enim ipsa tota, quæ est, de publica poenitentia doctrina infinitis modis vitiosa facta fuit, tunc etiam statim ista regula improba effecta, ut ex illius retentione & observatione insigniores lapsus, & toti mundo maxime nocivi errores evenerint. Qualis enim doctrina majores turbas, ac tragicos subinde eventus in Republica christianorum concitavit quam illa, qua defenditur, clero & pontifici jus competere Principes & imperatores excommunicandi, eosdemque hoc ipso inhabiles ad imperii munera efficiendi? quapropter opera pretium omnino erit, brevissimis salutarum hujus propositionis hic ostendere. Primo illud pro fundamento pono, quod infr. prolixius evincam, ecclesiam, qua talem, uti non posse poenis, aut coercionibus civilibus; hæc enim præsup-

*Quibusnam
h. imponi pos-
se & debere
pontificii
statuant, ex-
ponitur.*

*Illam etiam
contra prin-
cipem locum
habere
contendunt.*

*Sed hoc ma-
le.*

ponunt visibilem potestatem & imperium externum. Esse vero excommunicationem poenam, ac civilis potestatis effectus post se trahere, nec ipsi pontificii negant, aut negare possunt, & quoque cum de effectibus illorum poenitentiae ecclesiastica actum, & passim in tota dissertatione prolixius demonstratum est, & *infr. ad huc peculiari thesi* demonstrabitur. Quapropter in ipsa papatus, ut ita loquar, virilitate idolum hoc prudentiores quidam animadvertentes summa potestates, recte negarunt, clerum aliquem, absque sua expressa auctoritate ac ratihabitione, poenae excommunicationis subicere posse: In tantum ut etiam contra hanc voluntatem ab Episcopis nihilominus excommunicatos plenissime, & quidem jure, absolverint, quod exemplis variis corroboratum videri potest apud Seldenum *de Synedriis Ebraeorum L. 1. c. 10. fere per tot.* & Goldastum *constitut. imper. Tom. 1. § 3. fol. 188. & 272.* Et quamvis imperator Justinianus in multis alias juris materiis papistizaverit admodum, hoc tamen nihilominus ab eodem dispositum fuit, ne Episcopis, aut presbyteris proprio motu excommunicandi potestas competere debeat, sed prius causae imperatori doceantur necesse sit, adeo ut hisce contranitens Episcopus ipse excommunicationis poenam, jure talionis, incurrat. *Nov. 123. cap. 11.* Quando vero hac depravata pontificiorum publica ecclesiastica poenitentia, ne quidem infimo subdito a presbytero imponi absque civili auctoritate de jure juxta naturam ejus potest: Inanis nunc sua sponte sit quaestio, an illa contra Principem vel imperatorem locum obtinere queat? quam ex iisdem a nobis hic positus fundamentis erudite pro more ipsorum prolixè refutarunt Grotius *de jure summ. potest. circa Sacra cap. 9. §. 26. seqq.* Seldenus *all. loc. allegati etiam hanc in rem*

rem ab Excellentiss. Dn. Thomasio *nominato libr. p. 79.* ad quorum prolixiores rationes & solidiora tradita, ob brevitatatis studium, hic provocare mihi necessum duco. Illud tantum his addo, quod si exemplis Theodosii & Henrici imperatorum aliorumque nobiscum quis pugnare velit, talia superstitiosis temporibus, contra omnem æquitatis & saniorum principiorum evidentiam, facta fuisse sustinendum sit, nedum, quod præ nostri asserti veritate etiam quam maxime germaniæ mores loquantur, istaque ipsorum medii ævi pontificiorum Episcoporum doctrina passim corroborata inveniatur, cujus fidem unicuique facere potest Lehmannus *in Chronic. Spirens. L. 2. c. 24. p. 131.* Quæ circa hodiernam nostram publicam pœnitentiam hanc in rem determinanda sint, & num de illa dicta regula valere possit? vide *Infr.* Cum itaque hæcenus generatim ostenderimus, quod, & quo jure? omnibus publice peccantibus publicam imponendam esse pœnitentiam pontificii statuunt; Supervacaneum hic esset, de personis in particulari tractationem assumere: Illud tantummodo ad *Competitio* jicio: quod contra invitos etiam locum suum obtineat quoque *con-* & publicæ pœnitentiæ impositio, & excommunicatio, vid. *in invitos.* M. A. de Dominis *de Republica Eccles. L. 3. cap. 7. §. 60.* contra illos scilicet, qui criminis scandalosi vel publici convicti erant. *id. ibid.* (quamvis sæpius propter minimas causas eandem exercuerunt *de quo §. seqq.*) Si inquiramus Num hoc in quousque hæc sententia in doctrina publicæ primitivæ eccl. doctrinæ pœnitentiæ fundata sit? id statim ex jam dictis ad *eccl. doctrinæ* parere potest, quod simplex illa sacramentorum negatio, *na fundat-* seu exclusio a coetu fidelium, etiam juxta illam doctrinam, *tum?* contra invitos exercita fuerit, utpote tunc temporis humillima illa exclusionis, ab ecclesia faciendæ, & imponendarum

M

darum

darum satisfactionum canonicarum petitio, quæ apud Pontificios inter requisita ritualis poenitentiae primum locum obtinet, prorsus, quod & natura ejus ex tota ecclesiastica disciplina, tunc usitata, præsumendum est, usu non valebat, sed vel aliquis, peccati commissi conscius, sacramentorum communione se indignum putabat, & abstinebat ipse, vel ipso facto, & peccato publice perpetrato, exclusus erat, donec de acta interna poenitentia ex fructibus ipsius constare poterat; quod vero ad peragendam publicam poenitentiam attinet, cum ad illam solum Deum, cujus est dare vel & nolle, homines ducere debere & posse, ex S. Scriptura satis certi essent, ad eandem poenis externis nemo cogebatur, aut cogi poterat, ob deficiens seculare brachium; sed hæc ipsa voluntaria erat Deo, piis tantum precibus commendata. Circa hoc ultimum vero membrum magnificam cernimus primæ catholicæ doctrinæ transformationem, quæ multum facti iniqui, aliquid tamen, sed exiguum, juris & veræ justitiæ habet. Et illud quidem a justitia non abhorret, quod qui perniciosi moribus externam remp. Christianam macula adspargunt, vel erronea, & non recepta principia docendo, homines laicos in cultu divino confundunt, aut irreligiosos faciunt, si relapsi errorē, vel errorem agnoscere recusat, e Republ. ejiciantur: Siquidem dissoluti mores & quidvis, vel circa cultum divinum, aut alia credenda, statuendi licentia Rerum publicarum & Ecclesiarum, evidentem corruptionem minatur; cujus periculum licitis modis declinare & prędictæ & pietatis esse nemo dubitat, & in contrarium nihil magis Christianæ Reipublicæ characterem habet, aut notam priorem constituit, quam externa bona vita & bene compositi mores & quies conspicua: sed vero hanc non ali-

*Ostenditur
doctr. prim.
ecclesiæ
transformatio,
ejusque
excusatio
quodam
exhibetur.*

aliter obtinere decet christianos, quam ejusmodi mediis, quibus toties a Salvatore nostro requisitus, Dei, & proximi amor non refragatur; cum quam primum contra charitatis regulas peccatur, injustitia manifesta sit. Quando igitur in peccatis, publice commissis, sub comminatione exilii, seu relegationis, aut jurium civilium privationis poenae publica deprecatio in amore inungitur; illa negativa coactio si ab iis, quibus fas est hanc statuere, imponatur, ex rationibus adductis vitio non laborat: quamvis enim dicatur, ecclesiae puritatem violentis mediis obtineri Deum non velle, hic tamen abest primo omnis violentia, & coactio injusta, & deinde quoque illud axioma de ecclesia universali & invisibili, & quod magis clarum est, de credendis tantum loquitur, & non de externa corrigenda vita, aut non toleranda publica alicujus doctrinae professione intelligendum est, ratione cujus Ecclesia & Respublica bene invicem subordinari possunt. Quando vero hic doctrinae pontificiae severam indolem spectamus, ^{pontificio-} statim in limine quasi deprehendimus; quam infinitis ^{rum contra} eadem modis ab hisce a nobis traditis, & in vera theologia ^{haereticos ni-} & sanae jurisprudentiae regulis fundatis argumentis ^{mia sapientia,} defle- terit: Docet enim illa tyrannidem conscientiarum & dogmatum quorundam inhumanam carnificinam inculcat non modo, sed igne & gladio simul grassare in illos jubet; qui vel hisce contra quid moliuntur, aut docent, vel a sana superstitione alieni, non omnia pontificis ac clericorum facta encomio efferre possunt, nec ad illorum pedes se devolvere volunt, cujus probationem desideraret, cui immanes haereticorum caedes, quae singulis historiae ecclesiasticae paginis leguntur, inquisitiones hispanica & eidem similes, & tot regnorum & principatuum depopulationes

*Qua etiam
nullum ex S.
litteris presi-
dium habet.*

*Non permit-
tit excom-
municatio-
nis eccles. ef-
fectus ut in
bruta exer-
ceri queat.
Neque in
res inani-
mas.*

quas excommunicationes papales sæpius concitasse nemo ignorat, prorsus incognitæ essent: cui tunc suasor essem, ut evolveret hanc in rem Arnoldi *Kirchen-und Käserhistorie*. Hæc autem omnia in quantum lædunt charitatem, in tantum etiam abominandæ injustitiæ notam habent, nec ullam ex S. literis auctoritatem aut fundamentum accipere possunt, ut adeo proluxa enodatione non indigeant. Tandem pseudo subjectum publicæ poenitentiae est, quod statuitur a pontificiis, ecclesiasticam hanc disciplinam etiam in bruta animantia, ex. gr. in locustas, de quo processu vid. Ziegler. *de Episcop. L. 3. cap. 11. §. 3.* quod prorsus absurdum est, & res inanimatas, ut sunt, libri hæreticorum exerceri posse: non quidem quasi hæc poenitentiam peragere deberent, sed saltem, quod statuta in eadem excommunicatione illa statim ab ecclesia aliena & heterodoxa esse cognosci queant. vid. *nominatus liber* Excell. Dn. Thomasi *pag. 56.* Equidem supra in hac ipsa thesi fascesumus, non tolerandam esse quidvis statuendi licentiam, & sic opiniones quasdam hæreseos condemnari posse omnino arbitramur, sed de his iudicium merito illi duntaxat competit, qui το νόμιον tenet in Republica, utpote cui solum liberum est de dogmatibus Ecclesiæ, quoad publicam illorum professionem, disponere; quamvis consilio theologorum, merito hic opus sit. Sapiunt enim hæc omnia jurisdictionem, quæ clero neutiquam *de quo infra* concedenda, & hinc nihil ejusmodi eidem tribuendum est, quam quod solidis contrariis argumentis alterum erroris convincendi arbitrium relictum habere queant.

Thes. XXIX.

Circa objectum ecclesiasticæ poenitentiae, seu de quibusnam peccatis illa imponenda sit? alia iterum effigies est

est doctrinæ pontificiorum, quam primitivæ ecclesiæ. Quod ^{Peccatum;}
in genere ad hanc tractationem attinet; quamvis cum ^{vel non est}
stoicis stultescere non cupiamus, & tantum peccatum di- ^{peccatum,}
cere occidere gallum gallinaceum, quam hominem; illud ^{vel mortale}
tamen non abnuendum esse existimo, quod peccata vel ^{est.}
prorsus talia non sint, vel in se mortalia dici debeant. M.
A. de Dominis *all. libr. L. 5. cap. 7. §. 67. in fin.* Et sic o- ^{Distinctio de-}
mnis peccatorum distinctio, ut mortalia & non mortalia ^{pendet a sub-}
sint, ex subjectorum diversitate tantum nascitur. ^{jectis.} *Quam-*
vis mox iterum inter illa, quæ mortalia sunt distinctio
suboriatur; ut alia majorem, alia minorem condemnatio-
nem post se trahant, sicut enim æternæ felicitatis gradus
erunt, sic quoque æternæ damnationis, quod satis innuit
dictum: *der Knecht/der seines Herrn Willen weiß/und
thut ihn nicht/der selbe wird doppelte Streiche leiden;*
ut immo peccata, quæ alias mininia dicuntur, plurimum
magis periculosa sint, quam illa, ita vocata, gravissima.
Quod optime perspectum habens B. Lutherus dicit: ^{Magis peri-}
Der Weg zur Hölle ist mit lauter kleinen Sünden ^{culosa sunt}
gepflastert/ mit einen grossen Sünder hat es so leicht- ^{peccata mi-}
te keine Noth. Hi enim facilius labem suam agnoscent, ^{nora, quam}
& digna poenitentia iram Dei & barathrum effugient: ^{gravissima.}
cum illi ex adverso, qui levioribus, ut putant, peccatis ma-
culati, iram Dei facilius se effugere, & veniam impetrare
posse credunt, poenitentiam ex die in diem differant, sic-
que, sub falsa hac persuasionem, divinæ misericordiæ essen-
tiam & indolem alterantes, in gehennam, prohi dolor!
præcipientes ruant: quos ita corripit Christus: *Meinet ihr/
daß die/auf welche der Teufel zu Siloah gefallen/ vor
andern Sünder seyn? Ich sage nein dazu.* Hinc igitur
quis dubitare potest, qualibet peccata homines ex ne-

Et hinc vel minima seria indigent poenitentia.

Sed non ecclesiastica; quæ peccatum præsupponit publice commissum & non levius solum.

Quæ doctrina hic fuit eccl. primæva?

cessario cum Deo amoris statu ablegare, & ea propter in quibusvis divini Numinis offensis, seriam merito efflagitari poenitentiam, internam videlicet coram facie Dei peragendam; Et cum nemo sit, qui non quotidie peccet, perpetuam? Quando autem de poenitentia ecclesiastica seu publica disquisitio instituitur; cum illa ad gratiam a Deo obtinendam non necessaria sit, quicquid etiam de satisfactione exteriorum operum requiranda adducat ex Ambrosio M. A. de Dominis cit. libr. L. 5. cap. 7. §. 50. sed saltem, vel ob majus terrefactæ conscientiae solamen proprio moru suscipi queat; vel ob dati ecclesiæ scandali deprecationem, aut puritatem ejusdem illibatam conservandam, imponi debeat, mox illud manifestum evadit: quod, quantum ad prius attinet, illa quidem haud dissuadenda, quoad posteriora vero, eandem peccatum publice commissum & non prorsus leviusculum præsupponere, quod tamen non ita intelligi velle; quasi de peccatis, ut dicitur gravioribus, tantum poenitentiam exactam in primitiva ecclesia putarem, cujus contrarium potius sustineo, & ex studio puritatis ecclesiæ conservandæ, quod olim fuit, colligi posse existimo, quod non solum propter graviora tantum peccata a sacramentorum abstinere debuerint communione, sed si impoenitentes fuerint, etiam propter minima: Si quidem hic non tam ad qualitatem peccati, quam ad impoenitentiam hominis respiciendum. Quibus præmissis nunc magis preparati & non illotis manibus ad doctrinam publicæ poenitentiae, quæ fuit olim, & quæ a pontificiis deinde efflata est, in particulari accedimus. Quod illam concernit, de omnibus publicis peccatis ea peracta & commendata fuit, cujus ratio indicata est *ib. 7. add. th. 25.* Ita ut etiam graviora peccata & quæ Deus sanguine vindicare

re iussit, publica pœnitentia tegi & oblivioni tradi potuerint, ob deficiens seculare brachium; quamvis vitia hæc inter primos christianos non tam frequentiora fuisse magis existimandum sit. Hæc ideo insuper adjungenda fuerunt, ut ex his, vel inique quædam postea retenta, vel contra hæc in papatu pronuntiaturum esse, & sic hanc doctrinam in totum a pontificiis inversam nunc clarius pateat.

Th. XXX. Quod ergo ad transformatam illam pontificio-
rum, de objecto publicæ ecclesiasticæ, pœnitentiæ doctrinam atinet, fluctuans illa admodum deprehenditur; utrum?
quo major cleri & pontificis auctoritas & fatus fuerit, eo
maiores quoque errores ac navi hic conspicui sint. Primo Peccatum
illud quidem ex doctrina publicæ pœnitentiæ apostolica debet esse pœ-
nitentum est, quod pœnitentia ecclesiastica, non secreta, publice perpa-
tratum.
ut dicunt, locum habere non possit contra invitum, nisi
peccatum sit publice commissum M. A. de Dominis L. s. c. Quale vero
7. §. 73. juxta tritum illud: de occultis non judicat eccle- grave, an
sia. Quale autem peccatum esse debeat, grave aut le- minimum?
viusculum? de eo sibi metipsis certo non constant. Inve- hoc in certum
niuntur varia loca, & conciliorum canones, in quibus ca-
vetur, ne propter peccata non graviora imponatur publi-
ca pœnitentia: vid. Thom. all. libr. pag. 1. L. 2. cap. 10. §. 6.
in fin. & prolixius cap. XIII. per tot. Regino de discipl. ec-
cles. vet. germ. L. 1. cap. 290. & L. 2. cap. 6. seqq. Quæ pecca-
ta inde quoque dicta sunt canonica, quasi canonice satis-
factioni obnoxia; ut fuit homicidium, adulterium, scor-
tatio, sacrilegium & peccata consimilia gravissima, atro-
cissimis civilibus pœnis coerceri solita. Propter furtum
vero in rem secularem commissam, rarissima inveniu-
tur pœnitentiæ publicæ peragenda dispositiones, per con-
cilio-

*rit hæc pœ-
nitentia?*

ciliorum canones impositæ aut statutæ, aliquando tamen ejusmodi quid statutum reperitur. Sic apud Regin. *all. libr. L. 3. c. 265.* dispositio extat; *qui rei cupiditate captus, furtum fecit, reddat 5 annos quinque poeniteat.* cui add. Ziegler. *de Episcop. cap. 11. §. 27.* ex qua adparet, quod saltem, si redeli potuerit ablatum, ad pœnitentiam peragendam fur admissus sit, cujus forsân hæc est ratio, quod hic germaniæ mores, nimis acerbos, mortis pœnam furibus inferentes, corrigere, vel potius ea propter de hoc delicto cognitionem ad forum ecclesiasticum pertrahere nequiverint. Avaritiæ etiam, qua tali, & alio delicto non qualificatæ deditos publicæ pœnitentiæ unquam obnoxios factos esse, optarem ut quis me docere possit, & esset mihi magnus Apollo; antequam vero hoc factum non video, constanter contrarium affirmabo; de crimine vero dardanariatus exigitur *in c. ut mensura 2. X. de empt. vend.* ut & propter illicitum foenus *c. præterea X. de Usur.* Confer. Ungebaur *ad Decret. tit. de Usuris*; ut tamen neque hæc prohibitio avaritiæ clericorum obsit, annuæ pensiones, a fundis præstandæ, ab eis introductæ, & prædia hinc censitica enata sunt. Sancta quippe semper ipsi clero fuit auri fames; quæ propterea publicæ pœnitentiæ subesse noluit, quæ ipsi familiariter adhærebant, nec tegi ab eodem poterant, ne scilicet ipse pontifex fere usque ad infimum presbyteri ordinis clericum, ad pœnitentiam publicam peragendam teneri videri queat. Ut tamen avari, plerumque divites, nihilominus bonis emungerentur, & laicorum avaritia hic impedimento non sit; indulgentiarum a pontifice & clero impetrandarum, & ecclesiæ post mortem ad minimum aliquid relinquendi necessitas mentibus ipsorum radicitus imprimebatur; utpote superstitionis illis temporibus ejusmodi quid hominibus rudibus persuadere illis difficile haud erat, quos ad hanc artem & alias, firenibus aptiores, novimus. De superbia idem affirmandum & eadem hic paulo antea data impulsiva ratio militat. Quantum quantum! vero in hoc a catholicæ ecclesiæ primis institutis pontificii deflecerint, satis unumquemvis in priori thesi allata docere possunt.

*Num ob su-
perbiam?*

Quantum quantum! vero in hoc a catholicæ ecclesiæ primis institutis pontificii deflecerint, satis unumquemvis in priori thesi allata docere possunt.

sunt. Reperiuntur vero e contrario etiam multa exempla, & clericorum decisiones, quæ propter crimina leviora, immo levisima, vel saltem ex opinione clericorum talia, poenitentiam publicam exactam esse docent, ut ridicula est *Conc. lii Matisconensis* 2. dispositio. Cujus summam, quia legi meretur, hic exhibeo; ita se habet *can. 15. Statuimus, si quis obvium habuerit clericum, illi usque ad inferiorem gradum honoris veneranter colla subdat, prout is hæc obsequia Christianitatis jure promeruit. Si secularis equo vehitur, clericusque similiter, ille galerum de capite auferat, & huic sincere salutationis manus exhibeat. Si vero clericus pedes graditur, secularis equo vehitur, illico ad terram defluat, & illi debitum honorem exhibeat. Qui vero horum, que spiritu S. sancita sunt, transgressor fuerit, ab ecclesia, quamdiu Episcopus voluerit, suspendatur: cui similes sunt excommunicationes propter hircum, vel caprum occisum decretæ: de quibus Ziegler. de Episcopis c. 11. §. 27. Hinc ergo utique satis patet, quod qualitas peccati tantum secundum Dnn. Clericorum nudum bene placitum æstimata, & prout temporum diversitas juris prudentiæ hierarchicæ principia inculcaverit, modo sic, modo aliter, efformata fuerit.*

Quod ad antea allata graviora delicta attinet. Ut imprimis *Ratio trans-* sunt homicidium & sacrilegium; ut & adulterium, cur pro-
formationis pter hæc poenitentia publica imposita fuerit & per eam ista ex-
doctrina pon- piari potuerint, quæ alias sanguine tantum vindicari debent; *risciorum*
& ad seculare forum punienda pertinent; ex adverso vero *circa herese-*
hereseos peccatum, (juxta illa, quæ th. 28. tradita sunt, relega-
os peccatum tione nuda tantum subiectum, nisi aliæ aggravantes causæ per-
& delicta petui ergastuli condemnationem suadeant) sanguine & gla-
graviora ex- dio vindicatum fuerit? nobilis est quaestio: Illud de ultimo
hibetur, membro statim adpareret, quam insignem doctrina hæc de sub-
jecto publicæ poenitentiae transformationem a primitivæ ec-
clesiæ vere piis institutis passa sit, eo, quod clerus hierarchiæ
obtinendæ nihil magis quam hæresin adversam esse judicave-
rit. Quod vero primum concernit, verum quidem est, & ex
jam allatis constare potest, in primitiva ecclesia de omnibus

N

deli-

delictis publicis requisitam esse poenitentiam ecclesiasticam, sed æqua hic subsistit ratio, de qua *ib.* 7. neque tamen hac ipsa ecclesiastica disciplina adimere poterant, aut voluisse hoc præsumendum est primos christianos, sæculares superiorum poenas, quamvis ad accusationes, in vindictam plerumque iustam tendentes, & ecclesiæ prorsus indecentes proflire sine dubio nefas judicaverint. Sed vero cum tandem pressus ille ecclesiæ status defineret; & illa christianas summas potestates tutatores acciperet agnosceretque, utique statu mutato, mutari quoque illa doctrina debuisset, nunc enim, quæ jurisdictionis civilis sunt, ab ecclesiâ amplius jure vindicari aut exerceri haud poterant. Quam ob rem omnino dicendum est, quod uti pontificius clerus in omnibus civilis potestatis & imperii exercitium restringere, minuere et si potuisset, tollere prorsus annis sit alloboraveritque anxie, ita quoque in hoc passu eidem alius medius terminus non subsuerit; quod de sacrilegii & adulterii delictis satis, opinor, evidens est; de homicidio vero illud huic accedere, & pontificiorum doctrinam vindicare potest, quod nimirum ante seculum XV. hoc delictum in germania non adeo grave habitum, nec quod aperta fronte fiebat, civili poena vindicatum, quin potius fortitudinis encomio dignum judicatum fuerit: In seculo XVI. hanc consuetudinem a Julio Duce Brunsvicensis privilegiatam recenset Just. Georg. Schottelius *de jur. Sing. german. cap. 28 §. 20. pag. m. 546.* obtinebat enim hætenus jus illud Duelli, quod vocabatur *das Faust-und Kolben-Recht* ubi litem cum alio alterutris morte dirimere inter germanos fas erat: vid. Knipschild. in *Exercit. contract. exercit. ult.* ubi Hala Sævorum aliisve locis speciales hanc in rem palæstras privilegiatas fuisse constat. Quarum auctorem caracallam Imp. fuisse, quicodem in loco Duelli judicium ad Senatum populumque Hallensem transtulerit, consentaneum esse scribit Drelser. *de urbib. germ. p. m. 295.* & Crusius in *annal. Suev. lib. paralipom. c. 15. p. 62.* Quapropter omnino quoad hos germanorum barbaros mores; contra præceptum verbi divini homicidia aperta sanguine haud

vindicantes, opus fuit, ecclesiasticam hic in subsidium disciplinam statuere, ne quoque in foro poli hæc licita esse præsumi queant. Quæ tamen, cum diu cessaverit barbaries, amplius obstare nequeunt, quo minus illa, quantum ad poenam sumendam attinet, ad seculare imperium tantum pertineant; uti & in genere de his criminibus hodie ecclesia pontificia cognitionem absolutam, & statuendam in illa poenam sibi non tribuit, sed eandem nunc recte jurisdictioni & imperio civili relinquit. Quamvis præter hanc secularem coercionem poenam ecclesiasticam indistincte locum habere hætenus contendant, quod in quantum admittendum, aut quousque merito restringendum esse arbitremur, patebit infra.

Thef. XXXI.

Antequam vero hoc fiat, jam dictis duas insuper quæstiones annectam, generatim quidem, sed quæ ad iustitiam & iniustitiam publicæ poenitentiae exactius intelligendam in specie faciunt. Altera est, an ecclesiæ poenæ externæ irrogatio competat? altera an poenitentia ecclesiastica, per maiorem, vel minorem excommunicationem obtineri solita, poena dicenda sit? Quod ad primam quæstionem attinet, illam negantium Quæstio; an sententiam nos amplectere jam passim docet dissertatio, quam ecclesiæ poenitentiam nos amplectere jam passim docet dissertatio, quam ut argumentis corroboremus operæ nunc erit pretium. Ple- ne externæ rumque distinguere hic solent Vd. canonistæ, inter poenas ec- irrogatio clestias & civiles, quo sensu aliud faciunt forum externum comperat? & iudicem ecclesiasticum, aliud civile & hinc iudicem secula- resolvitur rem; de his nobiscum circa datam quæstionem negativam de- negative, fendunt, de illis autem contra nos affirmativam tuerentur. Vid. Ziegler. ad Lancelot. Instit. jur. Can. L. 4. tit. 5. §. 1. in fin. Mev. P. 6. decis. 357. Gail. de pac. publ. cap. 11. n. 26. Carpe. Jurisprud. Constit. L. 3. tit. 7. def. 94. n. 6. L. 3. tit. 6. def. 72. n. 12. & in pract. Crimin. P. 2. qu. 69. n. 1. §. 5. & 6. M. A. de Dominis de Rep. Eccl. L. 5. cap. 2. §. 30. aliisque plurimi. Quenam vero coerciones dici debeant poenæ ecclesiasticæ, in eo non omnes conveniunt, nisi quod asserant, illas corporis afflictivas, vel corporales esse non oportere. M. A. de Dominis all. loc. Carpoz. cit. loc. ult.

num. 15. 16. qvo etiam pertinent canones, qui prohibent, ut personæ ecclesiasticæ interfint judiciis capitalibus, seu in quibus de irrogatione poenarum sanguinis agitur. *cap. clericos. §. Et cap. sentent. sanguin. §. in pr. t. ne clerici vel monachi.* Sed nihilominus ob delicta inclusiones in monasterium, similesve carceris poenas, remotiones, certasque satisfactionum impositiones in pane & aqua, tandem & excommunicationes & purgationes à iudicio ecclesiastico decerni deprehendimus; ut adeo hæc ad iura ecclesiasticarum personarum proprie referantur. Nos primum in thesi rem considerantes, dicimus: distinctionem inter iura personarum ecclesiasticarum & secularium non alio niti fundamento, quam illo, ex quo papalis Hierarchia defendi potest. Putant quidem plerumque rem salvam esse, si probant, quod iurisdictio ecclesiastica ipsis primitivæ ecclesiæ Christianorum institutis originem ac auctoritatem debeat; siquidem nemo negare potest, primi illius ævi fideles non a seculari potestate punitos, vel correptos esse, sed ab ipsis ecclesiæ suæ senioribus, juxta tradita in th. 16. Verum hæc ecclesiarum personarum potestas non legis latoria aut cum vicoactiva conjuncta, sed omnis voluntario, & arbitrario partium consensu, ob singularem deficientis secularis christiani iudicis causam, in ecclesiæ, vel potius totius christianorum coetus seniores collata fuit: qvo pertinet dictum 1. Cor. 6. v. 4. sicut nec hodie consensu litigantium boni viri arbitrium illicitum. *tot. tit. ff. de receptis, qui arbitrium receperunt, ut sententiam dicant.* Addi Struv. in *Synagm. jur. civ. & Dd. passem.* Ut adeo hæc ad absolutam ecclesiasticam iurisditionem trahi nequeant. Quin potius merito cessare debeant, cum summas potestates ipsas christianas noverimus; nec amplius periculum persecutionis, aut denegandæ iustitiæ, ut olim, iudicibus ethnicis existentibus, obster: Accedit, quod neque salvator noster; neque Apostoli quicquam potestatis externæ exerceverint. vid. Pufendorf. *de habitu relig. ad vir. civ. §. 20. pag. m. 72.* sed illam omnem ei tribuerint, cui gladius non sine causa datus est. *Luc. 22. 23.* Et Christus ipse testatur, imperium suum non de hoc mundo esse, qvo etiam, nobis ad exemplum in

*Juris dictio
ecclesiastica
nitiur prin-
cipiis hierar-
chicis.*

*Christus &
Apostoli ni-
hil pote-
statis exter-
næ exercue-
runt.*

in tota sua vita in humilitate, & obedientia plenissima, usque ad mortem, peracta ubique comprobavit: amorem, & in hoc humilitatem & crucem: non imperium, apostolis suis, prædicavit; Numquid vero, loquor cum Salvatore, servus major est suo domino, aut discipulus supra magistrum suum? *Matth. 10. v. 24.* Omnis itaque potestas externa, quovis illa nomine salvetur, à Christo & Apostolis aliena fuit, & hinc etiam ab ecclesiastico ordini, quem salvatorem ejusque discipulos imitari decet, merito revocanda. Quibus præmissis: necessario nunc sequitur; ecclesiæ, qua tali, nedum ecclesiæ ministris, poenarum irrogationes prorsus non competere, ut pote quæ potestatem quandam præsupponunt & superioritatem. Neque hic obstant dicta, quæ alias à pontificiis pro tuenda aliqua ecclesiastica potestate adferri solent: Nam quamvis videantur potestatem quandam ecclesiæ præpositis pastoribus tribuere, rem tamen penitus consideranti facile patefecit, ibi vel de potestate singulari Apostolorum, vel de correptione quadam fraterna sermonem fieri *ex gr. Act. 20. v. 28. 1. Thess. 5. v. 12. 1. Thimoth. 5. v. 17. 1. Cor. 4. v. 21. & 2. Cor. 13. v. 2.* Conf. M. A. de Dominis. *L. 5. c. 2. 37. 38.* Pusend. *all. loc.* Quæ autem de causis spiritualibus, spiritualitati ecclesiæ personarum, seu clero, annexis dicuntur, ut hinc mixti fori sint, & eatenus ad spirituales ecclesiæ potestatem referuntur, & ad judicium trahuntur ecclesiasticum, illas, si ut sunt juxta doctrinam canonum examines, reperiens, per hierarchiam papalem tales efficias, & nihil minus quam spirituales esse; nullam enim spiritualitatem habent ecclesiæ externæ, quin potius ratione ejus omnis distinctio inter geistlich und weltlich cessare deberet, ut eleganter probat Dn. Boehmer *all. libr. & loc.* ut sunt causæ matrimoniales similesve: Ut adeo imprimis quod ad poenas quas cumque attinet, eas ex spirituali concessa potestate, nisi per miram metamorphesin, hodie nequire inferri satis, opinor expeditum sit; dum ipse Christus divinitus pronunciat, quod ex iis quibus summa externa potestas animad. e. tendi gerenda. ta non est, illæ tantum libertatem puniendi habeat, qui ipse sine culpa existit.

*Quid de
causis spiri-
tualibus dis-
cendū.*

An Aposto-
lorum spiri-
talis pote-
stas huc sa-
ciat?

Joh. 8. v. 7. Sivero concedimus, dari spirituale ecclesiæ regi-
men, invicto argumento sequitur, quod quicquid spirituale est,
non debeat esse externum. Hinc quam primum illud aliquid
externæ potestatis sapit, amplius spirituale esse desinit, & ab ec-
clesia necessario alienum. Quid de Apostolorum spirituali a
Deo concessa potestate sentiendum sit? jam ex thes. 10. seq.
supr. adparebit; videlicet illam extraordinariam fuisse, ex sur-
gulari Dei gratia largitam ad ministerium evangelii, ut est pote-
stas clavium, potestas poenas, æque di vina hæc & extraordinaria
iis communicata signorum, & miraculorum virtute, infligendas,
de qua testantur exempla Ananiæ & Sapphiræ. Act. 5. & Elimæ
magi. Act. 13. v. 11. & hæc potestatis signa erant signa propria
immediatè a Deo ipsis dati Apostolatus, de quo ita Paulus 2. Cor.
12. v. 12. Signa Apostolatus, inquit, facta sunt super vos in omni poten-
tia, in signis, in prodigiis & virtutibus; Et ejus generis potestas fuit
queque illa, de qua loquitur Paul. 1. Cor. 5. v. 5. 2. Cor. 13. v. 3. &
quoque locum 1. Cor. 4. v. 21. huc refert M. A. de Dominis de Rep.
Ecclesiæ. L. 5. C. 2. D. 42. In genere autem pro nostra sententia faci-
unt dicta. Matth. 20. v. 25. seq. Luc. 22. v. 25. seq. Job. 18. v. 36. 2.
Cor. 4. v. 8. & 10. v. 4. 1. Coloss. 1. v. 24. Hæc ita docenda fuerunt
in thesi, ut adpareat, quid juxta doctrinam Evangelii liceat ec-
clesiarum parochis, tam summis secundum statum hodiernum
depravatum, quam infimis, utque distinctius pateat, quamnam
ad forum ecclesiæ propriæ & quamnam ad forum Reip. pertine-
ant. Quando vero papalis hierarchiæ studium aliam ecclesiæ
formam, humilem solum, effecit, & sub prætextu commissi
peccati pleraque pene civilia negotia ad judicium, quod for-
mavit, ecclesiasticum traxit, M. A. de Dominis all. loc. §. 52. seqq.
æ imperatores & summæ potestates seculares hæc ita dicta ec-
clesiastica jura Pontifici & clero ex cæca superstitione privative
concesserunt, reliquerunt, confirmarunt passim, & voluntario
amiserunt ipsi. Principes autem protestantes jure postliminii il-
la iterum revocarunt, nuncque in his plus habent quam in impera-
tor, neque ista jura ab hoc in feudum acceperunt, in hac hypo-
thesi, utilis jam est distinctio inter jura ecclesiastica, seu Episco-
palia,

palia, ut loquuntur, & civilia; in illis enim, quamvis juxta tradita, ecclesiastica non sint, supremum & nulli feudali vinculo annexam potestatem sibi jure vindicant principes protestantes ob rationes adductas. Et si secundum hunc statum quaestio enascitur, quænam jura sint ecclesiastica? tunc non videndum & examinandum, quæ vere talia, illa enim essent nulla; sed quæ pontificia principibus protestantibus erepta, & pontifex private possedit, ubi valebit regula: *quicquid injure canonico dicitur ecclesiasticum, illud est tale.* Et hoc sensu, quamvis Consistoria ex papatu originem habeant, tamen dicendum, illa nunc necessaria, nec papisticis principiis illorum collegiorum Constitutiones amplius niti Confer. hic Disp. Dn. Parentis *de illicita a Principibus protestantibus provocatione in causis ecclesiasticis.*

Thef. XXXII.

Nunc ad alteram quaestionem accedimus; *num major vel minor excommunicatio ad poenitentiam publicam externam poena dicenda sit?* si pro responsione negativa rationes afferuntur, prima statim illa est, videlicet, respiciendum hic esse ad fontem, ex quo excommunicatio promanaverit, quem esse institutiones ipsas apostolorum & primitivæ ecclesiæ ex retr. deductis omnino adparet; tunc autem manifestum fieret, in primitiva ecclesia consuetam excommunicationem poenam aut coercionem externam non ad pellendam; cum ibidem, juxta concessa, nec finis aut intentio, nec effectus poenæ ad fuerit; potius ergo illam medicinalem vocandam esse, utpote, quæ emendat scandalum, corrigit peccantem, & eluit facti vitium. *Mev. P. 6. Decis. 37.* Hinc autem etiam excommunicationes majorem & minorem eandem intentionem eundem finem & effectum voventes, alius naturæ esse require nec idcirco ad poenas externas referri posse, sed inter censuras ecclesiæ competentes & salubres duntaxat connumerari debere, ex quibus deinde conclusio sua sponte sequatur, illas & de illis judicium ecclesiæ omnino competere, siquidem magna sit differentia, inter castigationes ad ecclesiam & poenas ad Rempublicam externam pertinentes, istas salutis æternæ, has mundanæ felicitatis,

An excommunicatio major, aut minor, pro poena haberi possit. Rationes du-

tatis, finem intendere. Ejusmodi inquam sunt rationes, quæ pro coloranda negativa sententia plerumque adduci solent. Quod vero hæc argumenta lubricis fundamentis nitantur, rationesque rationibus destituantur, pro tuenda affirmativa nunc evincendum erit. Et primo quidem inauditum & in cognitum quid non est, quod ex re optima per abusum ejus res pessima fieri possit, quodque ex principiis veris, brevissimis etiam duntaxat mutationibus, evidenter falsa evenire queant, uti hoc modo ipsa scriptura S. abusus est diabolus. Deinde, illud quoque ex §. 3. supr. satis constare potest, quod sæpius res quædam & circa ipsam intentio bona manere possit, ubi tamen circa modum errores & navi sunt conspicui; imo tandem & hoc manifestum est; quod sæpius per modi vitium vel ob modum ipsum, quamvis necessario, de quo infra, mutatum natura totius negotii alteretur, ut hinc ex summo jure summa fiat injuria, & ex correctione quadam fraterna poena nascatur. Nunc ergo ad questionem præsentem, & quidem quod rationem dubitandi attinet, respondeo, me quidem utique existimare imo & demonstrasse supr. exclusionem a cœtu fidelium, olim usitatam, poenam externam non fuisse catenus scilicet, quatenus illa per negationem sacramentalis communionis simplicem & conscientiosam exercita fuit; quatenus vero totalem etiam vitam societatis cum fidelibus privationem effecit, de quod dictum 1. Cor. 5. v. 12. eatenus in sensu improprio poena negativa dici potuisset, quamvis proprie tantum familiaritatis cum peccatore habenda negatio fuit; unicuique & hodie libera. Ex his autem, quod exclusio illa primitivæ ecclesiæ poenæ nomen non mereatur, non licet concludere, sic etiam nec excommunicationem majorem, vel minorem poenam esse. Quamvis enim hæc illam fontem agnoscant, quod tamen quoque indubio relinquendum est, tamen nunc juxta priora nil obstat, quin nihilominus in totum vitiosa sit. Quod enim ad excommunicationem majorem spectat, juxta doctrinam ipsorum pontificiorum illa poena dicitur & revera est; nec deo dubitare quis potest, qui modo in excommunicationis istius ritus & effectus poenales, supr. exhibitos, pertran-

*Excommu-
nicatio ma-
jor ad pen-
tentiam ex-*

transennam quasi intueretur. De excommunicatione vero, ut
ajunt, minori, quam saltem exclusionem a sacramento dicunt, *ter. juxta*
quædam enasci posset dubitatio, & quidem si hæc consiste- *doctrinam*
ret in simplici illa conscientiosa S. Coenæ negatione & ab iis per *ipsam pontif.*
modum fraternæ admonitionis, abstinendi a Sacramentis, iusta *pœna est.*
judicata esset, quibus judicium hic, juxta tradita in th. 12. compe- *De excom-*
tit, nullam utique pœnæ externæ notam haberet. Verum *mun. min.*
& ista aliam effigiem apud pontificios prorsus habet, velenim *major est*
contra distinguitur excommunicationi publicæ legitimæ, & *dubitatio.*
privata dicitur & voluntario sustinetur Vid. Lehmann. Chron. *Sed illa apud*
Spirens. L. 2. cap. 24. ab init. & tunc pœna externa dici nequit. *pontificios in*
Sed involvit saltem quandam corporis castigationem, pro elu- *formali com-*
endis peccatis suscipiendam *supra refut. at in th. 23.* Et illa formali *ceptu non*
excommunicationis conceptu non gaudet, vel opponitur ex- *conspicua*
communicationi maxime, quæ alias anathematis, seu æternæ *est.*
mortis damnationis nomine venit *can. omnis 11. q. 3. l. 59. x. de sent.*
& excomm. & non nisi pro mortali crimine in ponitur illi, qui *Distinctio ex-*
aliter corrigi non potest *can. nemo Episcopum 11. q. 3.* & quidē dū- *comm. ponti-*
taxat propter causā obfirmatæ contumaciæ & contumacis im- *ficiarum.*
pœnitentiæ; ut ira ille prorsus satanæ tradatur *arg. can. 17. 14. q. 3.*
hic, & tunc minor excommunicatio dicitur, quæ alias major vo- *Quid de ex-*
catur & omnino pœna est, juxta jam tradita. Eundem fere in mo- *commun.*
dum in hac distinctione se explicat M. A. de Dominis *all. libr. cap.*
9. n. 12. Et ita est juxta doctrinam pontificiam heterodoxā: quan- *min. : bodi-*
do vero nobis excommunicationem quandam minorem, non *erna ?*
privatam quidem, sed publicam, quæ tamen tam rigidus effectus *Quid requi-*
non habet quam illa, sic dicta, major pontificia excommunica- *ratur ad pœ-*
tio, fingimus & inquirimus, an illa pœna externa sit? antequam *nam exter-*
ad responsionem provolamus, videndum primo; quid ad pœ- *nam ?*
nam externam requiratur; Videlicet quicquid lege humana *Quid requi-*
constituente, vel auctoritate ejus, molestiam corpori, contra vo- *ratur ad pœ-*
luntatem hominis, licet in ipsius emendationem, infert; aut ad *nam ?*
actum externum, aliquando satis adiaphorū, cogit, pœnæ nomi-
ne venire debet & quidem affirmativæ; negativæ autem, quando
aliquis illius ex auctoritate civili privatur, quod ipsi alias ut homi-

Distinguendum: inter excommun. min. & negationem Sacram. conscientiosam.

Competit hæc cuius Ministro ecclesie.

ni christiano debetur. Quibus præsuppositis, nunc facilis esset responsio, examinando indolem & naturam ejusmodi excommunicationis, num ad hæc poenæ externæ requisita accedat, vel non accedat? Sic simplex conscientiosa S. Coenæ negatio poenæ externæ, aut civilis, nomē prorsus non meretur; illa enim lege humana præcipiente ad minimum primitus non suscipitur, neque ad actum aliquem externum involuntarium cogit, neque cum alia conditione sit, quam ut saltem quis privatam suam poenitentiam testetur, neque aliquem ligat, ut antequam solvatur, non possit S. Coenæ a quoquam particeps fieri, se & saltem, quantum in negante est, S. Synaxis ipsi non conceditur: neque igitur hæc negatio eucharistiæ ad excommunicationem, vel exclusionem quandam externam pertinet; hæc publica est, & ad totam ecclesiam spectat; illa vero privata in se, & cuius ecclesiæ ministro competit; cum nullius coarctanda sit conscientia. Sed diximus supra & hujus eucharistiæ negationis iudicium ad totam ecclesiam pertinere, ut ergo hic manifesta contradictio subesse videatur. Verum respondeo, competere quidem omnino Ministro ecclesiæ hanc negationis facultatem primitus, quia contra conscientiam nemo quid facere cogendus est. quod autem si alter excipiat, injustum: hic esse ministrum ecclesiæ, quod ipsi sine causa S. Coenam denegat, tunc omnino de justitia illa, vel injustitia coetum ecclesiæ representans collegium judicare oportet, juxta tradita in th. 12. sicq; parochy, facta hac negatione, Consistorii approbationē sibi comparare vel eidē rem totam deferre debeat, hoc priori non contradicit; sunt enim hæc ita subordinate. Hæc vero conscientiosa S. Synaxis negatio nullis principiis papisticis nititur; non enim ex clavium concessa potestate, sed ex dignitate Sacramentalis communionis fluit juxta th. 12. neque sic improbanda est, quin potius, procul jussu conscientiarum tyrannide, illa à nullo principe aut summa potestate; ne fiat, prohiberi possit. Quando vero auctores juris ecclesiastici hanc negationem simplicem privatam confundunt cum excommunicatione, sive majori, sive minori: *qua sunt publicæ communionis sacramenta.*

mentorum prohibitiones, & diversos ab illa effectus habent, tunc o-
mnino summa imis miscentur. Non enim est excommunicatio
proprie, nisi quæ publica est, & a tota ecclesia suscipitur, & igitur
toto coelo ab hac negatio ista S. Coenæ, a privato aliquo ec-
clesiæ ministro facta, differt: confer. M. A. de Dominis *all. libr.*
s. cap. 9. §. 12. seqq. Illa habet effectum publicum & juridicum, ut
scilicet a nullo parochio illius diocæseos, vel ecclesiæ, ejusmo-
di excommunicato S. eucharistia administrari queat, quod in
hac fecus; illa intendit, & cogit, ut aliquis publice per certam
quandam solennitatem poenitentiam ostendat; hæc vero tan-
tum privatam ejus contestationem optat. Illa ad clavium po-
testatem, Apostolis datam, prorsus non pertinebat, juxta tra-
dita in th. 12. hæc vero, quantum ad præcedi hodie solitam ab-
solutionem attinet, aliquadantenus ad eam, sensu tamen impro-
prio, referri potest. Quando vero excommunicatio, quædam *Distinctio*
major, quædam minor vocatur; illa quidem dicitur, quæ a toto *majoris &*
coetu fidelium, hæc quæ a sacramentis fit; Cum tamen prior ob *minor. ex-*
deficientem coetum vere fidelium hodie tantum in furo consi- *communicati-*
stat, hæc vero eadem publica auctoritate fiat, certum est harum *onis hodie*
excommunicationum; (non loquor de anathemate, illud enim *tantum ac-*
S. scriptura prorsus improbavit; *Nolite damnare, ne dammemini.*) *cidentalium*
alia atque aliam naturam non esse: potius pro hodierno nostro *effectuum*
statu, de quo infra. prolixius, per ejusmodi distinctionem saltem *differentiam*
quorundam accidentalium effectuum aut rituum, differentiam *spicit.*
indicari. Quo primū evicto, nunc facilis erit enodatio illius quæ-
stionis, num etiam minor excommunicatio poenæ externæ non emere-
tur & ministro ecclesiæ competat? Ex jam dictis enim fluit, quod si
per minorem excommunicationem, per abusum vocis, privata
quædam Sacrae Coenæ negatio intelligatur; quoad primum mem-
brum negative, quoad secundum affirmative respondendum:
quando vero in suo significato vocabulum excommunicationis
sumatur, prius affirmandum, posterius negandum sit; qua distin- *Ex distincti-*
ctione neglecta, mirifice ejusmodi quæstiones torquere solent *one. b. exhi-*
Dd. imprimis quando per Aug. Confess. & Articulos Smalcaldi- *bira, negle-*
cos facultatem accendi aliquem a S. Coena inter res juris dictio- *na consue-*
nis

*nes oriun-
tur.*

*Respondetur
ad dubium
ex art. Smal-
caldicis de-
sumtum.*

nis relatum vident; sed hic neque Augustanæ Confessionis, neque Articulorum Smalcaldicorum mens est: agitur enim ibidem non de simplici Sacramentorum conscientiosa negatione, sed de minori excommunicatione, quæ duo maxime differre jam demonstratum est: vel omnia ibidem falso clavium potestati principio nituntur illud vero juxta ea quæ hæcenus evicta sunt in articulis Smalcaldicis contrarium nobis continetur, quod dominor illa excommunicatio pœna externa non sit. Sed error conspicuus est in eo, quod nihilominus adjura jurisdictionis ministrorum ecclesiæ eam referant; ubi repeto; quod quicquid fiat ex jurisdictione humana, altero invito, illumque ad actum quendam externum cogit, id ipsum pœnam externam esse. Pœnam autem externam ad ecclesiam qualem, nedum ad ecclesiæ ministros, non pertinere thes. præced. evictum est; adeoque nec excommunicationis vel majoris, vel minoris judicium.

Thes. XXXIII.

*Nam hodie
pœnitentia
quodam ec-
clesiastica sit
necessaria?*

Quando igitur sic tota doctrina de excommunicatione & pœnitentia publica examinata fuit, ac illius natura pro temporum ac pieratis, & hominum malitiæ & divini cultus diversitate ostensa sit: nunc quoque facilis erit consideratio de justitia, & injustitia, seu de usu & abusu pœnitentiæ hodiernæ. Ubi prima erit & utilis quæstio, an hodie pœnitentia publica ecclesiastica sit necessaria? Loquimur autem sic de tali ecclesiastica pœnitentia, quæ recte comparata est, ut fuit olim tempore primitivæ ecclesiæ; pœnitentiam autem pontificiam, cum eam in totum improbaverimus, hic non in quæstione esse unusquisque intelligit. Et nullum quidem est dubium, quod dispar longe sit ratio status ecclesiastici primitivæ ecclesiæ, ab hodierno; ut igitur neque pœnitentia, ut dicta apostolica seu publica, in quantum particulares illius primi avi circumstantias respicit, quamvis in se nihil iniquitatis habeat, mutatis tamen illis circumstantiis, ac ipsius ecclesiæ statu, hodie absolute necessaria dici queat. Ex. gr. quod de omnibus delictis publicis, minimis & gravioribus, pœnitentiam publicam exegerint, hoc factum est ob rationes speciales, & illi ecclesiæ

*Multa capi-
ta exponit.
primitivæ ec-
clesiæ hodie
applicatio
nem non pa-
tiantur.*

fiæ proprias, ut indicavimus *ib.* 7. & hinc, cessante hac ratione, merito quoque illa universalis, ut ita loquar, pœnitentiæ publicæ exactio cessat. Vellem hoc argumentum ulterius prosequi, sed sufficient hic verba: M. A. de Dominis *alt. libr. 5. cap. 2. §. 55.* Non omne peccatum inquit, publicum etiam & Adacum *notorium* huic publicæ substat censuræ, ecclesiasticæque districtioni, sed hanc in rem sola illa peccata, quæ externum ecclesiæ statum turbant, vel ipsam ecclesiæ scandalizant, adeo; ut si incorrectum & incorruptum *mas* de Dominis. neat, ruine spiritûs causa, vel occasio multis futura sit. Neque vero peccata, quæ non sunt talia, excommunicationis gladio ferienda sunt. quod pluribus deinde probat *cap. 9. ejusd. libr.* Sic secun- *De quibus-* dum hæc utiliter ab ecclesiâ excluduntur, qui hæretica do- *nam peccatis* gmata publice professi, nec ab hac professione hætenus des- *hodie in spe-* titer noluerunt, & pœnitentiæ publicæ bene hodie exigatur ab il- *cie recte exi-* lis, qui solenne bannum hætenus meruerant; qui incantationi *gatur poenit-* bus, tanquam re licita usi, illud peccatum non esse professi publicæ? fiant; qui religionem mutarunt, ac postea ad primam reverti intendunt; qui usum sacramentorum publice contempserunt; familiaque, quibus infirmi in perversitatem ipsius religionis christianæ seduci possent, admiserunt; vel peccatis se contaminarunt, quæ civili correptione alias non sub sunt: quod Paulus respicit in tota epistola ad Galatas. Add. *Magd. K. O. c. 12.* §. 7. in quo tamen textu, simul cum jam expositis, omnia fere delicta continentur, ita ut si juxta tenorem ejus simpliciter procedendum, pro nutu, ac ingenio alicujus dominantis clerici vix aliquis sese huic pœnitentiæ subtrahere possit; præsertim ex subiecta clausula generali: alle dergleichen underschied- *che und ärgerliche Leute.* Cum igitur in jam nominatis peccatis hoc modo recte exigatur publica pœnitentia, vel ubi illa obtineri nequit, deprecatio, ob rationes adductas. Nunc *Et quomodo* videndum: quæ ratione obtineri illa possit & debeat? Et qui illa obtinendæ supra ostendimus, exclusionem ab externo fidelium ecclesiæ, seu ab ecclesiâ, etiam contra invitum recte exerceri posse; Siquidem ab illis fiat, quibus hæc potestas competit, & ille ab iis tantum rebus excludatur, quæ ecclesiæ, qua tali, sunt vid.

Ord. Eccles. Magdeb. c. 22. Von Kirchen Buss und Bann §. doch soll ihn 26. magna vero est differentia inter hanc exclusionem & peragendam pœnitentiam, hæc enim ab homine, qua tali, ut vera & non fucata sit, non dependet, juxta tradita supr. nec adeo per brachium seculare obtineri illa poterit, & si fiat injustitia manifesta est. Quod prolixius demonstravit Vener.

Penitentia publ. ut fiat, in quibus proficua est publicæ pœnitentiæ declaratio, mini-
ad Magistra- ster ecclesiæ necessitatem pœnitentiæ, ad evitandam scandala-
rus officium, li maledictionem Matth. 18. ejusmodi exclusio, vel excommu-
ut vero bene nicato homini, pro virili ob oculos ponere, eique, sine omni
fiat, ad eccle- acerbitate, hoc quam maxime inculcare; quod nemini op-
sie Ministros probrio sit, etiam publice de commisso peccato dolere: Ut
speñtat. hoc modo exclusio externa ad magistratus, ecclesiæ membro-
rum, universim sumtorum, jussu principis exercentis, offi-
cium spectet, pœnitentiæ vero publicæ peragendæ adhorta-
tio tantum ad officium ministri ecclesiæ pertineat. Illa enim
jurisdictionem sapit, ad ecclesiam, qua talem, non spectan-
tem, hæc voluntaria hominis sui ipsius correctio publica esse
debet: & quam primum ad pœnitentiam peragendam quis
cogitur, tota illius natura alteratur, ut sic publica pœnitentia,
uti privata coram Deo peragenda, sit negotium admodum
laudabile, ac incertis delictis utile; liberum tamen nihilomi-
nus, utpote a gratia Dei solum dependens; Aliud vero est;
impœnitentem a communione sacramentorum publice ex-
cludere, quod quidem jam monui sed hic tubinde inculco.

Non sumus Et hoc modo contrarii non sumus ordinationi *Eccles. Magdeb.*
hic contrarii in eo, quod illa dicat *c. ap. 22. §. 14. & penult.* summe necessariam,
Ord. Magd. h. e. maxime proficuum, esse pœnitentiæ ecclesiasticæ indictionem,
eccl. non, siquidem nos illud in thesi, de supra nominatis delictis,
Modo illa non negamus; Immo quin & de omnibus, ibidem expressis
prudentem peccatis, & de pluribus insuper, juxta clausulam adjectam in
applicatio- §. 7. Unde alle dergleichen undristliche und ärgerliche Leute im-
nem recipi- poni & in amore exigi posse pœnitentiam publicam defendi
at. queat, dubiū non est; modo tunc non ita crude lex intelligatur
ut

ut verba jacent, sed eam cum prudentia, hic necessaria, interpretemur. Ut sic lex salva manere, abusus autem evidentissimè ostendi possint. Et cum supr. de bannitis, superstitionis incantationibus fidem adscribentibus, apostatis, iterum rever-
De qua in singulis de-
 sis; ac ingenere de illis delictis; *welche juxta phrasin d. Ord. listis expe-*
Ecc. cap. 22. §. 7. ihrere viele gar für keine Eünde achten. a-
 ctum sit; in specie adhuc de illis, qui nomine divino, ejusque
 Sacris publice ac sæpius, quasi re prorsus licita, hætenus abu-
 si sunt, aut contemtores sacramentorum extiterunt; cum e-
 nim contra hos raro soleat brachio civili animadverti, imò
 plerumque hæc & talia pro publicis criminibus in foro exter-
 no puniri non possint, necesse tamen sit, ut omnibus inno-
 telcat, hæc cum christiana religione ac doctrina nihilominus
 non convenire, aut simul stare posse; de eo publica conte-
 statio agnita illius veritatis in multorum ædificationem profi-
 cur est. Quod vero mox subjungitur, de illis, qui manus im-
 piis parentibus intulerunt, vel eo respicit, si tales, ad interces-
 sionem parentum, publica infami pœna liberati sunt; tunc
 enim publicam contestationē coram ecclesia suadendam esse,
 ne infirmi hoc pro licito judicent, vix ambigi poterit;
 dummodo illud delictum publice innotuerit, & plane in-
 aplice sit; vel etiam illum casum præsupponit, ubi tale deli-
 ctum sæpius iteratum, & (forte contra iniquos parentes
 commissum) diu non satis agnitum fuit, ex quo infirmiores scan-
 dalizari possent. Hisce d. §. subjunguntur, qui in implaca-
 bili odio contra proximum constituti, reconciliationem ad-
 mittere, aut in judiciali deciso acquiescere noluerunt, ac sic
 contra sententiam judicis, sub prætextu juris & justitiæ, via
 facti processerunt; Tales enim eo usque plane non toleran-
 di sunt in ecclesia, ne hæc videatur magistratui externo con-
 traria, & ejus refractarios recipere, donec publice constet,
 illos meliores mores promissile. Et cum hoc delictum ad
 præcedentem læsionem honorum parentum pertineat, ex jam
 supra dictis uberius explicandum. Porro huc referuntur d. l. (4) *De ebri-*
 ebriosi, qui sc. propter bestialem hætenus transactam vitam, ofis.
 publi-

(5) De homicidis & seditionis,

publica auctoritate, indigna membra ecclesiae iudicati, & ex illa per aliquod tempus eieci fuerunt, qui postea non aliter, quam publice contestata resipiscentia, recipiendi sunt. Dam vero hisce subiunguntur homicidæ & seditiosi, facile adparet, hic non de homicidio, aut seditione; quatenus hæc tanquam publica crimina publicis atrocioribus poenis coercerentur, sermonem esse: tunc enim ante executionem poenæ externæ, aut sacrae coenæ admissionem ipsius puniendi, prius publicam deprecationem in ecclesia fieri debere, nemo contra communem totius germaniae observantiam, ex hoc textu, sustinere facile conabitur, neque etiam de occisione, quæ inculpatæ tutela, aliove plane illicito modo facta est, hic agi per se manifestum est; ideoque hic locus respicit 1.) homicidia, non quidem ex directo proposito offendendi, cum magna tamen culpa commissâ, crimine, multa forte aliave non omnibus satis nota coercionem, expiato; ubi ne quis vindex effusi sanguinis existat, de dolore inculpati merito publice constare debet, ut ab omnibus illud remittatur. 2.) Accipi potest de homicidio in foro externo impunito ex gr. tempore belli, a pyratibus, vel a limitaneis, von Schnabhalnen/ ex indulgentia imperantium, privato tamen ausu, & in perpetrantium commodum commissio: item de adultero, vel fure nocturno, in calore tamen iracundiæ, & ex proarresi occiso; hi enim, quamvis poenas externas effugiant, tamen cœtui ecclesiae non sociandi, nisi constet, quod de malitia illa resipuerint. Porro sequuntur in d. textu delicta carnis; Hurer/ Ehebrecher/ Blutschänder/ ubi, quoad primum, distinguendum; inter scortationem & stuprum: circa illam in hisce oris indubitatæ erit, publicam meretricem, seu quæ corpore quaestum facit, & juxta glossam tricenis centies millies seu in infinitum varios admittit, & illos qui cum tali rem hubuerunt; sique illud peccatum quasi licitum commercium exercuerunt, in quantum publice seu judicialiter hoc notorium factum, sine publica contestata resipiscentia ad communionem ecclesiae non recipiendos esse. Quemadmodum nec illi, qui de stupro, honestæ alias

(6) De scortatoribus ac incestuosis,

oeminae, illato convicti sunt. Quod vero miseræ stupratæ
 vulgo nomine meretricum veniant, ac variis persecutioni-
 bus, tam ecclesiasticis; sub nomine pietatis, quam seculari-
 bus avarorum judicum torqueantur, omni misericordia & o-
 pe potius dignæ, de miseria sua infinitis suspiriis dolentes,
 immo non tam libidinosi actus, quam innocens & naturale
 puerperium publice ecclesiastico opprobrio subjiciatur plus
 quam inhumanum est. De adulteris & incestuosis, publice
 diu notis, nec ex republica ejectis, aut punitis, publicam con-
 testationem poenitentia exigi posse *ex supr. dictis* liquet.
 Adhibenda tamen quoque hic est prudens consideratio; U-
 trum, sub spe conjugii, ac persuasione liciti, ad incestum qui-
 dam in casu, forte alias dubio, venerint; aliarumve circumstan-
 tiarum juxta prudentissimum consilium *in cap. 8. de poenit. &*
remission. Quod ad furti, vi bonorum raptorum, quos per vo-
 cem *Räuber* hic intelligi existimo, aut illiciti foeneris convi-
 ctos attinet, non intelligendum, de simplici & leviori tali
 transgressione, sed quatenus hæc delicta, ex iteratione aliis-
 ve circumstantiis, in atrocitatem facinoris incidunt, vel alias
 scandalum dederunt. Sic ex. gr. de furto simplici infra quin-
 que aureos *in Constit. Crim. Carol. art. 157.* prædicatur: *Das*
sey ein schlechter und geringer Diebstahl. Cum ergo non qua-
 vis, sed tantum graviora delicta, & inveterati mores; publica
 hac censura tantum subiaceant *per retr. dicta*, non convenit,
 propter quodvis exiguum furtum, similemve transgressio-
 nem, publicam poenitentiam exigere: præsertim, cum forte
 & ipse presbyter avaritia sua, vel denegatione alicujus ope-
 ris charitatis, a furti reatu in foro Poli immunis non sit. De
 ejusmodi furto morali vid. *Explicat. Vener. Dn. Parent. præcepti. 8.) De per-*
non furtum facies. Sequuntur *in d. textu* per juri, & conjugum *juris & con-*
desertores malitiosi, quod quam maxime etiam de illis perju-
 riis & temerariis juramentis, quæ vulgo frequentari solent in-
 telligendum est, vid. *Can. 12. in fin. & can. 13. caus. 22. qv. 1.* mali-
 tiosa vero desertio, sine superinducta alia conjuge, post redi-
 tum deserti propterea publicam censuram requirit, ut quis-

p

que

que sciat, quantam obligationem inseparabilis consuetudinis conjugium inferat. Et ejusmodi prudentia in cæteris quoque delictis, hic non expressis, adhibenda est. Quam crudam vero hæc sæpius adplicationem patiantur, experientia satis docet, ut hinc similitates & infinitæ hypocrites oriantur.

Thes. XXXIV.

Cur hodie a-
lia circa sub-
jectum pu-
blicæ peni-
tentia do-
ctrina esse
debeat?

Cum sic ostensum sit, in quibusnam peccatis, & quousque publica pœnitentia utilis sit? nunc de causa efficiente pœnitentiæ hodiernæ, mediante excommunicatione imponendæ, brevis quoque erit disquisitio. Ubi itidem ea, quæ in primitiva ecclesiâ hic observata, & sub hoc pallio, inique a pontificiis retenta sunt, absolutam adplicationem pati nequeunt. Quod enim in primitiva ecclesiâ pœnitentiæ publicæ impositio ecclesiæ, qua tali, competeat, & deinde in illius doctores transferebatur, juxta tradita in *ib. 101.* duas habebat rationes, hodie cessantes. Altera erat, quod exclusio illa in actu affirmativo & legislatorio non consistebat, neque ritum quendam solennem, aut deprecationem præscriptam, exigebat, sed saltem simplici communionis sacramentalis, & quasi pacticia nimis cum peccatore familiaritatis negatione absolvebatur; quo pertinet dictum *1. Cor. 5. v. 9. seqq.* & sic pœnæ alicujus characterem prorsus non sapiebat, utpote quæ saltem a superiori imponi potest; Altera quod tunc temporis distincta fora non habebant christiani, & sic omnia quoque externa & civilia negotia ab ecclesiarum ministris & senioribus conventionali quodam jure tractabantur. Utrumque juxta statum nostrum hodiernum aliter se habet. Hodie enim non amplius tam pia ecclesiæ externæ membra conspicua sunt; ut citra civilem auctoritatem, impœnitens per universalem omnium familiaritatis cum illo evitacionem excludi, aut publicanus haberi, queat; quin potius sic, non obstante impietate, apud plurimos æque, ut alii vere fideles, nomen christiani retineat, ut adeo, si ipsius non christiani mores offensusculo infidelibus esse non debeant, publica quadam auctoritativa displicentia opus sit, per excommunicationem quandam,

vel

vel imponendam ecclesiasticam pœnitentiam, aliquando de-
claranda: Cum autem hoc ita vere se habeat, & nunc illud
insuper ex th. 31. certum sit, quod hodie, quæ jurisdictionis *Ex commu-*
sunt, & auctoritatem quandam externam requirunt, non am- *nicationis*
plius ab ecclesiæ ministris expediri queant, sed hæc ad magi- *& peragen-*
stratus politici officium pertineant; neque ab hoc illis am- *da pœniten-*
plius concedi soleat, ut falcem immittere in alienam messem *tie iudicium*
possint, satis, arbitror, manifestum evadit, quod pœnitentiæ *hodie ad*
publicæ, mediante excommunicatione imponendæ, iudicium *Magistra-*
ad regimen externum pertineat. Neque illud ipsum theo- *tum exter-*
logicam requirit scientiam, aut bono etiam politico difficile est, *num perti-*
cum tantum de externis assumatur. Et licet finem habeat *net.*
theologicum, internæ emendationis peccatoris, & scandali
sumendi, aut spiritualis aliarum animarum ruina, precautio-
nis; illud tamen eo minus huic obstat, quo certiores esse
possumus, oportere etiam magistratum externum divinæ glo-
riæ promotionem in votis habere; ne dum, quod finem hunc,
si obtineat magistratus externus, non sibi, sed divinæ miseri-
cordiæ & Spiritus S. gratiæ tribuat, scandali vero evitacionem,
ut & ne alii ejusmodi peccatum prolicito habere queant, aut
peccator impœnitens infidelibus, ut sunt Judæi, christianæ
religionis amplectendæ offendiculo esse possit, certo obtineat.
Non enim Magistratui hodie tantum, incumbit Remp. ut
Remp. regere, sed Reip. ut Reip. Christianæ præesse, & sic
non solum, quæ ad humanam societatem, sed & quæ ad reli-
gionem divinam pertinent, curare debet; Muller in *Presid.*
Dom. Illustr. cap. 5. post. 3. Add. Struv. *Syntagm. feud. cap. 3. §. 7.*
Quando autem hisce quis opponeret, hoc saltem ita se habe- *Ratio dubi-*
re in illa hypothesi, quod pœnitentiæ publicæ impositio pœ- *tandinoza,*
na sit, illud autem contra naturam ejusdem prædicari, & hinc
ad saniora hic principia recurrendum esse primitivæ ecclesiæ;
siquidem concessum fuerit, exclusionem tunc temporis usita- *Responsio.*
tam pœnam, qua talem, non fuisse ille responsum ferat: ec-
clesias externas & Resp. considerandas esse, ut sunt, non uti esse
debeant, aut fuerunt olim. In primitiva ecclesia forsitan omnes

proprio motu, & conscientiae ductu vitabant, juxta monitum Pauli, impenitentis nimium consortium, ut adeo, ratione hujus, citra formale judicium, aut ferendam sententiam, a cœtu fidelium exclusus erat: Hodie *juxta retrodicta* illud ad effectum hoc modo deduci nequit, sed magistratus externi officio hic opus est, ut ille obfirmate impenitentem ita vel omni bonorum consortio, vel Sacramentis indignum sollemniter pronunciet. Alias enim excommunicationis nomen non habent exclusiones a sacramentis, sed manent conscientioſæ unicuique Ministro ecclesiae competentes Sacramentorum negationes, *de quibus supr. actum* licet & de illis, ob ſæpius hic conspicuos Ministrorum ecclesiae affectus & passionis Conſistorium judicet: illorum enim judicium in illo casu non aliter assumitur, quam in quantum seniores ecclesiae representant, & admonitionem dant impenitenti, ne ante peractam seriam poenitentiam ad S. evcharistiam accedere debeat; Quando vero cum illo effectu fit, ut nemini, qui vel quam maxime de peccatoris interna resipiscentia le certum esse credit, licitum sit S. cœnam eidem administrare, donec ille per publicum famosum ritum, ita dictam, poenitentiam egerit, tunc dubium non est, istud externum regimen sapere, nec consistoriis qua senioribus ecclesiae, aut arbitris, sed qua magistratui seu judici externo competere; Cum igitur ex his & theſ. 31. supra factis conſtet, nec majoris, nec minoris excommunicationis externae judicium ad ecclesiae, qua talis, & ab omni externa potestate merito alienae, membra pertinere, sed illi tantum competere, qui τὸ κύριον in Rep. habet, & caput externum ecclesiae est; si sequeretur exinde, quod putat Conring. *ad Lamp. all. loc.* illud inter reservata summarum potestatum referri debere, & sic nec Consistoriis concedendum. Verum enim vero, quia negotium hoc tale est, quod exactam peccatoris vitae cognitionem requirit, & quoque olim a toto fidelium cœtu semper executum, merito illud ita retentum est, & Consistoriis tanquam cœtus illius senioribus relictum, & illis adhuc necessaria externa potestas a principe data fuit, qua sublata, con-

*Quandoque
judicium
consistorii
accipitur, ut
seniorum ec-
clesiae ali-
quando vero
ut Magistra-
tus externi.*

*Cur vero sic
illud non
pertineat ad
reservata
summarum
potestatum?*

conscientiosæ quidē sacramentorū negationis iudicium nihilo-
minus haberent, excommunicare vero cum effectu auctorita-
tivo non possent; De hoc ultimo vid. Carpz. *juris pr. Conf. L.*
3. def. 84. & 85. cum. plur. ibid. all. Dd.

Incidenter his, cum de Consistoriis actum, annecto illam
quæstionem: an etiam philosophus aut Ictus possit esse Consi-
storialis? Supr. dictum est, collegium hoc seniores ecclesiæ
repræsentare, ex quo illud certissimum evadit, requiri ut ipsa
istius membra sint pia, fideles, & vitæ & dogmatum integri-
tate ac puritate conspicui, aliis suo exemplo prælucentes; ut
adeo juxta hæc ad datam quæstionem respondendum sit; phi-
losophum & Ictum consistorialem esse posse, non qua est Phi-
losophus aut Ictus, sed qua bonus christianus est; impium au-
tem, aut in fide christiana vacillantem ad ejusmodi munus ad-
moveri non debere. Insuper vero cum & varia civilia nego-
tia tractentur in consistoriis juxta tradita *in b. 31.* quæ juris pru-
dentes exigunt, & quoque de dogmatibus theologicis, au-
thoritate principis, disponere debeant, recte Theologi &
Icti ad ejusmodi munera admoventur, & simul collegium hoc
constituunt; Carpzov. *all. Libr. 3. def. 1. n. 7.* Philosophus au-
tem, qua talis, consistorialis esse non potest. Priora vero
requisita prorsus abesse nequeunt, si bene consultum esse debet
Reip. Christianæ, quam raro autem ad illa attendatur, experi-
entia satis comprobare potest, quo pertinet Tilemanni Hes-
husii iudicium *apud Dedekenn. Consil. Theol. Vol. 1. P. 3. M. 3. Sect. 2.*
n. 92. Hæc sunt ipsius verba: Gnade **G**ott dem armen Herrn
Christo/ wann die Juristen so sich oft wenig um Gottes Wort
bekümmern/ und Hoffenthe die ihren Catechismum nicht ge-
lernen haben/ sollen decreta und Beschlüsse machen/ wie man
die Sünde straffen/ falsche Lehre/ wiederlegen/ die reine Wahr-
heit erklären/ und die armen Sünder gen Himmel führen
sollte.

XXXV.

Cum itaque hactenus ostenderimus, omnem externam ex-
clusionem, quæ non duntaxat conscientiosa est, sed effectum
conjunctum habet auctoritatis, ad ecclesiæ ministros non per-

*An Ictus, vel
philosophus
possit esse?
Consistoria-
lis? cum di-
stinctione re-
solvitur.*

*ut excom-
municatio
decernatur,*
tine.

negligitur; finere, neque Senioribus ecclesiæ, quæ talibus, competere, sed
ut potestati ab externa dependere potestate, facile nunc illud patefcet; il-
dece nentis tam contra superiorem exerceri de jure non posse, neque contra
eum, qui parem dignitatem habet, vel quoque decernenti
sui subjectus, exclusionem etiam sacramentalem tantum, sed quæ effectum
externæ potestatis sapit, non subjectus est. Proinde etiam in
ipso papatu Episcopum Episcopum excludere aut excommu-
nicare non posse doctrina fuit Lehmann. Chron. Spirens. L.
2. cap. 24. p. 132. in med. Et supr. adduximus etiam mediævi Epi-
scopos agnovisse, sibi ejusmodi quid contra Reges non compe-
tere: uti elegans dictum est apud all. Aut. Gregorii Epi-
scopi Turonensis ad Regem Chilpericum. Si quis de nobis in-
quit O Rex justitiam transgredere voluerit, ate corrigi potest.
Si vero tu excefferis, quis te corripiet? Loquimur enim tibi sed si volu-
eris, audis, si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is, qui se pronun-
ciat, esse justitiam? Sed dicis hæc iterum contra doctrinam primi-
tivæ ecclesiæ esse supr. adductam. Et ita se habet, sed salva ni-
hilominus res est, si consideres, non tantum formam & modum
publicæ exclusionis mutatum esse, sed & hodiernum primitivæ
ecclesiæ usitatæ exclusiones fingi quidem, verum ad effectum
deduci ob deficientem ejusmodi coetum fidelium prorsus ne-
quire. Ut sic nunc vel in totum cessare debeat publica Sacra-
mentorum interdictio, vel externa civili potestate ad ejus
exercitium opus sit. Cum vero de hoc ultimo lex scripta ex-
ter, nunc res, ut sic, est consideranda. Et quidem non male ac-
tum esset cum nostra Rep. christiana, si frequentius ad hominū
feu membrorum ecclesiæ vitæ genus attendatur, ac scanda-
losi & impœnitentes peccatores, usque dum pœnitentiam pu-
blice declarent, vel scandalum deprecantur, sacramentorum
participatione indigni judicentur. Dico vero impœnitentes,
ad indicandum; hominem juxta saniozem doctrinam ab usu
Sacramentorum, quantum ad pœnitentiam publicam peragen-
cam pœnit. dam attinet, excludi non posse, nisi impœnitens fuerit. Ad hoc
ve quiritur, enim operantur quibusvis ecclesiæ temporibus exclusiones
ut sit impœ- tam publica, quam privata a sacramentis, vel coetu fidelium, ut
nitens, ali-

Est quidem
hoc contra
doctrinam
prim. eccle-
siæ; nec
tamen inju-
stum.

Ut quis ex-
communica-
tur ad publi-
cam pœnit.
ve quiritur,
ut sit impœ-
nitens,

aliquis respiscat & respicientiam suam ei, vel illis ostendat, a quibus est exclusus. Sic eum in primitiva ecclesia a toto fidelium coetu assumebatur exclusio, etiam coram omnibus poenitentiam suam de peccatis commissis ostendere debebat, si iterum ab omnibus vellet recipi. Quando hodie quis excluditur privatim a paracho, ei tantum constare debet de ipsius, cui negaverat sacramentum, poenitentia & tunc recipi quoque ab eo poterit. Si vero a toto Consistorio excludatur per sententiam, tunc etiam sufficiet, ut quis coram hujus Collegii membris & ecclesiae Ministro, qui ipsi deinceps sacramentum Sacrae coenae administrare debet, poenitentiam ostendat. Si itaque de poenitentia peccatoris constat, nullum est dubium, quin etiam statim sit recipiendus in ecclesiam, vel eidem Sacramenta administranda. Et si sic saltem de exclusionis peccatoris, notorie *libi ad pecc.* impoenitentis, usque dum poenitentiam agat, loquimur, illa ut *casi qualitat.* contra aliquem decernatur, non opus est, ut delictum non rectum scandalosum commiserit, sed potius prorsus ad *spiciendum.* peccati qualitatem non respicitur, sed duntaxat ad impoenitentiam. Alia vero res est, si publica exigi debeat a peccatore *Aliud est, si* deprecatio; illud enim lationem & scandalizationem, ut ita *saltem exis* loquar, necessario presupponit, ut adeo in hujus exactione *gatur publ.* potius poenitentia jam praestata praesumi debeat, quam quod ad *deprecatio.* impoenitentiam respiciendum sit. Et uti hic constat, ad qualitatem peccati respiciendum esse, ita supr. adduximus, quomodo peccatum, qualificatum esse debeat, ut illa exigi possit. Sed quo hodie nos deduxerunt tempora? Nunc cum exclusio *Abusus gra* fiones potestativae a sacramentis fiant, quae dicuntur *vismus est,* communicationes minores, nec ad subjecti, nec ad peccati *quod ad he* qualitatem attenditur, vel quod clarius est, peccator non amplius excluditur, ut internam seriam poenitentiam agat & hoc *hodie non* per bonos fructus ostendat, sed saltem ut ordinationi ecclesiae *attendatur.* astice qualicumque, & quibusvis principiis nixae, erude peritum quandam famosum satisfaciatur, sive delictum scandalosum sit, sive non. Exemplo res evadet magis clara: Est mulier, quae *Quod manifestum sit* forte improbis alicujus juvenis persuasionibus seducta, primum

*exemplo suis
procuratorum,*

primum passa est; Illa in alium locum, quam quo peccatum commissum est, se recipit, ac ibidem partum edit: Quæro num hæc scandalizaverit ecclesiam? an non porius omnes super illam gaudebunt, quod scelerum non celaverit, illumque non interfecerit? Et certe quod partum ediderit pro peccato haberi non potest: quod vero prius peccatum voluptatis attinet, illud nec solet publice committi, nec quoque juxta hunc casum in illo loco perpetratum est: non dicam jam, quod plerumque & ipsa partus editio paucissimis nota sit. Nunc illa poenitens est, & de peccato commissio intimius dolet, vultque divinæ misericordiæ per S. coenæ participationem in fidei suæ robur certior fieri; Sed repellitur illa & in bannum ecclesiasticum quasi traditur, nec aliter ad usum sacramentorum admittitur, donec per illam publicam, ita præsentam, poenitentiam, se prostitui patiatur; quasi ejusmodi, sub spe matrimonii forsân deflorata, honesta alias puella, famosa meretrix & quæ corpore quæstum fecit, esset; de qua utique non negamus, quod propter ejusmodi vitam, præter secularem poenam, ab ecclesia per excommunicationem publicam, donec eam poeniteat peccatorum ejici, & secuta poenitentia, ab eadem publica deprecatio, vel in Ecclesia, vel in Consistorio facienda, de qua Vid. Carpz. *all. libr. 3. tit. 7. def. 83.* exigi possit. Confer. quæ dicta sunt th. 33. Hujus enim delictum atrox & universo coetui scandalosum fuit, juxta requisita excommunicationis imponendæ Carpz. *all. libr. def. 89. per tot. & def. 90. in pr. & n. 1.* Illa, furore amoris, ut dicitur in *nov. 74. cap. 4.* seducta per astutiam juvenis, ex imbecillitate humana peccavit, & peccatum commisit, quod in ipso matrimonio toties committitur; quæ idcirco non damnanda, sed in amore de peccato admonenda est 2. *Thess. 3. 15.* si vero resipuerit & de peccato commissio dolet, ideo, quod peccatum scandalosum & grave non commisit, ad deprecationem publicam adstringi non poterit. Sed quis ad hæc attendit hodie? ubi mulieres partum edentes, ad sic dictam, poenitentiam publicam brachio externo coguntur, quod prorsus inhumanum & impium esse

esse demonstravit Honor. Dn. Parens in *Diff. de jure inhumanio-*
ri. ad meretrices vero maxime famosas prorsus non attendi-
 tur, nisi quod seculares judices ab eis poenas sumant, inter-
 dum & vestigial den Miltz, Zoll. Si quæris unde hi abusus & *fons hujus as*
 perversa justitia? Respondeo: quod hunc casum attinet, *sa- bus.*
 tendū esse, non in levi hic culpa versari ipsos ecclesiæ ministros,
 qui propter sanctum denarum, quem pro illa publica depre-
 catione, procuratorio nomine facienda, accipiunt hic tam
 feveri existunt; non attendentes, se per sanctam ambitionem,
 aut avaritiam æque graviter amorem Dei læsisse, quam quidem
 misera hæc puella fecit: quod vero in genere ad ejusmodi in *Causa alia-*
 poenitentia, sic dicta, publica conspicuos abusus attinet; illi eo *rum abusu-*
 redundant, quod tunc disciplina hæc inversa fuerit. Ille autem *um.*
 perversus processus, quem in hac thesi exhibui, quot coram
 Deo & hominibus abominandas partuum abactiones, quot
 horrenda & immanissima infanticidia, non produxit? Ut ca-
 sum memini hic contigisse, ubi famosa poenitentia
 hujus metu etiam uxor, quæ ante justum tempus a die nupti-
 arum partum ediderat, eundem interfecerat. Quæ atrocissi-
 ma facinora ex perversa illa poenitentia huius adplicatione,
 ad eamque coactione inhumana, oriuntur; De quo vero putas,
 quod sanguis hic occisorum innocentium conqueratur coram
 Deo, & vindictam expolcat? Sed nimis a scopo me dilapsū *Unicum fere*
 esse videri quiret. Sed non sum: consideravi enim hactenus *poenitentia*
 doctrinam, de subiecto publicæ hodiernæ poenitentia, uti *h. subiectum*
 est; ubi tunc potissimum subiectum ejus ostensum est: Raro *conflucunt*
 enim fit, ut ab aliis peccatoribus publica deprecatio exigatur; *stuprate.*
 quo pertinent verba D. Gerhardi Loc. theol. Tom. 3. p. 732.
Publica poenitentia, inquit, vestigium quoddam in nostris ecclesiis ad-
huc reliquum; quando scortatores: (melius dixisset stuprate, vix
 enim est, ut præter quosdam pagos, stupratores & scortatores
 illam agant; ut adeo fere in sexū foemineū eam tantū competere
 defendi queat) *ad publicam deprecationem adiguntur. Optandum au-*
tem foret, nervos ecclesiasticæ discipline in hac esset mundi senecta
arctius adstringi & in aliis quoque publicis ac notoriis delictis hanc

*Semper
quando de
subjecto h.
penitentia
queritur se-
peranda
sunt peni-
tentia pu-
blica & de-
precatio.*

*Et tunc ho-
die diernus ec-
clesiarum*

salutarem severitatem adhiberi. Nos quidem, quod ad adjectum
votum attinet, referimus nos ad ea, quæ *supr.* diximus, cum
de necessitate hujus disciplinæ actum fuerit; Illud vero certissi-
mum, juxta dictum Gerhardi, quod in hoc passu male com-
paratum sit cum nostro ecclesiarum statu, quando illis peni-
tentiam summa cum severitate injungimus, qui maxime ab
eadem vel saltem præter multos alios immunes esse debebant;
illi vero immunes sint, qui illam præter ceteros commerue-
runt. Ut propter hunc abusum merito dicamus, doctrinam
hanc vel prorsus rejiciendam, vel hicaliter procedendum esse.
Quando vero consideramus, quinam, posito vigore hujus di-
sciplinæ, juxta saniora principia subjectum ejus constituent,
tunc secundum distinctionem jam sæpius inculcatam, separan-
da sunt hæc; (1) excommunicationes publicæ a sacramentis, ab
imponendis publicis penitentis; (2) publica imponenda
penitentia a deprecatione publica. Excommunicationes
contra invitos impenitentes quoscunque, potestate tamen
illa ecclesiastica subjectos, competunt: ad publicam vero
penitentiam peragendam inviti non possunt cogi, sed illi
in arbitrio excommunicati relicta manere, illius respicienti-
am vero piis precibus Deo commendari debet. Hujus ve-
ro impositio hominem nondum conversum præsupponit,
quamvis ejus vera peractio vere penitentem ostendat. Pu-
blica deprecatio etiam post peractam penitentiam injungi-
tur; Et illam, si in ecclesia fieri debet, liberam esse oportet,
non coactivam, secus si in judicio fieret, ubi externa ad eam
coactio illam non vitaret. Quamvis vero libera manere debeat,
non tamen pius existimandus est, qui eandem, si recte compa-
rata esset, commissio scandaloso delicto, recusaret, & sic ei
prius sacramenti participatio recte non concederetur; ut
vero ex his adparet, illa locum non habet, nisi in crimine
publice commissio & toti ecclesiæ scandaloso, etiam juxta
ea quæ tradita sunt: th. 33. His ita recte separatis, hodiernus
ecclesiarum externarum status considerandus est; ubi ad-
paret, publicæ penitentis exactiones, in formali earum

con-

conceptu, amplius conspicuas non esse; quando enim hodie dicitur, publicam alicui impositam esse poenitentiae peractionem, tunc proh dolor! existimare non debemus, quasi ille toti ecclesiae coetui per bonos fructus suam ostendere debeat resipiscentiam; sed saltem, quod illum, ante admissionem ad sacramenta, per publicum actum se graviter peccasse profiteri, & remissionem a laevis ecclesiae membris exigere oporteat; & si hoc hypocritico quamvis spiritu, faciat, bonus iterum christianus habeatur. Quis non videt abusu hunc esse gravissimum, & idolum hoc publicae poenitentiae nomen prorsus non mereri: Et quamvis refutaverimus pontificiorum publicam poenitentiam, obtinuit tamen quaedam vere, illaque observata fuit, idque de ista manifestum est, quod, juxta perversa illa principia, magis pia dicenda sit, quam quidem nostra hodierna, sic dicta, ecclesiastica poenitentia, quae prorsus talis non est. Ut certe incipias ire haud possim; rubrum hujus Dissertationis ratione hujus recte comparatum non esse; quia cum hodie nullam habeamus publicam poenitentiam, frustra de illius abusu disquisitio instituitur. Et in totum ejusmodi rubri positio vitio laboraret, si de sola hac poenitentia ejusque abusibus actum esset, quia vero omnem de poenitentia publica doctrinam, quae est & fuerit, exponere animus erat, aliter nihilominus rubrum concipi non poterat. Publicae igitur poenitentiae impositione hodie non conspicua; in nostris ecclesiis nihil amplius observatur, quam excommunicationes, vel impenitentium peccatorum, vel poenitentiam profitentium, ad poenitentiam publico quocumque actu, non factis, sed verbis, declarandam & faciendam si mul deprecationem. In quem finem aliquis; vel ab ecclesia in totum rejicitur, vel sacramentorum participatione indignus declaratur. Illa tantum propter maxime pertinacem impenitentiam imponi debet, per retro tradita, illi qui aliter corrigi non potest, & si citra haec requisita decernatur, in totum injusta est; uti & rarissima ejus inveniuntur exempla in nostris ecclesiis. Haec vel ob nondum secutam hominis, in

status considerandus.

Qui docet publicas poenitentias

amplius conspicuas non esse.

Et illud est quod abusus gravissimos parit.

Tantum abstinere excommunicationes ad deprecationem publicam faciendam.

flagrantibus publicis peccatis viventis, poenitentiam decernitur; vel etiam juxta ea, quæ dicta ante sunt, in poenitentem exercetur; ut ille prius publicam faciat deprecationem Carpzov. L. 2. tit. 18. def. 281. In utraque hac excommunicatione ad publicum hunc actum obtinendum, præsupposita, juxta priora, vel impoenitentia, vel delicti qualitate & personæ, in quam statui decet, subjectione, valere debet Regula: nullum admittendum esse personarum respectum, si quidem illæ circa administrationem sacrarum rerum versantur, quas æqualiter dispensare decet. Vid. Ord. Eccl. Magistrorum ad deb. cap. 22. §. 11. Sed dicis: hac ratione, ob harum rerum conspicuam æqualitatem, nec Magistratus, aut superiores, & sic nec ipsos principes exemptos esse posse; & contra omnes peccatores eandem severitatem adhibendam fore; Non respondebo in thesi ad hanc veritatem, illud vero ex *supr.* allatis in hypothesi adparet, ejusmodi æqualitatis doctrinam hodie ad effectum deduci nequire, sicque ad hanc objectionem saltem repono, quod dicit Lehmannus in *Chron. Spirens. L. 2. cap. 34. p. 131.* In vitæ regum, h. e. superiorum, inquit, & moribus occultiora vitia dissimulanda, dubia mollius interpretanda, manifesta eatenus ferenda, modo non perniciem publicam secum trahant. Et tantum de subiecto excommunicationis, ante, sic dictam, poenitentiam hodiernam imponi solitæ. Non enim hic opus est, de personis in particulari tractationem assumere, cum neminem potestati, ut ajunt, ecclesiasticæ subiectum, cujuscunque dignitatis sit, hic exclusum statuamus: quapropter etiam illa; quæ supra de ministris ecclesiæ diximus, hic repetita volumus.

Thes. XXXVI.

Quando ad abusus, circa hæc hætenus dicta, de subiecto publicæ poenitiæ, hodie committi solitos respicimus, in limine quasi deprehendimus, non nisi miseras personas, quarum miseria summam misericordiam efflagitaret, huic ecclesiasticæ, ut dicitur, disciplinæ subesse, quod exemplo stupratarum, in priori thesi allato, satis manifestum evincitur. Miror
Carp-

In omni vero excommunicatione obtinet regula: nullum respectum personarum admittendum esse.

Regula hujus exceptio,

Rejicitur opinio

Carpzovium Juris ecclesiastici alias peritissimum hic docere, *no* Carpzov
 quod Nobiles dispensatione speciali a publica hac poeniten- *vii, qua sta-*
 tia, ut dicitur, immunes esse possint, & loco ejus multa pe- *ruit, speciali*
 cuniaria coerceri, ex ratione, quod in poenis arbitrariis saepe dispensatio
 ratio dignitatis habeatur, Friedlib. in *Medull. Theol. Loc. de diu nobiles*
scipl. eccles. qp. 26. & Chassan. in *catal. glor. mund. P. 7. Consider. 3. hic immunes*
& P. 8. Conf. 33. Cum tamen ipse fateatur, quod personæ no- *esse.*
 biles regulariter a deprecatione publica exemptæ haud sint. *L. 1.*
3. tit. 7. def. 93. n. 12. Certe ratio adducta tanta non est, ut illi,
 commissio scandaloso delicto, in multorum ædificationem &
 deprecatione ecclesiastica liberari debeant. Per quod enim
 salus totius ecclesiæ obtineri debet, illud in arbitrio judican-
 tium positum esse nequit, aut sic arbitrium esse. Et, certe si
 ad ipsius peccatoris poenitentiam, & obtinendam remissio-
 nem facere deberet publica hæc deprecatio, ut ille quidem
 putat *n. 1.* ad hanc per pecuniariam multam via non erit, &
 quod vere ita se habet, per ejusmodi poenam scandalum ec-
 clesiæ datum expiari non poterit. Loquor hic secundum mea
 principia, deprecationem sc. publicam non imponendam esse,
 nisi ob delictum, quod totæ ecclesiæ scandalosum fuit, eo sensu:
 uti scandali dationem explicavimus *th. 7.* Sed & juxta ipsius
 Carpzovii principia sententia ejus non cohæret. Statuit enim
 primo excommunicationis judicium ex potestate clavium, a
 Christo omnibus ecclesiæ Ministris concessa, derivandum esse,
L. 2. Tit. 18. def. 282. n. 11. & def. 284. n. 9. & L. 3. def. 94. n. 14. & pas-
sim. Deinde tuetur, quod antequam talis peccatorum remissio
 concedatur, opus sit, ut delinquens prius cum ecclesia recon-
 cilletur, veramque poenitentiam agat, *L. 2. def. 282. n. 11.* Et tan-
 dem concedit, quod peccatorum remissio privata pretio haud
 emi queat, nec debeat. *L. 1. tit. 7. def. 119. n. 3. 4.* Concludo
 ergo: nec publica. Unusquisque videt, hæc tria non co-
 hære. Eadem connexionione destituitur Opinio Carpzovii,
 qua defendit, ob favorem matrimonii contracti, vel etiamnum
 contrahendi remitti posse deprecationem publicam. *L. 3. tit.*
7. def. 88. Posito enim illo, quod vere ita est, deprecationem

Q. 2.

pu

publicam saltem in illis peccatis locum habere debere, quæ scandalum dederunt, illaque nihil aliud sit, quam publice dati scandali publica deprecatio. Et vero scandalum necessario evitandum & tollendum est, sicut enim illum premit scandalum maledictio *Matth. 18.* qui illud dedit; ita & illum premet, qui istud, dum potest, non tollit; scandalum vero tolli posse per matrimonii favorem nemo dixerit. Quando vero opinio Carpzovii illos abusus respicit, quod deprecatio publica de omnibus publicis delictis imponatur, etiam non scandalosis, aut ruinæ spiritualis ansam præbentibus, & civili pœna publice correptis, tunc non tantum largior, remitti illam posse, sed & debere hoc fieri statuo; immo concedo, quod & propter illa peccata, quæ contra ordinationem externam ecclesiasticam fiunt, Consistoria multas pecuniarias dictare possint; ad pias causas, ex. gr. daß einer in die armen Casse was gewisses geben solle; uti sunt peccata, cum quidam ante copulationem sacerdotalem concubuerint. Ubi sane improba est praxis, quod hisce poenitentia publica, uti hodie est, imponitur; aut enim falsum est, quod desponsati jam coram Deo conjugati sint, aut absurdum, hos contra sextum graviter peccasse; uti consueta est in horum deprecatione ecclesiastica usitata formula. Tandem pro abusu hic pono quod illis qui ultimo supplicio afficiuntur; si quidem delictum scandalosum commiserint, alias vid. *rb. 33.* non imponatur deprecatio publica. Carpz. *all. lib. def. 282. n. 1.* Bene enim, inquit ipse, *loc. all. n. 5.* distinguui oportet crimen publicum & scandalum hoc ipso ecclesie datum. Illud pertinet ad forum soli & interesse Magistratus; addo ego Reip. hoc autem ad forum poli eatenus, quatenus illius remotione multi ædificantur; & ipsi peccatoris animæ consulitur. Quapropter ego existimo nihil ob stare, quo minus etiam peccatores, licet e medio per ultimum supplicium tollantur, ad deprecationem publicam adhortemur, & eandem ab illis exigamus. Siquidem & illa quandoque in loco supplicii a delinquentibus adhuc peragitur Dedekenn. *Conf. Theol. Vol. 1. sect. 3. n. 24.* Sed hic abusus non adeo gravis est, ut excusationem

In conveniens est praxis quod illis h. poenit. imponatur, qui ante copulationem sacerdotalem concubuerint.

Uti & illa quod ultimo supplicio afficiendis non imponatur.

culationem non mereatur; uti quidem ille, quod contra expressas leges vid. *Ord. Magd. Eccles. cap. 22. §. 11.* & rationes nihilominus favor personarum apud impios iudices tantus sit, ut juxta illarum respectum in imponenda hac ecclesiastica deprecatione nunquam non procedant, juxta priora. Quem ab usum ita quondam a rustico fuisse exprobratum suo praefecto memini; dum pileum detrahens eundem ita allocutus fuerit: *Guten Tag Herr Amptmann die kleinen Diebe man hängen thut; vor den grossen zieht man ab den Hut: wie kommt daß Euer Sohn nicht hat mit gekniert; da er doch zugleich mit Unzucht getrieben?* Sed hoc ludicrum est, quo me proprie ad probationem hic usum esse videri nolo.

Thef. XXXVII.

Quod ad finem hodiernæ sic dictæ poenitentiae ecclesiasticae, & præcedere solitæ excommunicationis attinet; hujus finis merito esse deberet poenitentia impoenitentis, & ut illa per bonos fructus coram omnibus ostendatur; illius vero tanquam in nuda publica deprecatione consistentis, ut scandalum, ecclesiae datum, tollatur, & poenitens illius maledictionem effugiat, & hoc ipso multorum promoveat edificationem. Verum abusus hic circa finem admodum sunt conspiciui, qui naturam totius negotii alterant ac penitus everunt. Hodie enim excommunicatio publica sacramentorum illam duntaxat finem habet, ut aliquis, in terrorem, ut dicunt, aliorum pro peccatis, publice commissis, publice in ecclesia se perstringi patiatur, quasi præter ceteros peccator esset, & iram Dei solus commeruisset; cum tamen in, sic dicto, ceteris fidelium vix centesimus sit, qui non, nisi in majori, in eodem fidei luto hareat. Et quamvis dicatur ab ecclesiae ministris, finem hic subesse internæ poenitentiae peccatoris, experientiam tamen deploranda testatur, raro ad eandem respici, sed saltem publici cujusdam ritus, sæpius admodum famosi, peractionem in peccatoris publicam prostitutionem exigi. Quis vero non intelligit hunc abusum esse gravissimum, & charitatis christianæ regulis prorsus contrarium? Si enim recte comparatus

Abusus circa finem hodiernæ publicæ deprecationis gravissimus sunt

Quid Ministris

stis ecclesia paratus esset finis deprecationis publicæ; Ministri ecclesiæ an-
circa h. pœni tequam illam peragi permetterent, probe prius ad internam
rentiam, ut peccatoris resipiscentiam respicerent, non verbis tantum,
bene ab alijs sed & bonis fructibus, declarandam; nec cum privata qua-
fiat, incum- dam, memoriæ mandata, verbosa peccatorum confessione
bit? contenti essent; siquidem diximus, indictionem publicæ de-
precationis, (pœnitentiam publicam enim prorsus non ha-
bemus, juxta tradita in th 35:) ad magistratum externum, seu

Sed & hic a- vero ejus, ut recte fiat, ad illos solitarie spectare. Sed quis
busus gra- nescit inverſam praxin, ubi saltem propter S. denarium, ut
vis simi sunt diximus, mercenarii prædicantes ad publicum illum ritum,
conspicui. quocunque etiam animo peractum, respiciunt; Qui abusus
non in superiores, sed in illos duntaxat redundat; Sicut &
ille abusus ab iis committitur, quod exagerent labem pœni-
tentis & deprecantis peccatoris, cum ipsius opprobrio, &
hoc factum cum deprecatione publica, solita formula, hunc ac-
tum concludunt. Cum potius pœnitentem summis laudibus ef-
ferre & ejusdem resipiscentiam & publicam illius ostensionem
omnimodo extollere, illum præ alijs peccatorem non esse o-
stendere, ceteris vero ecclesiæ membris illud apprimè incul-
care debeant, quod illi æque seria pœnitentia indigeant, nec
coram Deo aut hominibus se hoc digniores esse sibi falsò per-
suadere velint; cum addito voto sinceræ emendationis. Quæ
si ita observarentur, magis lubenti animo ad deprecationem
publicam accederent peccatores pœnitentes; cum e contra-
rio hodie propter publicas prostitutiones, & sustinenda op-
probria mirum non sit, ut plerique peccatores potius duris-
simas alias civiles pœnas pati mallint, quam hanc ecclesiasti-
cam severam disciplinam sustinere. Immo effectus tunc quo-
que magis optatus præsumendus esset multorum videlicet æ-
dificationis & ipsius pœnitentis salutis; dum hodie ille sal-
tem nudo quodam ritu & prostitutione publica peccatoris
absolvatur.

Theſ. XXXIX.

Effectus ex-

Quod insuper ad effectum impositæ hodiernæ depre-
cavitio-

cationis attinet; ille in eo consistit, ut ad sacramentorum participationem peccator, antequam illam peregerit, non admittatur; moribundo excepto *Ord. Eccles. Magd. cap. 22. §. 22. & §. 23.* neque permittatur, ut ad sacramentum baptismi infantum accedat *ibid. §. 4.* nec ei foemina nubere volenti benedictio sacerdotalis dici possit; Excommunicationis vero majoris, quæ in specie banni ecclesiastici nomine venit, effectus *juxta hanc d. Ord.* est, ut præter jam exposita, ejusmodi excommunicato omnis membrorum ecclesiæ familiaritas interdicitur §. 25. ceteris civilibus juribus manentibus §. 26. & si usque ad mortem impoenitens manserit, tanquam scissum ab ecclesiæ membrum ordinaria solenni sepultura non dignetur. §. 30. Et si recte ejusmodi exclusiones decernantur, juxta retro deducta, effectus hi nihil iniqui, aut Christianæ charitatis regulis contrarium in se continerent.

Thef. XXXIX.

Quod modum impositionis & præscriptæ peractionis seu ritus observari solitos concernit; illi in plerisque locis tam absconditi, famosi ac severi sunt, ut certe evincant, christianam charitatem ac toties a salvatore nostro requisitum amorem inter Christianos vix amplius conspicuum esse; nedum quod absurdi ejusmodi ritus eo ducant rudem plebem, ut hic papistizent, credentes: per ejusmodi ecclesiæ servitutem se ab omnibus peccatis immunes fieri posse, ad internam seriam poenitentiam sic raro venientes. Et quamvis supra dixerim, exclusionem publicam a sacramentis cum conditione publice declarandæ poenitentiae, vel faciendæ deprecationis, ad jurisdictionem externam pertinere; tamen quando poenitentes se ad eam peragendam pio affectu componunt, nunc quomodo bene fieri debeat Minister ecclesiæ cogitare debet; & licet proprio ausu in iis, quæ ad observantias ecclesiæ pertinent, nihil immutare queat, si tamen animadverterit, antiquos hic observatos ritus iniquos esse, facile a Consistorio impetrare potest, ut ille ad charitatis regulas reducantur. Bene enim inquit Ambrosius *L. 2. de poenit. cap. ult. cavendam esse, ne*

communicacionum & deprecationis hodiernæ exponuntur juxta Ord. Eccl. Magd.

Ritus hic observari soliti abusus undique scelerant.

in ipsa poenitentia fiat, quod postea nove indigeat poenitentia. Hoc vero ejusmodi infames ritus operari, nemo dubitat; Si enim quis vere poenitens est, & pio animo scandalum commissum deprecari vult, quid opus est, per ejusmodi barbaros & ignominiosos ritus illum publice prostituere? per illos enim nec ille Deo satisfacere potest, nec scandalum ab ecclesia removeri. Et cum poenitentia publica alias salubris quædam medicina esse debeat tremefactæ peccatorum conscientia, nunc & illa ipsa per hæc in poenam civilem commutatur. vid. Kesler. *Theol. Cas. Conf. c. 2. add. c. 1. pr. de Sent. & Excom. in 6.* Qualis enim declaratio poenitentia est, quando aliquis cum alba scipione seu baculo stare, vel candelam in manibus habere, aut sacco indutus, vel lapidibus onoratus, prostratus jacere, vel in separatum locum, quasi indignus adhuc esset, se recipere debeat, cum tamen si feria sit ejus poenitentia, dignior multis aliis plurimis ecclesiae membris existat: quapropter etiam ejusmodi ritus ad poenas ecclesiae indecentes nobiscum retulit Zigler. *de Superint. ad norm. Const. Eccles. in Elect. Saxon. descript. cap. 19. §. 5. p. 193.* Qualiter vero illa fieri debeat, cum elatione sc. laudis poenitentis, supradiximus th. 35, Quod vero juxta regulas amoris ritus observari debeant docet ipse Paulus 1. Cor. 5. v. 5. *segg.* & 2. Cor. 2. v. 8. *segg.* Cui addi potest locus in denen Reichs Abschieden de Abt. 1548. tit. 17. *von Sacrament der Buße. pag. 429.* Ut adeo, si rituum bonitatem & impietatem juxta regulam examinare quis velit, charitatem christianam pro norma habere debeat, ut quicquid huic conveniens, christianum; quicquid vero contrarium, diabolicum, vel saltem inconveniens judicari possit. Sed horum rituum tam inveterata consuetudo est, ut hac publica omni auctoritate destituta, censura corrigi illos posse præsumi haud queat; & adeo optandum foret; ut principali auctoritate in totum aliquando annullentur & hujus discipline saniores regulæ constituentur.

Thef. XL

Maximus h.
poenit. abu-

Ex his jam dictis, ultimus & maximus abusus quoque doceri

ceri potest, quod scilicet, eo ipso, nostra de poenitentia ^{sus est, quod}
 publica ecclesiastica doctrina gravioribus nævis scateat, quam ^{dies Poenit.}
 illa, quæ a pontificiis observatur, & ^{supr.} examinata fuit. ^{L.}
 eet enim hæc multis heterodoxis principiis nitatur, in eo ni- ^{dies scanda-}
 hilominus nostram antecedit, quod poenitentiam exigat bo- ^{lic fide debeat}
 nis fructibus declarandam, ab hac vero poenitentia recte di-
 em receptionis poenitentis distinguat, illumque pro die sum-
 mi honoris habeat juxta th. 20. Nostra vero sic dicta publica
 poenitentia, secundum tradita in th. 34. prorsus non est talis,
 sed dies saltem receptionis apud nos publicus est: Et si præten-
 dunt illius defensores, presbytero tunc, de poenitentia pec-
 catoris, quantum in homine est, de ea judicare, constare debe-
 re, antequam ad publicum hunc actum illum admittat, cur
 quæso ex tali die honoris & gloriæ, diem scandali & maledi-
 ctionis faciunt? Quo ipso tota hæc disciplina impia redditur:
 ut optandum sit, illam hoc modo inter Christianos prorsus
 incognitam esse. Quot enim hypoerises, quot simulates, ^{In finis a bñe}
 quot perjurii, quot infanticidia, quot aliorum obtreptatio- ^{oriuntur ma-}
 nes ac infinita mala, ex infami illa poenitentia & ignominiosa la-
 ministrorum ecclesiæ peccatoris poenitentis declamatione
 suboriantur, ac excitentur, illis quipenitiori studio ac solidio-
 ri prudentia & pietate in foro versati sunt, cum summo animi
 moerore ignotum esse haud potest. Sed hæc ita in præ- ^{Conclusio}
 senti breviter delibata sufficiant; cum forsitan aliquando
 limatius exhibenda sint. Deo interim ejus assistentia coeptum
 opus ad finem perductum est grates litamus immortales. As-
 sistat mihi porro Sui Spiritus gratia & omnes actiones meas ad
 unicam metam ipsius gloriæ dirigat. Et cum de poenitentia
 hic a me actum sit, saxis Deus O. M. ut nec
 me poenitentia mea unquam
 poenitiat.

SOLI DEO GLORIA.

00 A 6383

ULB Halle
002 916 681

3

82

U 77

B. C. D.
TRACTATIONEM JURIS ECCLESIASTICI,
DE

ABUSU POE- NITENTIAE EC- CLESIASTICAE,

IN FORMA DISSERTATIONIS
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE BRAN-
DENB, CETERA,

SVB MODERAMINE

DN. HENRICI BODEN,
REGIM. ECCLES. REGII IN DUCATU MAGDEB
CONSILIARII, AC PROF. PUBL.

PARENTIS SUI JUGI OBSEQUIO VENERANDI.
Ad diem Mens. Mart.

Publicæ ac solenni Eruditorum disquisitioni sistit

AUTOR

Friederich Bode.

HALAE MAGDEBURGICAE,
Typis JOANN. GRVNERI, Acad. Typogr.

22.